

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978 - #91 - #40 - #68893 - #4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym ett av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll

_Siffran i inom parentes hänvisar till svartskriftsbokens sidor.

_Volym ett

_Till punktskriftsläsaren _

_Innehåll (#2) #1

_Ordförklaringar (#158) #9

_Register (#160) #17

_Religioner och livsåskådningar

(#4) #41

_Läs om . . . (#4) #43

_Viktiga ord och begrepp (#4) . #43

_Vad är religion? (#5) #44

_

_Li vsåskådning (#5)	#47
_Varför ska jag läsa religiösa önskningar i skolan? (#6)	#50
_Heliga byggnader och platser (#6)	#54
_Heliga handlingar -- riter (#7)	#59
_Heliga texter (#8)	#62
_Världsreligionerna hör ihop (#8)	#65
_Jämlikhet (#9)	#69
_Repetition (#12)	#78
_Sammanfattning (#13)	#81

_I i

_Volym två

_Judendom (#14) #87

_Läs om . . . (#14) #89

_Viktiga ord och begrepp (#14)
. #90

_Tanakh -- den judiska bibeln
(#15) #91

_Skapelsen (#15) #94

_Abraham (#16) #98

_De tre patriarkerna (#17) . . . #103

_Josef och hans bröder (#18) . #107

_Josef i _Egypten (#18) #109

_Mose (#20) #117

_Ökenvandringen (#21) #124

_De stora kungarna (#22) #129

_Riket delas (#23) #137

_Profeterna och hoppet för
framtiden (#23) #138

_Psalmer, dikter och ordspråk
(#24) #142

_Repetition (#25) #146

_En religion och ett folk (#26)
. #149

_Centrala tankar inom
judendomen (#27) #157

_Riter, skrifter och handlingar
(#28) #162

_Högtider och riter (#30) #172

_I v

_Från barn till vuxen (#30) ..	#175
_Olika judiska riktningar (#31)	
.....	#180
_Repetition (#32)	#183
_Sammanfattning (#33)	#186
_Volym tre	
_Kristendom (#34)	#195
_Läs om ... (#34)	#196
_Viktiga ord och begrepp (#34)	
.....	#197
_Nya testamentet (#35)	#198
_Till _Betlehem (#36)	#204
_De tre vise männen och flykten till _Egypten (#37)	#210

_Jesus i templet (#37)	#213
_De fyra evangelierna berättar (#38)	#216
_Liknelsen om den barmhärtige samaritern (#39)	#223
_Bergspredikan (#40)	#229
_Påskan -- _Jesus dör och uppstår (#41)	#234
_Jesus rider in i _Jerusalem (#41)	#238
_Den sista måltiden (#42)	#240
_Jesus döms till döden (#43) .	#246
_Jesus korsfästas (#44)	#250
_Kvinnorna vid graven (#44) . .	#253

_Vi

_Repeti ti on (#45)	#256
_Vad hände sedan? (#46)	#260
_De första kri stna (#46)	#264
_Paul us (#47)	#266
_Kri stendomen bli r	
statsrel i gi on (#48)	#271
_Kri stna grupper (#49)	#276
_Central a tankar i nom	
_Kri stendomen (#51)	#286
_Repeti ti on (#52)	#292
_Sammanfattni ng (#53)	#296
_Vol ym fyra	
_I sl am (#54)	#305
_Läs om . . . (#54)	#307
	_Vi i

_Viktiga ord och begrepp (#54)

..... #307

_Muhammed -- _Guds profet (#55)

..... #308

_Islam efter _Muhammed (#58) . #323

_Koranen (#60) #333

_En av berättelserna i _Koranen

(#61) #338

_Repetition (#62) #342

_Heliga handlingar -- fem

pelare som stöd för tron

(#63) #345

_Centrala tankar inom islam

(#67) #363

_Viii

_Högtider och riter (#68)	#369
_Islam på flera sätt (#70)	#377
_Repetition (#71)	#383
_Sammanfattning (#72)	#386
_Volym fem	
_Hinduism (#74)	#395
_Läs om . . . (#74)	#397
_Viktiga ord och begrepp (#74)	
.	#397
_En mycket gammal religion	
(#75)	#398
_Centrala tankar inom	
hinduismen (#76)	#403
_Heliga skrifter (#76)	#409
	_Ix

_Ramayana -- en berättelse om gott och ont (#78)	#415
_Berättelsen och sången -- en saga från _Indien (#79) ..	#421
_Repetition (#80)	#428
_Många gudar (#81)	#431
_Berättelsen om hur _Ganesha fick sitt elefanthuvud (#83)	#440
_Heliga handlingar (#84)	#444
_Kast -- att dela in människor i grupper (#87)	#460
_Repetition (#88)	#466
_Sammanfattning (#89)	#469

_X

_Buddhi sm (#90)	#477
_Läs om . . . (#90)	#479
_Vi kti ga ord och begrepp (#90)	
.	#479
_Berättel serna om _Si ddharta	
_Gautama -- _Buddha (#91)	
.	#480
_Vol ym sex	
_Buddhi smen spr i ds (#93)	#493
_Central a tankar i nom	
buddhi smen (#93)	#496
_Repeti ti on (#96)	#507
_Hel i ga skri fter (#97)	#510

_Sköldpaddan som inte kunde	
tiga (#98)	#516
_Heliga platser (#100)	#522
_Högtider och riter (#101)	#528
_Riter genom livet (#102)	#534
_Buddhis olika riktningar	
(#103)	#538
_I ett kloster i Tibet (#104)	
.	#543
_Munkar och nunnor (#105)	#548
_Repetition (#106)	#551
_Sammanfattning (#107)	#555
_Forskandinaiska och samiska	
berättelser (#108)	#563
_Xi i	

_Läs om . . . (#108)	#565
_Vi kti ga ord och begrepp (#108)	
.	#565
_Samerna (#109)	#566
_Samernas rel i gi on (#110)	#572
_Vi kti ga personer och pl atser	
(#111)	#575
_Sami ska berättel ser (#112) ..	#580
_Rel i gi on i det gaml a _Norden	
(#114)	#588
_Asagudarna (#115)	#593
_Vol ym sj u	
_Berättel se (#117)	#603

_Spår av de gamla religiöna	
i vårt samhälle (#118)	#609
_Repetition (#120)	#617
_Sammanfattning (#121)	#620
_Kristendom i _Sverige då och nu	
(#122)	#627
_Läs om . . . (#122)	#629
_Viktiga ord och begrepp (#122)	
.	#629
_Kristendomen i _Sverige under	
#1000 år (#123)	#630
_Kyrkan -- både människor och	
byggnad (#126)	#647

_Kyrkans år och högtider (#127)

..... #653

_Repetition (#130) #666

_Heliga riter och handlingar

(#131) #670

_Då och nu (#132) #679

_Förändringar (#133) #682

_Repetition (#134) #688

_Sammanfattning (#135) #692

_Volym åtta

_Livsviktiga frågor (#136) #701

_Läs om ... (#136) #702

_Viktiga ord och begrepp (#136)

..... #703

_Xv

_Livsviktigt? (#137)	#703
_Meningen med livet (#137)	#705
_Vad händer när livet tar slut? (#138)	#710
_Vad är viktigt i livet? (#139)	#715
_Vänskap (#140)	#720
_Vem är jag? (#142)	#728
_Olika roller -- i verkligheten och på nätet (#143)	#733
_Repetition (#144)	#738
_Sammanfattning (#145)	#741
_Etik (#146)	#749
_Läs om . . . (#146)	#750
_Xvi	

_Viktiga ord och begrepp (#146)	#751
.....	
_Etik och moral (#147)	#751
_Regler och normer (#148)	#758
_Eti ska begrepp (#150)	#768
_Religi on och etik (#153)	#784
_Att göra gott och leva ett gott liv (#154)	#791
_De mänskliga rättigheterna (#155)	#796
_Repeti ti on (#156)	#803
_Sammanfattning (#157)	#805

:::: #2 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Innehåll

::

_Religiöser och livsåskådningar

#4--#13

_Vad är religion och

livsåskådningar, olika begrepp inom
religionen, likheter och skillnader
mellan stora religioner, om källor
inom religionen med mera.

_Repetition #12

_Sammanfattning #13

_Judendom #14--#33

_Berättelser och händelser i _Gamla

#2

#1

testamentet och andra judiska
texter, om tro och liv, riter och
högtider inom judendomen samt
centrala tankar inom judendom med
mera.

_Repetition #25, #32

_Sammanfattning #33

_Kristendom #34--#53

_Berättelser från _Nya testamentet,
hur kristendomen växte fram, olika
kristna kyrkor, om tro och liv,
riter och högtider inom
kristendomen samt centrala tankar
inom kristendomen med mera.

_Repetiti on #45, #52

_Sammanfattning #53

_Islam #54--#73

_Berättelser om _Muhammed och
islams framväxt, om _Koranen, om
tro och liv, riter och högtider
inom islam samt centrala tankar
inom islam med mera.

_Repetiti on #62, #71

_Sammanfattning #72--#73

_Hinduism #74--#89

_Om hinduismens ursprung, hinduska
texter och berättelser, om tro och
liv, riter och högtider inom

hi ndui smen samt central a tankar

i nom hi ndui smen med mera.

_Repeti ti on #80, #88

_Sammanfattni ng #89

::: #3 :::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Buddhi sm #90--#107

_Berättel sen om _Si ddharta _Gautama

-- _Buddha, och andra buddhi sti ska

texter, om tro och liv, ri ter och

högti der i nom buddhi smen samt

central a tankar i nom buddhi smen med

mera.

_Repeti ti on #96, #106

_Sammanfattni ng #107

_Fornskandi navi ska och sami ska

berättelser #108--#121

_Berättelser från fornskandi navi sk

och äldre sami sk religion,

människors tro innan kristendomen

kom till _Sverige och hur vi kan se

spåren av dessa religioner idag med

mera.

_Repetition #120

_Sammanfattning #121

_Kristendomen i _Sverige då och nu

#122--#135

_Kristendomens utveckling och roll

i _Sverige under #1000 år, riter

och högtider i Svenska kyrkan
kopplade till kyrkoåret, om kristet
liv i Sverige förr och nu med
mera.

_Repetition #130, #134

_Sammanfattning #135

_Livsviktiga frågor #136--#145

_Om frågor och svar kring sådant
som är viktigt och ibland svårt:

kärlek, vänskap, sorg, rädsla med
mera, hur religionerna svarar på
olika livsfrågor.

_Repetition #144

_Sammanfattning #145

_Etik #146--#157

_Frågeställningar utifrån
vardagliga situationer som till
exempel flickor och pojkars
identitet och roller, utanförskap
och kränkning, etiska begrepp som
orätt och rätt och solidaritet med
mera.

_Repetition #156

_Sammanfattning #157

_Ordförklaringar #158--#159

_Register #160--#162

#8

#3

::: #158 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Ordförkl aringar

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

andakt_. bönestund

andlig_. religiös, icke-världslig

avlatsbrev_. ett köpt brev som

befriade en från synd

bekräftelse_. ett bevis på att något

stämmer

ceremoni_. ritual, handling, rit

ci tat_. en del av en kopierad text

dyrkade_. bad till, avgudade

etnisk_. rör en viss folkgrupp

fri modiga_. orädda, frispråkiga

funktionsnedsättning_. en skada som
gör att t.ex. kroppen inte fungerar
som den ska

förebild_. någon eller något man
försöker likna

förfäder_. människor som levde för
länge sedan

förnekat_. sagt att något inte var
sant

förråda_. avslöja, svika

församling_. en grupp människor som
tillhör samma kyrka

hebreiska_. Israels officiella språk

hovet_. personer som arbetar för kung

och drottning

kippa_. en liten mössa som bärs av
judiska män

klöster_. byggnad där munkar eller
nunnor bor

kontrakt_. avtal

kremera_. bränna

krubba_. plats där man lägger djurens
mat

lögsig_. tvätta sig

minneslund_. plats på kyrkogården där
man placerar askan från en död
person

minoritetspråk_. språk som talas av

en mindre grupp t.ex. samiska
missbruk_. när man använder något på
felaktigt eller farligt sätt
missionär_. sprider religion
mångskiftande_. många olika saker
eller sysselsättningar
nirvana_. ingen gud, ett tillstånd av
frid
nomader_. kringflyttande personer
officer_. befäl, militärchef
organisation_. en grupp som har samma
intresse eller hur man planerar
något
parad_. stor uppvisning, marsch

sed_. ett tradi ti onel l t sätt att göra

något på

sekel ski fte_. när ett sekel tar sl ut

och ett nytt börjar t. ex. år #2100

bl i r #2200

si are_. profet, spåman

skattskri vni ng_. man skri ver upp

vi l ka männi skor som ska betala

skatt

skepnad_. en fi gur som man i nte ser

tydl i gt

skri ftl ärd_. skri fttol kare, kunde

tol ka l agen (på _Jesus ti d)

skri n_. låda, ask, etui

slägga_. en stor och tung hammare
sorg_. saknad, smärta, förtvivalan
stamfar_. patriark, första mannen i
ett släktled

stjärntydare_. spåman, kunde tolka
vad stjärnorna berättade

ståthållare_. befälhavare, chef över
ett område

städ_. här: ett redskap som används
när man smider järn

symbol_. bild eller tecken som har en
 viss betydelse

tillstånd_. läge

tolka_. tyda, översätta, förklara

treudd_. ett vapen med tre spetsar

trofast_. trogen, lojal, tillgiven

::: #159 :::::::::::::::::::::::::::::::

tystnadsplikt_. man får inte berätta

vad man vet

uppenbarelse_. drömsyn, en religiös

upplivelse

uppror_. revolution

utöva_. använda, tillämpa

vegetarian_. äter inte kött

visse_. klok, erfaren

vittnesbörd_. bevis, vittnesmål, har

sett något

välsigna_. ge _Guds nåd och beskydd

väsen_. här: något levande som är

svårt att beskriva

vördnad_. respekt, högaktning

överstepräst_. högsta prästen

::: #160 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Regi ster

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

_A

_Abraham #16, #17, #33

advent #127

_Al -_Fati ha #64

_Al _Hi dj ra #69

_Al I ah #55, #56, #72

al tare #126, #135

_Ansgar #123, #135

ansvar #151

_Apostl agärni ngarna #46

_Arj una #77

#160

#17

arken #21

asagudar #114--#121

_Asgård #114

asket #92

atman #76, 86, 89

avatar #81, 83, 89

_B

_Bhagavadgi ta #77

bannl yst #50

_Barabbas #41

bar mi tzva #30, #33

bat mi tzva #30, #33

barnkonventi onen #155

_Benj ami n #17, #18

#18

#160

_Bergspredi kan #40

_Bi bel n #34, #35, #53

bi skop #49

bl ot #114, #121

_Bodh _Gaya #100

bodhi sattva #95, #103, #107

_Brahma #76, #81, #89

__BRI S #139, #145

_Buddha #90--#107

buddhi sm #90--#107

buraq #68

_C

_Chanukka #30, #33

_D

_Dal ai _Lama #103

dal i ter #87, #89

_Davi d #22

_Debora #23

den gyl l ene regel n #40, #53, #153,

#157

dharma #93, #101, #0107

_Di na #17

_Di wal i #84, #89

domsöndag #129, #135

dop #131, #135

_E

_Ei d al _Anda #69

#20

#160

_Eid al _Fi tr #69

empati #151

_Equmeni akyrkan #125

eti k #146--#157

evangel i er #35, #38, #53

_F

_Fati ma #55, #63

_Fenri sul ven #117

fi nska #31, #109

fornnordi sk #114, #121

_Frej a #116, #121

fri kyrka #125, #135

f. v. t #9

förbund #27, #33

#160

#21

_Förintelsen #26

församling #47, #53

försoningsdagen #22, #30

_G

_Gamla testamentet #15, #35, #53

_Ganesha #82, #83

_Ganges #86

_Golgota #44

_Goljat #22

gudstjänst #126

guru #77

_H

haditer #59

_Hagar #16

#22

#160

haj j #66

hal al #70, #73

haram #70, #73

_Hel #114

hel i g #5, #13

hel gon #50

hel i ge _Ande #46, #53

hi j ab #70

hi ndui sm #74--#89

_Hi tl er, _Adol f #26

_Hol i #85, #89, #137

husförhör #123

_Höga vi san #24

högmässa #126

#160

#23

högti d #5, #13

_I

i denti tet #5, #142, #145

_I dun #116

i kon #49

i mam #64

_I sak #17

i sl am #54--#73

_I smael #16

_I srael #27, #33, #35

_J

_Jataka-berättel se #97

_Jerusal em #68

_Jesus #34--#53

#24

#160

j i ddi sch #31, #109

j oj k #111

_Josef #17, #18, #19, 35

j udendom #14--#33

j ul #127

j äml i khet #9, #150, #157

j ämstäl l dhet #151, #157

_K

_Kaba #55, #66

_Kanaan #35

kantor #29

karma #76, #89, #93, #107

kast #87, #89

katekes #123

#160

#25

katol ska kyrkan #49, #53

::: #161 :::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Khadi ja #55

_Khetuvi m #24, #29

kl oster #50

konfi rmati on #13

konsekvens #149, #157

konservati v #31

_Konventi kel pl akatet #124

konventi on #155

_Koranen #15, #56, #60, #61, #72

kors #126, #135

kosher #29

_Kri shna #82

kri stendom #34--#53

_Kri sti _Hi mmel sfärdsdag #129

kruci fi x #126, #135

kränkni ng #151

kyrka #127, #135

kyrkoåret #127, #135

_L

l ama #103, #105

_Lea #17

l i beral #31

l i knel se #39, #53

l i vsfrågor #5, #136--#145

l i vsåskådni ng #5, #13

_Loke #116

#161

#27

lotusställning #95

lärjunge #38, #53

_M

mahayna #103, #107

_Maria #35, #36, #44

_Maria _Magdalena #33, #144

_Martin _Luther #50, #123

medelväg #92

_Medina #57, #68

meditera #92, #107

_Mekka #6, #55, #66, #68

menora #30

messianska tiden #27

messias #27, #36, #41

#28

#161

meänki eli #31, #109

_Mi dgård #114

_Mi dgårdsormen #114

mi naret #64

mi ssi onär #123

mi ssi onsbefal l ni ng #46

_Mohamed, _Suad #9

moksha #76, #89

moral #147, #157

moral i sk #147

_Mose #20, #33

moské #59, #64, #67, #73

_Muhammed #54 - - #73

munk #50, #105

#161

#29

musl i m #54, #72

mysteri um #49

myter #114, #137

mänskli ga rätti gheter #155, #157

mässa #50

_N

_Navaratri #85

nattvard #42, #126, #131, #135

_Nevi i m #22, #29

ni rvana #92, #95, #107

norm #148, #157

nunna #50, #105

_Nya testamentet #35, #53

nåj den #111, #129

#30

#161

_0

_0den #115, #121

_0l aus _Petri #123

omoral i sk #147

ortodox #31, #49, #53

_P

pagod #100, #107

_Pal esti na #35, #53

_Parvati #82, #89

patri ark #17, #49

_Paul us #47

pesach #21, #30

_Petrus #43

pi l grim #6

#161

#31

pi l gri msresor #6

pi ngst #129

_Pi ngstkyrkan #125

_Pontus _Pi l atus #41

predi kan #126

profet #15, #22

protestanti ska kyrkan #50, #53, #123

psal m #126

psal mbok #127

puj a #84, #89

påföl j d #149

påsk #129

påve #49

_R

rabbi n #29, #33

_Ragnarök #117

_Rakel #17

ramadan #65

_Ramayana #78

_Rebecka #17

reformati onen #123, #135

regl er #5, #148, #157

rei nkarnati on #76

rel i gi on #5, #13

rel i gi onsfri het #122, #125, #133,

#135

ri t #7, #13

#161

#33

romani chi b #31, #109

_S

sabbat #28

sakrament #131, #135

_Sal omo #22

samari er #39

samer #108--#113, #118

sami ska #31, #109

samsara #76, #89

santana dharma #75, #89

sanskri t #76, #89

_S^apmi #109, #121

_Sara #16, #17

_Saul #22

#34

#161

sei tar #111, #121

sekul ari seri ng #133, #135

_Si ddhar ta _Guatama #91, #92, #107

_Shahada #63

shari a #70, #93

shi amusl i mer #59, #72

_Shi va #81, #89

shofarhorn #30

snörceceremoni #86

sol i dari tet #152, #157

_Stal l o #112

statskyrka #125

straff #19, #157

stupor #100, #107

#161

#35

sunna #59, #70, #73

sunni muslimer #59, #72

suror #60

symbol #8

synagoga #28, #29, #33

synd #51

::: #162 :::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_T

_Talmud #29

_Tanakh #14, #15, #33

tempel #37, #84, #89, #100, #107

theravada #103, #107

_Tibet #104

_Tor #115, #121

#36

#162

_Tora #15, #17, #21, #29

tradi ti on #5

treeni ghet #51, #53

trefal di ghetsti den #129

_Trettondagen #127

_Tri pi taka #97, #107

tro #5

_U

under #38, #53

_Upani shaderna #77

uppl yst #92, #107

_Utgård #114

_V

val l färd #6, #13, #66, #72, #100

#162

#37

_Varanasi #6, #74

_Vedaskri fter #77

vesak #101, #107

_Vi shnu #81, #89

v. t #9

väckel sekri stna #124, #135

väckel serörel sen #124

värde #155

värdegrund #155

värderi ng #155

_Y

_Yggdrasi I #114

yoga #76

_Yousafzai , _Mal al a #154

#38

#162

_Z

zakat #65

_Å

återfödel se #75, #76, #89, #93, #107

åttafal di ga vägen #94, #107

#40

#162

::: #4 ::

_Religiöser och livsåskådningar

::: ::

=== Bildtext/beskrivning =====

_Utsikt genom kyrkfönster i

_Jerusalem. _I staden möts tre

stora religioner; judendom,

kristendom och islam. _Mitt i

byggnaden syns _Klippsmoskén.

_Bildbeskrivning

_Foto av ett fönster inne i en

kyrka. _Fönstret har formen som en

halvcirkel. _Det är många små

glasrutor i fönstret. _Här finns

också målade dekorationer t. ex. ett
kristet kors, blommor och en
bägare.

=====

_Den här boken handlar om religion.

_Det är ett spännande och viktigt

ämne. _Det handlar om vad människor

tror och tänker om gud, livet och

döden. _Religion är en viktig del av

många människors liv och

personlighet. _Genom att lära oss om

religion lär vi oss att förstå både

oss själva och andra.

_Läs om . . .

::

é vad religion och livsåskådning är

é heliga byggnader och platser

é heliga riter och texter

é hur världsreligionerna hänger i hop

_Viktiga ord och begrepp

::

religion

tro

högtid

identitet

livsåskådning

riter

_Vad är religion?

#: #5

_Viktiga ord: religion, tro, regler, högtider, tradition, identitet.

_Ordet religion kommer från latinska ordet _religio som betyder ungefär att "_Vara bunden till en gud" eller att "visa vördnad för gud".

_Människor visar _vördnad när de tycker något är viktigt och vill visa respekt. _Religion innebär alltså att tro på en högre makt, gud eller gudar. _Religionen hjälper människor att försöka förstå varför världen

finns, hur de kan leva och vad som är meningen med livet. _Den ger också regler om hur människor ska vara mot varandra.

_Gemensamt för alla religioner är att människor gör saker för att känna gemenskap med varandra eller gud/gudarna. _Det kan vara att be, meditera eller att fira gudstjänst. _Högtider och fester är också viktigt. _Som barn lär du dig hur fester och högtider ska firas och du kommer förmodligen att lära dina barn att göra på samma sätt. _Det kallas

tradi ti on när något al l ti d går ti l l på ungefär samma sätt. _Handl i ngar och tradi ti oner gör att männi skor i nom en rel i gi on känner gemenskap och sammanhål l ni ng.

_Rel i gi on är att tro på något gudoml i gt. _Rel i gi on skapar gemenskap mel l an männi skor som tror samma sak.

_Om du är rel i gi ös, det vi l l säga tror och ti l l hör en rel i gi on, är det en del av di n i denti tet. _Rel i gi onen påverkar samhäl l et, ti l l exempel genom att vi fi rar ol i ka högti der.

_Li vsåskådning

.....

_Viktiga ord: Ii vsåskådning,

Ii vsfrågor.

_Li vsåskådning betyder ungefär "sätt att se på Ii vet". _Alla människor har frågor om Ii vet. _Sådana frågor kallas Ii vsfrågor. _Vi vill veta varför världen finns, varför vi finns och vad som är meningen med Ii vet.

_Religion är ett sätt att se på Ii vet. _Om man är religiös hittar man svar på Ii vsfrågorna i religionen.

_Den som inte tillhör en religion

försöker också svara på livsfrågorna,
men utan att blanda in någon gud.

_Det kallas att ha en livsåskådning.

_Helgdagar

_När vi bryter vardagen för att
fira något är det högtid. _Varje
vecka har en helgdag, i _Sverige
är det söndagen. _Förr var
söndagen den dag då nästan alla
gick till kyrkan för att fira
gudstjänst. _Judendom och islam
har också speciella veckodagar då
man ska besöka synagogan eller
moskén. _Många högtider och

helgdagar har med religion att
göra.

_Fundera på

_Vilka traditioner finns när du
firar till exempel nyår?

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Nyår firas över hela världen, men
datum och hur man firar skiljer sig
åt. _I _Kina är nyåret en av de
största högtiderna.

_Bildbeskrivning

_Foto av två barn som har klätt ut
sig till drakar. _Drakens huvud är
ca #50 cm i diameter. _Det ser ut

som ett hundhuvud i gul d. _På
kroppen har barnen på sig gula
dräkter med fransar.

=====

| _Ordförkl aringar
| tro_. att l i ta på något
| i denti tet_. personl i ghet

::: #6 ::

_Varför ska jag läsa religiönskunskap
i skolan?

::

_Många tycker att religion är en sak
som man ska hålla för sig själv. _Vad
man tror och tänker om livet och gud
är personligt. _Ändå ska du lära dig
#50 #6

om religion och diskutera livsfrågor
i skolan. _Varför då? _Det finns
flera olika förklaringar till det.
é _Kunskapen om olika religioner och
livsåskådningar gör att du kan
förstå andra människor. _I dag finns
människor från hela världen i
_Sverige. _I de flesta länder i
världen är det likadant. _Människor
från olika länder och med olika
religion bor och lever nära
varandra. _Därför är det viktigt
att vi respekterar varandra och
inte ser ner på sådant som andra

tycker är viktigt.

é Om många i ett samhälle tillhör en viss religion påverkar den religionen samhället. I Sverige har kristendomen varit den största religionen under tusen år. Det har påverkat till exempel hur människor tänker om rätt och orätt och vilka traditioner vi har.

é Religioner och livsåskådningar förändras hela tiden. För hundra år sedan kallade sig de flesta svenskar för kristna och besökte ofta kyrkan. Idag är det inte

I ängre så. _Många männi skor söker svar på sina frågor om livet utanför religionerna.

_Hur kommer religionerna att se ut i framtiden? _Kommer det finnas helt nya religioner? _Eller kommer religionerna helt försvinna? _Vad tror och tycker du? _Sådana frågor diskuteras man också i religionens onskunskap.

_Hel i ga byggnader och platser

::

_Viktiga ord: helig, valfärder,

pilgrimsresor, pilgrimer, _Mekka,

_Varanasi .

=== _Bildtext/beskrivning =====

_En av Europas viktigaste orter

för kristna pilgrimer på valfärd

är staden _Santiago de _Compostela

i _Spanien. _Här tror man att en av

_Jesus lärjungar, aposteln _Jakob,

ligger begravd.

_Bildbeskrivning

_Foto av en tjej som vandrar med en stor ryggsäck på ryggen. _Hon tittar på en karta och håller i en vandringsstav. _På fötterna har hon stabila vandringsskor.

=====

_Ordet helig används ofta när man pratar om religion. _Helig kommer från ordet "hel" och innebär att något är helt, rent och friskt. _Man kan också säga att det som är heligt skiljer sig från det vanliga och därför är man extra rädd om det. _Det

som är heligt visar man speciell
respekt för och skyddar.

_Gemensamt för de flesta religioner
är att det finns byggnader där man
samlas för att be, offra eller fira
gudstjänst. _Du kanske känner till,
eller har varit i en kyrka, moské
eller synagoga någon gång? _Då kanske
du också kände att det var ett heligt
rum du gick in i? _Ofta markerar de
som tror att de går in i en helig
byggnad på något sätt. _I ett
buddhistiskt tempel eller i en moské
tar man av sig skorna. _I många

kyrkor gör man ett korstecken över
bröstat. _I synagogan

::: #7 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

sätter männen ofta på sig en _ki ppa
för att täcka huvudet. _Ofta tal ar
man med lägre röst och rör sig lite
långsammare när man är i ett heligt
rum.

_Platser där det hänt saker som har
med religionen eller en viktig person
inom religionen att göra, kan också
vara heliga. _Till sådana platser gör
man ofta valfärder, som är en "resa
till en helig plats". _I bland kal las

sådana resor för pilgrimsresor och de som gör dem för pilgrimer. _Mekka i _Saudi arabien och _Varanasi i _Indien är exempel på två heliga städer som många vallfärdar till.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_När man går in i ett heligt rum tar man till exempel av sig skorna eller sätter på en mössa, kippa.

_Bildbeskrivning

#2 foton

_En pojke har en kippa, det är en liten mössa som täcker bakhuvudet.

_I en moské sitter män på huk med

huvudet ner mot golvet. _De ber.

_Framför ingången finns fullt med skor som står prydligt två och två.

=====

_Heliga handlingar -- riter
:::

_Viktiga ord: riter

_Handlingar inom religioner, som till exempel att be eller offra, brukar kallas för riter. _En muslim faller på knä, böjer sig framåt och bugar djupt så att pannan nuddar golvet.

_Sedan sätter man sig på knä och ber själva bönen. _En hindu som ska offra, tvättar först gudastatyn innan
#7 #59

man lägger ner maten eller blommorna till guden. _Riter är handlingar där man oftast gör saker i en speciell ordning och på ett visst sätt.

_Riter använder människor också när det händer viktiga saker i livet som när ett barn föds, när man gifter sig eller när någon dör. _Många firar också övergången från barn till vuxen. _Vid sådana tillfällen är man ofta i templet, kyrkan, moskén eller synagogan. _I den här boken kommer du få läsa om sådana riter i de olika världsreligionerna.

_Di skuttera

_Berätta om något besök du gjort i en helig byggnad. _Stämmer det att man uppför sig på ett speciellt sätt i heliga rum?

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Tanken att vatten renar oss från synd finns i flera religioner.

_Bildbeskrivning

_Foto av en kvinna som står i

_Ganges floden. _Hon har på sig en gul klänning och har en slöja över bakhuvudet och axlarna. _Hon kupar händerna och håller i vatten från

fl oden.

=====

::: #8 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Hel i ga texter

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Hel i ga texter är texter eller
skri fter som förkl arar vi kti ga saker
om l i vet, guden el l er gudarna. _Det
kan vara berättel ser om vi kti ga
personer i nom rel i gi onen el l er
undervi sni ng om hur man ska vara mot
varandra.

_Texterna används ofta vid ri ter
och gudstj änster. _I nom al l a
rel i gi oner fi nns det männi skor som

kan mycket om det som står i de heliga texterna och kan förklara det för andra -- präster, imamer och rabbiner. _De brukar också ha ansvar för att leda riter och undervisa om religionen.

_Även om en religion har en helig skrift kan de som tillhör religionen förstå den på olika sätt.

_Symboler

_En symbol är ett tecken eller en bild som representerar eller står för något, till exempel en religion.

_Se sväl I pappersbi I d.

=== _Bi I dbeskri vni ng =====

_Korset har bl i vi t en symbol
i nom kri stendomen.

_Hj ul et med åtta ekrar är en
symbol i nom buddhi smen.

_Menora, den sj uarmade
I jusstaken, är en symbol i nom
j udendomen.

_Månskäran är en symbol i nom
i sl am.

=====

_Fundera på

_Känner du till fler religiösa symboler?

_Världsreligionerna hör i hop
::

_Viktiga ord: syskonreligionerna.

_Tre av världsreligionerna, judendom, kristendom och islam, har mycket gemensamt. _Religionerna har sitt ursprung i Mellanöstern. _Alla tre religionerna delar tron på en gud.

_Ibland kallar man de här religionerna för syskonreligionerna.

_Judar och kristna delar också heliga

texter. _Bibelns första del, _Gamla testamentet, är gemensam. _Judarna kallar den för _Tanakh. _Kristendomen har en del till som kallas _Nya testamentet. _Muslimernas heliga skrift heter _Koranen. _Det finns också personer som är viktiga i alla tre religionerna, fast på olika sätt. _Ett exempel är _Jesus. _För kristna är han _Guds son, för judarna en av många lärare och för muslimerna en profet.

_Hinduismen och buddhismen uppstod båda i _Indien och har flera tankar

gemensamt. _I nom båda religiöna
tänker man att livet hela tiden
upprepar sig. _När människor dör
återföds de i nya kroppar. _Det
brukar kallas återfödelsens
kretslopp.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_De tre världsreligiöna

judendom, kristendom och islam har

mycket gemensamt. _De kallas även

för syskonreligioner. _Här möts de

inför en gemensam andakt.

_Bildbeskrivning

_Foto av tre präster. _Det är tre

män. _De har alla på sig hel långa tunikor.

_Rabbinen, den judiska prästen har svart tunika, kristna prästen har en vit tunika och imamen, muslimska prästen har på sig en brun tunika.

_Runt halsen har den judiska och kristna prästen en hal sduk, en stol a med broderier.

_På huvudet har den judiska prästen en svart mössa och den muslimska prästen en vit mössa.

=====

varit ledare, lärare eller präster.

_De heliga texterna handlar till stor del om män. _Det har också varit män som läst och förklarat texterna.

_Kvinnorna har varit aktiva i religionerna på andra sätt. _De har besökt de heliga byggnaderna. _De har bätt, offrat och lyssnat till undervisning. _Varför har det varit så?

_En orsak är att religionerna är mycket gamla. _När de uppstod hade män och kvinnor helt olika uppgifter i samhället. _Idag är det på många

sätt annorlunda, både i samhället och i inom religionerna. _I dag kan kvinnor inom vissa religioner vara både ledare och präster och förklara heliga texter för andra. _Allt fler försöker idag visa att de heliga texterna handlar om både kvinnor och män. _Man vill också lyfta fram det religionerna säger om hur man ska leva som människa, oavsett om man är kvinna eller man.

_Kvinnors roll i religionerna är ett bra exempel på att religion och samhälle påverkar varandra. _När

kvinna började arbeta utanför hemmet förändrades deras roller även i religionerna.

_Tidräkning

_Vår tidräkning börjar vid _Jesus födelse. _Vi delar in tiden i före och efter _Jesus födelse. _Det skrivs ibland före _Kristus (f. _Kr.) eller efter _Kristus (e. _Kr.). _Nu lever vi alltså ungefär #2000 år efter _Jesus födelse. _Andra länder och religioner har andra sätt att ange tid. _Numera är det vanligt att

skri va årtal och ti d så här:

é f. v. t. = före vår ti d

é v. t = vår ti d

_I den här boken används detta
sätt för att ange ti d.

::: #10 :::::::::::::::::::::::::::::::

_Rel i gi oner i vär l den

_Judendom

_Judendomen är en av vär l dens
äl dsta rel i gi oner. _Den har funni ts i
nästan #4 #000 år enl i gt j udi sk
tradi ti on. _Judendomen uppstod i
_Pal esti na (nuvarande _I srael).

_Judendomen är den mi nsta av de fem

världsreligiöna.

_Kristendom

_Kristendomen växte fram efter
_Jesus död för cirka 2 000 år
sedan. _Den uppstod i _Palestina
(nuvarande _Israel). _Idag är
kristendomen den religion som har
flerest anhängare i världen.

_Islam

_Islam grundades av profeten
_Muhammed på _Arabiska halvön för
cirka 1 400 år sedan. _Idag är
islam världens näst största religion.

_Hi ndui sm

_Hi ndui smen är den äldsta av
världsreligionerna. _Den växte fram i

_Indien för flera tusen år sedan.

_I dag är hinduismen den tredje
största religionen i världen.

_Buddhism

_Buddhismen växte fram ur
hinduismen för cirka #2 #500 år
sedan. _Grundaren _Siddharta _Gautama
kallas också _Buddha. _I dag är
buddhismen världens fjärde största
religion.

_Se svältpappersbid.

#10

#75

=== _Bildbeskrivning =====

_Världskarta som visar var de olika
religionerna finns i världen.

(_Beskrivningen är ungefärlig.)

_Protestanter: __USA, _Kanada,
_Norden, _England, _Tyskland,
_Sydafrika och _Australien.

_Romersk-katolska: _Mexiko,
_Sydamerika (med undantag för
områden där det är
naturfolksreligioner), södra
_Afrika, _Filippinerna.

_Ortodoxa: _Ryssland, östra _Europa

_Muslimer: norra _Afrika, _Arabiska

halvön, sydvästra _Asien,

_Indonesien, _Malaysia.

_Judar: _Israel

_Hinduer: _Indien, _Nepal,

_Bangladesh

_Buddhister: sydöstra _Asien

_Konfucianer: östra _Kina

_Shintoi ster: _Japan

_Naturfolksreligiöner: _Sydamerika,

_Arktis, södra _Afrika, _Nya

_Guinea, _Australien (liten del),

_Indonesien (liten del)

=====

::: #11 ::

::: #12 ::

_Repeti ti on

::: ::

#1. _Vad är rel i gi on?

#2. _Vad är l i vsåskådni ng?

#3. _Ge exempel på några l i vsfrågor.

#4. _Ge exempel på hel i ga byggnader.

#5. _Varför beter man sig ofta på ett speci el l t sätt när man går i n ett hel i gt rum tror du?

#6. _Vad är en ri t?

#7. _När använder vi oss av ri ter?

#8. _Ge exempel på personer som har ti l l uppgi ft att l äsa och förkl ara hel i ga texter i nom rel i gi onerna.

#9. _Hur brukar man dela in

världsreligiösa? _Ge exempel på

vad de har gemensamt.

_Ordkunskap

_Orden i de två spalterna hör ihop.

_Para ihop rätt ord med varandra och

motivera på vilket sätt de hör ihop.

#1. vördnad

#2. identitet

#3. helig

#4. valfärd

#5. riter

#6. symbol

- a) tecken
- b) handlingar
- c) pilgrimsresa
- d) ren/avskild
- e) respekt
- f) personlighet

_Religion

é _Skriv minst tre meningar om vad religion är. _Använd orden tro, tradition, högtid, regler och gemenskap i dina meningar.

é _Skriv minst två meningar om vad livsåskådning är. _Använd orden livsfrågor och gud i dina meningar.

::: #13 ::

_Sammanfattning

:::~::~::

_Viktiga ord: religion, högtider,
livsåskådning, livsåskådningar,
helig, riter, valfärda, judendom,
kristendom, islam, hinduismen,
buddhismen.

_Människor har alltid ställt frågor
om livet och döden. _Vad är meningen?

_Varför finns vi här? _Många
människor hittar svaren på de
frågorna i olika religioner.

_Religion är att tro på en gud, gudar
eller en högre makt. _Det innebär

också att dela sin tro med andra som tror på samma sätt och att följa de regler som religionen har. _Gemenskap inom en religion skapas bland annat genom att man firar speciella högtider. _Att tillhöra en religion är en viktig del av personligheten för den som tror.

_Livsåskådning betyder ungefär "sätt att se på livet".

_Livsåskådningar ger svar på livsfrågorna, fast utan att blanda in tron på gud eller någon högre makt.

_Helig kommer från ordet hel och

betyder avskild, alltså något som
skiljer sig från det vanliga. _Inom
religionerna finns det olika saker
som man ser som heliga och som man är
speciellt rädd om. _I heliga
byggnader samlas man för att be,
offra eller fira gudstjänst
tillsammans. _De heliga texterna
läser man för att få kunskap om
religionen och kanske råd om hur man
ska leva.

_När det händer viktiga saker i
livet använder människor heliga
handlingar, riter för att

uppmärksamma det. _Det finns också
platser som är heliga. _Det kan de
vara för att det hänt något viktigt
för religionen just där. _Sådana
platser blir ofta valfärds mål. _Att
valfärda betyder just att resa till
en helig plats.

_Det finns fem stora
världsreligioner. _Judendom,
kristendom och islam brukar man
ibland kalla för syskonreligionerna.
_De är för att de alla har sitt
ursprung i _Melanöstern och tron på
bara en gud gemensamt. _Hinduismen

och buddhismen uppstod i Indien.

Därför delar de också viktiga tankar, till exempel tanken om återfödelsen.

Religion och samhälle påverkar varandra. Längre var det bara män som fick vara ledare och läsa och förklara heliga texter inom religionerna. Idag håller det på att förändras, på samma sätt som kvinnors och mäns roller i samhället förändras.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: religion,

livsåskådning, heliga.

é _Religion är att tro på gud,
gudar eller någon högre makt.

é _En livsåskådning svarar på
livets frågor utan att blanda in
någon gud.

é _Alla religioner har byggnader,
texter och riter som är heliga.

é _De fem stora världsreligionerna
har mycket gemensamt, både i
ursprung och tankar.

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978-#91-#40-#68893-#4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym två av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll till volym två

_Siffran inom parentes hänvisar till svartskriftsbokens sidor.

_Judendom (#14) #87

_Läs om ... (#14) #89

_Viktiga ord och begrepp (#14)

..... #90

_Tanakh -- den judiska bibeln

(#15) #91

_Skapelsen (#15) #94

_Abraham (#16) #98

_De tre patriarkerna (#17) ... #103

_Josef och hans bröder (#18) . #107

_Josef i _Egypten (#18)	#109
_Mose (#20)	#117
_Ökenvandringen (#21)	#124
_De stora kungarna (#22)	#129
_Riket delas (#23)	#137
_Profeterna och hoppet för framtiden (#23)	#138
_Psalmer, dikter och ordspråk (#24)	#142
_Repetition (#25)	#146
_En religion och ett folk (#26)	#149
_Centrala tankar inom judendomen (#27)	#157

_I i

_Ri ter, skri fter och handl i ngar

(#28) #162

_Högti der och ri ter (#30) #172

_Från barn ti ll vuxen (#30) .. #175

_Ol i ka j udi ska ri ktni ngar (#31)

. #180

_Repeti ti on (#32) #183

_Sammanfattni ng (#33) #186

finns en lampa som liknar en

ljuslåga.

=====

_Judendom är en mycket gammal religion, som enligt judiska traditioner funnits i nästan #4 #000 år. _Även om judendomen är den minsta av världsreligionerna har den haft stor betydelse. _Både kristendom och islam har sin grund i judendomen. _Judarnas viktigaste heliga skrift kallas _Tanakh eller den judiska bibeln. _I den kan vi bland annat läsa om det judiska

folkets historia. _Judarna ser sig själva som ett utvalt folk som har ett uppdrag från _Gud. _Som jude tillhör man inte bara en religion, utan också det judiska folket.

_Läs om ...

::

é det judiska folkets historia som det beskrivs i den judiska bibeln é centrala tankar i judendomen é vad det kan innebära att leva ett judiskt liv

_Vi kti ga ord och begrepp

.....

_Tanakh -- den judi ska bi bel n

_Abraham

förbund

sabbat

profet

rabbi n

synagoga

_Tora

::: #15 ::

_Tanakh -- den judiska bibeln

::: ::

_Viktiga ord: _Tanakh, Läran,
profeterna, skrifterna, _Gamla
testamentet, _Koranen.

_Judarnas heliga skrifter är samlade
i en bok som kallas _Tanakh. _Det är
en förkortning av de hebreiska namnen
på samlingens tre olika delar: Läran,
profeterna och skrifterna. _De är i
sin tur indelade i olika böcker.

_Tanakh är samma texter som finns i
den kristna _Bibelns första del som

kallas för _Gamla testamentet. _Många
#15 #91

av personerna och händelserna som det berättas om i _Gamla testamentet finns också i _Koranen, muslimernas heliga skrift. _Judar, kristna och muslimer delar alltså många viktiga religiösa berättelser med varandra.

_Texterna i _Tanakh handlar till stor del om det judiska folkets historia. _Några av händelserna kan vi läsa om i andra historiska källor.

_Men de flesta berättelserna kan vi inte kontrollera, alltså ta reda på om de är sanna. _Berättelserna är mycket gamla och hade berättats under

många år innan de slutligen skrevs ner. _Berättelserna är viktiga för judarna för de förklarar judarnas historia, vem _Gud är och vad som är judarnas uppdrag. _För den som är troende är berättelserna sanna och innehåller viktiga regler för livet. _Så är det med heliga skrifter i alla religioner.

=== _Bildtext =====

_Berättelserna i _Tanakh förklarar judarnas historia, vem _Gud är och vad som är judarnas uppdrag.

=====

_Skapel sen

.....

_Vi kti ga ord: I äran, _Tora.

_Första del en av _Tanakh, I äran el l er

_Tora, börj ar med berättel sen om hur

_Gud skapade värl den. _Gud skapade

j orden och al l t l i v på sex dagar och

på den sj unde dagen vi l ade han. _De

första männi skorna kal l as för _Adam

och _Eva. _De l evde i en stor, vacker

trädgård som kal l ades _Edens

l ustgård. _Gud gav dem i uppdrag att

ta hand om al l t han hade skapat, men

det fanns en sak de i nte fi ck göra.

_I _Edens lustgård fanns ett stort träd, _Kunskapens träd. _Frukten på det trädet fick de inte äta. _Men _Eva blev ändå lockad av en orm att ta en frukt. _Ormen som var listig satte till _Eva att om hon och _Adam åt av frukten så skulle de bli lika klaka som _Gud. _De skulle få kunskap om både ont och gott. _Eva kunde inte säga nej och hon och _Adam åt frukten.

_Då förändrades något. _De såg att de var nakna och blev alldeles blyga inför varandra. _Snabbt försökte de

täcka över sig med hjälp av stora
fikonlöv. _Men de insåg också att de
gjort fel och blev rädda för vad _Gud
skulle säga. _När _Gud kom skylldede
på varandra, _Adam på _Eva och _Eva
på ormen. _Gud straffade dem och
körde ut dem ur Lustgården. _I
fortsättningen måste mänskorna
jobba hårt och slita för att klara
livet på jorden.

_För både judar och kristna
innehåller berättelsen om skapelsen
och de första mänskorna centrala
tankar inom religionen: _Gud har

skapat världen och gett den till
människorna för att de ska ta hand om
och ta ansvar för den. _När
människorna vände sig bort från _Gud
och inte gjorde som han hade tänkt,
kom det onda in i världen.

_Diskutera

_Vilka konsekvenser kan det få att
olika religioner utgår från samma
religiösa berättelse?

#: #16

_Abraham

_Abraham räknas som judarnas stamfar.

_I _Tora berättas att han kom från staden _Ur i landet _Mesopotamien som låg vid _Persiska viken. _Han var en rik man och hade många får och kameler. _En dag talade _Gud med honom och gav honom ett uppdrag och ett löfte.

"_Lämna ditt land, din släkt och ditt hem, och gå till det land som jag skall visa dig. Jag skall göra dig till ett stort folk, jag skall

väl signa dig och göra ditt namn så stort att det skall brukas när man väl signar." (_Tanakh/___GT #1 _Mos #12: #1)

(_Alla citat i det här kapitlet är hämtade från den senast svenska bibelöversättningen, _Bibel #2000.

_Därför står det _Tanakh/___GT (_Gamla Testamentet) vid citaten.)

_Att väl signa betyder att "önska någon gott". _Enligt _Tora ville

alltså _Gud ge _Abraham ett land,

_Kanaans land. _Gud lovade också att

_Abrahams familj och släkt skulle bli

stor.

_Abraham ville göra som _Gud sa och därför flyttade han och tog med sig allt han ägde. _Han hade också med sig sin hustru _Sara. _Abraham och _Sara hade inga barn och det var de mycket ledsna över. _Till slut var _Sara så olycklig att hon lät _Abraham få barn tillsammans med en annan kvinna i stället.

_Kvinnan hette _Hagar och var tjänstekvinnna hos _Sara och _Abraham. _Hagar blev med barn och födde en son som fick namnet _Ismael. _Sara var

avundsjuk och stod inte ut med att

_Hagar stolt pratade om sin son.

_Trots att både _Abraham och _Sara

blivit mycket gamla fick de till slut

en son tillsammans, _Isak. _De blev

mycket glada men bråken mellan _Sara

och _Hagar fortsatte. _Till slut bad

_Sara _Abraham att säga till _Hagar

och _Ismael att flytta. _Abraham blev

ledsen, han älskade ju båda pojkarna.

_Abraham

_Inom islam räknas _Abrahams son

_Ismael som arabernas stamfar.

_Abraham är därför en viktig

| person även i nom i sl am.

_Se sväl I pappersbi I d.

=== _Bi I dtext/beskri vni ng =====

_Enl i gt _Bi bel n reste _Abraham från
staden _Ur till _Egypten.

_Bi I dbeskri vni ng

_Karta som vi sar _Abrahams resor.

_Han reste från _Ur vid _Persi ska
vi ken till _Egypten i norra

_Afri ka.

_Han reser genom städerna: _Ur,

_Babyl on, _Harran, _Damaskus,

_Shekem, _Jerusal em, _Beer _Sheva.

=====

::: #17 ::

_De tre patriarkerna

::: ::

_Viktiga ord: _Abraham, _I sak,

_Jakob, patriarkerna, _Dina.

_Del av _Abrahams släktträd

_Viktiga ord: _Abraham, _I sak,

_Jakob, _Josef, _Benjamin.

_Abraham och _Sara fick sonen

_I sak.

_I sak och _Rebecka fick sonen

_Jakob.

_Jakob, _Lea och _Rakel

_Jakob fick #10 söner med _Lea och

#2 söner med _Rakel: _Josef,

| _Benj ami n.

_I _Tora beskri vs _Abraham, hans son
_I sak och _I saks son _Jakob som de
tre patri arkerna. _De var stamfäder
till det judiska folket. _Ordet
patri ark kommer från latinska pater
som betyder fader. _Jakob fick tolv
söner. _Josef och _Benj ami n var de
yngsta och söner till _Rakel , som var
den hustru som _Jakob älskade mest.
_De blev _Jakobs favoriter, vilket de
andra bröderna inte tyckte om.

_I srael

_I en berättelse får patriarken

_Jakob namnet "_I srael" av _Gud.

_Det betyder "_Guds kämpe" _Därför

kal las hans efterkommande för

i srael i ter eller _I srael s barn i

_Tanakh, den judiska bibeln.

_I _Tora står det att _Jakob fick

döttrar också, men bara en av dem

nämns vid namn, _Dina. _Vid den här

tiden ansågs pojkar viktigare för en

familj än flickor. _Man berättade

alltid släktens historia genom att

hänvisa till far, farfar, farfars

fars namn och så vidare. _Jakobs tolv
söner blev stamfäder för det
israelitiska folkets tolv stammar.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Torarullen innehåller de fem

_Moseböckerna, skrivna på

_hebreiska. _Rullen är ofta

vackert dekorerad och förvaras i

synagogan i ett särskilt skåp som

kallas för arken.

_Bildbeskrivning

_Foto av en torarulle. _Det är ett

långt papper som är upprullat på

två pinnar. _Du läser genom att

_Bildbeskrivning

_Teckning av _Josef som står

bredvid sina bröder. _Josef pratar

och bröderna bänder loss stenar och

kör bort dem med en skottkärra i

trä.

=====

_I första _Moseboken i _Tora kan vi

läsa berättelsen om _Josef och hans

bröder som ju var söner till

patriarken _Jakob. _De två yngsta

hette _Josef och _Benjamin och de var

mycket bortskämda. _De fick finare

kläder än de andra bröderna och de

behövde inte arbeta. _Bröderna tyckte att särskilt _Josef var mallig och överlägsen i sitt sätt att vara mot dem. _Det berättas att bröderna sålde _Josef till handelsmän som var på väg i karavan till _Egypten. _De kom överens om att säga till sin far att _Josef blivit uppäten av ett rovdjur.

_Josef i _Egypten

::

_Köpmännen tog med sig _Josef genom öknen till _Egypten. _Där sålde de honom till farao, kungen i _Egypten.

_Josef kunde tyda drömmar. _En

drömtydare kunde få stor betydelse på

den här tiden. _Det berodde på att människor trodde att sådant de drömde kunde gå i uppfyllelse, men de kunde inte själva förstå riktigt hur.

_Drömtydarnas jobb var att tyda drömmarna, att tala om vad de betydde. _Josef blev en sådan drömtydare.

_Farao hade ofta drömmar han inte kunde förstå och då kallade han till sig _Josef. _Vid ett tillfälle berättade han:

"_Jag drömde att jag stod på

_Ni l stranden. _Upp ur floden kom då

sju feta och fina kor och började beta i strandgräset. _Efter dem kom sju andra kor upp, så eländiga och fula och magra att jag aldrig sett så fula kor i hela _Egypten. _Och de magra och fula korna åt upp de sju första, de feta." (_Tanakh/___GT #1 _Mos #41: #17--#20)

_Josef funderade en stund och sa sedan:

"_Det är som jag redan har sagt farao: _Gud har visat farao vad han tänker göra. _Det skall komma sju år med stort överflöd i hela _Egypten.

_Men efter dem kommer sju hungerår,
så svåra att man inte skall minnas
något av överflödet som var i
_Egypten." (_Tanakh/___GT
#41: #28--#30)

::: #19 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Farao blev bekymrad och frågade
_Josef om råd. _Josef föreslog att
under de sju goda åren skulle säden
sparas i lador. _Om de var extra
sparsamma kunde de ju till och med
sälja säd till andra folk. _Farao
tyckte _Josefs idé var så bra att han
gjorde _Josef till sin närmaste man.

_Det skulle vi säga att _Josef hade rätt. _Efter sju år kom andra folk för att köpa säd av egyptierna. _Bland annat kom _Josefs bröder, men de kände inte igen sin bror. _Josef däremot, kände igen dem, men han talade inte om det. _I stället ville han testa om de fortfarande var lika elaka och avundsjuka.

_När de var på väg hemåt igen upptäckte de att de var förföljda.

_Josef hade skickat sina tjänare efter dem. _I den yngste brodern

_Benjamins säck hittade de en

si I verbägare. _Fastän bröderna I ovade att de inte var några tjuvar, fick de följa med tillbaka till _Josef.

_Josef låtsades vara arg och sa att _Benjamin skulle stanna hos honom som slav, men de andra kunde få återvända hem.

_Då steg en av bröderna fram:
"_Om jag kommer hem till min far och vi inte har med oss pojken som han är så fäst vid, och han ser att pojken inte är med, så blir det hans död."

(_Tanakh/___GT #1 _Mos #44: #30)

"_Därför ber jag dig, herre, att du

låter mig stanna som slava hos dig i
stället för pojken, så att han får
fåra hem tillsammans med sina
bröder." (_Tanakh/___GT #1 _Mos
#44: #33)

_Då förstod _Josef att hans bröder
hade ändrat sig och att han inte
behövde testa dem mer. _När han
talade om för dem vem han var, blev
de så glada att de grät. _De lovade
att återvända till _Kanaans land och
hämta _Jakob så att de alla kunde
bosätta sig i _Egypten.

=== _Bilddtext/beskrivning =====

_Farao bad ofta _Josef att berätta vad hans drömmar kunde betyda.

_Bildbeskrivning

_Josef står bredvid en farao som pratar om kossor.

=====

_Diskutera

_Josef förlät sina bröder. _Är det alltid bra att förlåta? _Finns det saker som är oförlåtliga?

::: #20 ::

_Mose

::: ::

_Vi kti ga ord: _Mose, pesach.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Mose räddas av faraos dotter och får växa upp i palatset som hennes son.

_Bi l dbeskri vni ng

_Teckni ng av en fl i cka som pl ockar upp en bäbi s i en korg ur fl oden.

=====

_En annan vi kti g person i j udarnas hi stori a är _Mose. _Om honom berättas det också i första _Moseboken i

_Tora. _Det berättas att
i srael i terna, _Jakobs sl äkti ngar,
bl ev bofasta i _Egypten och att de
bl ev fler och fler. _Då börj ade farao
bli rädd för dem. _De bl ev så många
att de skul le kunna ta över hel a
l andet. _Egypti erna börj ade då
förtrycka i srael i terna och använde
dem som sl avar. _För att _I srael s
fol k i nte skul le bli för många
bestämde farao att al la nyfödda
i srael i ska poj kar skul le dödas.

_En av de nyfödda poj karna hette
_Mose. _När _Mose var tre månader

gammal kunde hans mamma inte gömma
honom längre utan satte ut honom i
vassen i floden _Nilen i hopp om att
någon skulle hitta honom. _Faraos
dotter, som badade i floden, hittade
_Mose och uppfostrade honom sedan som
sin egen son.

_Mose växte upp vid det egyptiska
_hovet och levde ett gott liv men
han tillhörde det israelitiska
folket. _En dag fick han se hur en
egyptier mishandlade en israelitisk
arbetare. _Han blev väldigt arg och
slög ihjäl egyptiern. _Efter det blev

han tvungen att fly. _I grannlandet

_Middjan arbetade _Mose som fåraherde.

_Precis som _Abraham fick _Mose

uppleva att _Gud talade till honom.

_En dag såg han en buske som brann,

men den brann inte upp. _Från busken

hörde han _Guds röst som sa ungefär

så här:

-- _Var inte rädd, jag är _Abrahams,

_Isaks och _Jakobs _Gud. _Gå tillbaka

till _Egypten, jag ska hjälpa dig att

föra _Israels folk tillbaka till

_Kanaans land.

_Tillsammans med sin bror _Aron gick

_Mose till farao och krävde att han skulle låta _Israel s folk lämna _Egypten. _Farao var inte alls intresserad av att låta israeliterna gå. _Tvärtom. _Han ville att _Israel s folk skulle stanna och jobba för honom.

_Då sände _Gud tio fruktansvärda plågor över _Egypten. _Allt vatten förvandlades till blod, landet blev invaderat av paddor och gräshoppor åt upp all säd. _Efter varje plåga ångrade sig farao och sa till _Mose att _Israel s folk skulle få gå. _Men

han tog snabbt tillbaka det löftet.

_Ni o gånger upprepades plågorna.

_Faraos gav sig ändå inte, inte förrän den sista, tiende plågan kom. _Då

hotade _Mose med att alla förstfödda

i _Egypten skulle dö. _Israeliterna

fick i uppdrag av _Mose att slakta

ett lamm och stryka lammets blod runt

sina dörrar. _Då skulle dödens ängel

se blodet och gå förbi och låta barn

och husdjur leva.

_När faraos egen son dog lät han

till slut israeliterna gå. _Då blev

det bråttom att komma i väg. _Det

i srael i ska folket åt därför

::: #21 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

i all hast sin första påskmåltid som bestod av osyrat bröd som är bröd som inte hunnit jäsa och lammet som de slaktat. _På hebreiska heter påsk pesach och betyder ungefär "att gå förbi". _Idag firar judarna pesach till minne av att de räddades och kunde lämna fångenskapen i _Egypten.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Man har gjort många filmer om utvandringen ur _Egypten. _Denna bild är från filmen "_The _Prince

of "_Egypt".

_Bildbeskrivning

_Filmfoto som visar väldigt många människor som vandrar i ett

landskap med spetsiga bergstoppar.

=====

_Ökenvandringen

:::

_I Israels folk vandrade i väg och tog med sig allt de ägde. _Men

israeliterna hann bara fram till stranden av _Röda _Havet innan farao

ångrade sig och skickade soldater

efter dem. _Nu var _Mose och hans

folk illa ut. _Då delade sig havet

och i srael i terna kunde gå över till
andra sidan mellan två jättelika
murar av vatten. _När faraos trupper
hann fram till _Röda havet red de
rakt ut mellan de båda vattenmurarna.
_Då slog havet i hop över deras
huvuden och dränkte dem.

_Tora berättar vidare om hur
i srael i terna vandrar länge genom
_Sinai öken. _Enligt texterna i _Tora
tog det dem fyrtio år att komma fram
till _Kanaans land.

_De tio budorden -- _Toran
_Viktiga ord: _Tora, arken.
_Vid ett berg som kallas _Sinai
hände något viktigt. _Gud
uppenbarade sig för _Mose och han
fick ta emot _Tora -- _Guds lära
eller lag. _De viktigaste i läran,
de tio budorden, ristades in på
två stentavlor. _Mose visade
folket buden och de lovade att
följa dem. _Gud lovade i sin tur
att _Israels folk skulle vara hans
utvalda folk.

é _Du skal l i nte ha andra gudar
vi d si dan av mi g.

é _Du skal l i nte mi ssbruka
_Herrens, di n _Guds, namn, ty
_Herren kommer i nte att l ämna
den ostraffad som mi ssbrukar
hans namn.

é _Tänk på att håll a sabbatsdagen
hel i g.

é _Vi sa aktning för di n far och
di n mor, så att du får l eva
l änge i det l and som _Herren,
di n _Gud, ger di g.

é _Du skall inte dräpa (döda).

é _Du skall inte begå

äktenskapsbrott.

é _Du skall inte stjäla.

é _Du skall inte vittna falskt mot

din nästa.

é _Du skall inte ha begär till din

nästas hus.

é _Du skall inte ha begär till din

nästas hustru eller hans slav

eller hans slavinna, hans oxe

eller hans åsna eller något

annat som tillhör din nästa.

_Till sammans byggde sedan folket

en speciell låda åt stentavlorna.

_Lådan kallades för arken och var så helig att man bar den i speciella stänger.

_Diskutera

_Läs budorden noga. _Vad betyder de? _Riktar de sig till kvinnor eller män? _Hur kan du se det? _Varför tror du det är så?

::: #22 ::

_De stora kungarna

::: ::

_Viktiga ord: profeterna, _Neviim.

_Nästa del av _Tanakh kallas

profeterna eller _Neviim och den

berättar om hur det gick för
israeliterna när de kommit fram till
Kanaans land. Berättelserna handlar
om att folket och deras kungar ofta
hade svårt att följa de bud som de
fått av Gud. Då skickade Gud
profeter för att påminna dem om hur
Gud ville att de skulle leva.

Några av kungarna som det berättas
om har fått särskilt stor betydelse i
den judiska historien. Så här
berättas det om dem:

_Saul

_Gud gav i uppdrag åt en profet som hette _Samuel att välja en kung åt _Israel s folk. _Det blev en man som hette _Saul .

_Till en början var _Saul framgångsrik och startade flera krig mot fienderna, filistéerna. _Men framgångarna gjorde honom högfärdig och han vände sig bort från _Gud. _Då började det också gå dåligt för _Israel s folk och _Samuel fick i uppgift av _Gud att se sig om efter en ny kung.

_David

_Israeliterna hade besegrat nästan alla de främmande folken i _Kanaan.

_Deras mäktigaste fiende var filistéerna som bodde i området vid kusten mot _Medelhavet. _Filistéerna var svåra att besegra eftersom de hade en jättelik krigare som hette _Goliat, som var mycket skrämmande.

_En dag kom en herdepojke som hette _David till israeliternas läger. _Han bad att få försöka ge sig på _Goliat och utmana honom. _Ingen trodde

_David skulle klara det men kung

_Saul gick med på att låta honom försöka. _David struntade i att ha rustning på sig och tog bara med sig sin slunga och fem släta stenar.

_När _Goljat tog några steg fram mot _David fick _David snabbt upp en sten ur sin väska. _Han lå den i slungan och slungade i väg den mot _Goljat med en sådan kraft att stenen träffade mitt i jättens panna. _Han föll genast framstupa och blev liggande på marken, död.

_När _Saul dog blev _David kung. I texterna beskrivs han som en duktig

kri gare och psal mdi ktare. _Under kung
_Davi ds ti d bl ev _Jerusal em huvudstad
i l andet.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Herdepoj ken _Davi d fäl l er den
stora kri garen _Gol j at med en sten
och si n sl unga. _Sl unga har använts
som vapen under tusental s år.

_Bi l dbeskri vni ng

_Teckni ng av _Davi d som sl ungar en
sten mot _Gol i at med en sl unga.

_Sl ungan är en l äderrem som är
hopvi kt. _I vi ket l i gger stenen.

_Sen hål l er man i ändarna och

snurrar slungan. _Stenen flyger
i väg när ena änden släpps.

=====

_Salomo

_Viktiga ord: försoningsdagen.

_Salomo var _Davids son och under

_Salomos tid beskrivs landet som

mycket mäktigt. _Salomo lät bygga ett

tempel i _Jerusalem. _I templet

förvarades arken med stentavlorna och

här firade folket de stora

högtidsdagarna. _En gång om året på

försoningsdagen gick översteprästen

in i det allra heligaste, till arken.

_Där bad han _Gud om förlåtelse för
alla de synder folket gjort under
året.

::: #23 :::::::::::::::::::::::::::::::

_Salomo beskrivs som en ovanligt vis
och klok kung och det berättas att
männskor kom från andra länder för
att få råd av honom. _Men
israeliterna fick också offra mycket
för att kung _Salomo skulle kunna
bygga tempel och palats. _Många blev
fattiga och behandlades illa.

_Riket delas

.....

_När _Salomo var död kom i srael i terna
i bråk med varandra. _Landet delades
på #900-talet f. v. t. i två små riken,
_I srael s rike (_Nordri ket) och _Juda
ri ke (_Sydri ket) _Så småningom
erövrades båda riken av stora och
mäktiga folk som bodde vid de två
floderna _Eufrat och _Tigris.

_Först kom assyrierna och intog
_I srael s rike år #722 f. v. t.

_Babylonierna besegrade sedan _Juda
ri ke år #586 f. v. t. _Babylonierna

förstörde också templet i Jerusalem
och tog med sig Israels folk som
fångar till Babilonien. Den här
tiden i Israeliternas historia brukar
man kalla "den babiloniska
fångenskapen". #538 f. v. t. fick
folket lov att återvända. Då började
de bygga upp templet igen.

Profeterna och hoppet för framtiden
::

Viktiga ord: den messianska tiden.

Varför gick Israeliternas rike
under? Texterna i Tanakh säger ofta
att svaret på den frågan var att de
inte hållit sitt förbund med Gud.

_De hade bett till andra gudar och inte hållit de regler och bud som de fått av _Gud.

_Profeterna var män och kvinnor som _Gud valt ut för att försöka få israeliterna på bättre tankar. _Det finns många profetböcker som handlar om deras budskap. _Profeternas uppgift var att berätta om vad _Gud ville men också ge hopp inför framtiden.

_Det var ingen lätt uppgift.

_Profeterna varnade ofta folket för vad som skulle hända om de inte

följde _Guds bud. _Om männi skorna
inte ville lyda blev de stränga och
hotade med att hemska saker kunde
hända.

_Men profeternas uppgift var inte
bara att hålla strafftal. _De skulle
också berätta om ett bättre liv i en
tid då alla krig tagit slut. _Då
skulle en god kung regera och en ny,
fredlig tid skulle börja, den
messianska tiden. _Det gav det
israeliska folket hopp om att livet
på jorden en dag skulle bli bra igen.

=== _Bilddtext =====

_Debora var profet, ledare och domare i krigstid, krigare och rådgivare hos israeliterna för tusentals år sedan. _Hon är en av få kvinnliga profeter som nämns i _Gamla Testamentet.

=====

_Diskutera

_Vilka fördelar och nackdelar finns det med en stark ledare?

ordspråk. _En del av dem tror man att
kung _Salomo har sagt. _Kanske känner
du igen de här:

_Den som gräver en grop åt andra
faller själv däri .

(_Tanakh/___GT _Ordspråksboken
#26: #27)

_Den som tillhör de levandes skara
har ännu något hopp.

(_Så länge det finns liv finns det
hopp.)

(_Tanakh/___GT _Predikaren #9: #4)

... göm mig i dina vingars skugga
(att ta någon under sina vingars

skugga betyder att man skyddar någon)

(_Tanakh/___GT _Psal taren #1 #7: #8)

_Ett mjukt svar stillar vrede.

(_Tanakh/___GT _Ordspråksboken #15: #1)

_Höga visan är dikter och sånger om kärlek. _En del tänker att det är sånger som handlar om kärleken mellan en kvinna och en man, medan andra tolkar det som att sångerna handlar om kärleken mellan _Gud och _Israel s folk.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Vilket ordspråk passar till denna bild?

_Bildbeskrivning

_Foto av en svan som under ena vingarna har en liten svanunge.

=====

_Diskutera

_Vilka andra ordspråk känner du till?
_Vad betyder de?

- #6. _På vilka sätt bröt _Israel s folk
i bland förbundet med _Gud?
- #7. _Vad var profeternas uppgift?
- #8. _Vem är _Messias för en troende
jude?

#9. _Kan du se några likheter mellan
de tio budorden och de lagar och
regler som finns i vårt samhälle
i dag?

_Ordkunskap

- #1. _Skriv en mening till varje ord.
- #2. budord
- #3. arken
- #4. patriark

#5. profet

#6. förbund

_Tidslinje

_Gör en linje på ett _A#4- eller
_A#3-papper. _Sätt ut viktiga
händelser, personer eller föremål
(saker) i _Israels historia i
ordning, som på en tidslinje. _Rita
en symbol eller liten bild vid varje
punkt. _Berätta med hjälp av
tidslinjen om det judiska folkets
historia för dina kamrater.

::: #26 ::

_En religion och ett folk
::

_Viktiga ord: _Förtelsen.

_År #70 v. t gick romarna in med en stor här i _Jerusalem och förstörde templet. _Många judar hade redan utvandrat, flyttat, när templet förstördes första gången år #586 f. v. t, men nu tog utvandringen ny fart. _Judarna spreds runt _Medelhavet, i mellanöstern, norr- och österut i _Europa och till norra _Afrika. _Judarna blev invandrare i sina nya hemländer, men de glömde

aldrig sitt gamla land eftersom de ständigt läste om det i sina heliga skrifter och talade om landet när de firade sina högtider.

_Det judiska folket har genom århundradena levt i olika länder och världsdelar men ändå behållit sin religion och sina traditioner. _Idag kan judiska traditioner se lite olika ut beroende på att judar påverkats av kulturen i de länder de bor.

_Religionen har stärkt sammanhållningen även i tider då judarna varit utsatta för

förföljelser. _Judarna har varit förföljda många gånger under historien. _I perioder har de blivit tvungade att bo i särskilda områden, ghetton. _I bland har de förbjudits att utöva sin religion och i bland har de blivit bortkörda från de länder där de bodde. _Särskilt i _Europa har förföljelserna varit svåra. _Längtan efter att få återvända och bo i det som judar kallar det heliga landet eller _Israel igen, har hållit folket samman och i slutet av #1800-talet började judar flytta tillbaka dit.

_Juda stam

_Romare och greker kallade området som judarna bodde i för

_Pal estina. _Ordet jude kommer från en av de #12 israelitiska

stammarna -- _Juda stam. _I den

judiska bibeln, _Tanakh, beskrivs

_Juda stam som en av de mäktigaste stammarna.

_Under #1930-talet kom nazisterna och

_Adolf _Hitler till makten i

_Tyskland. _De gav judarna skulden

för allt som var dåligt i det tyska

samhället. _Judarna blev förföljda på

ett sätt som de aldrig blivit
tiggare. _De var tvungna att gå med
en gul stjärna på kläderna och
överallt riskerade de att bli
överfallna, slagna och mördade.
_Under andra världskriget dödades
cirka sex miljoner judar i så kallade
koncentrationsläger. _Idag kallar vi
det som hände judarna under andra
världskriget för _Förntelsen.
_Se svältpappersbid.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Pojken på bilden delar ut bandlar

med Davidsstjärnan i ghetton i

_Warszawa (#1940--#1943). _Alla

Judar skulle bära denna symbol i

områden som kontrollerades av

Nazisterna.

_Bildbeskrivning

_Foto av en pojke som delar ut

banderoller med Davidsstjärnan.

_Stjärnan har sex taggar.

=====

::: #27 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Ett eget land

_Viktiga ord: _Israel .

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Israels flagga med symbolen

_Davidsstjärnan

_Bildbeskrivning

_Israels flagga har tre vågräta

band i blått, vitt och blått. _På

det vita bandet finns en blå

davidsstjärna med sex taggar.

=====

_Efter andra världskriget bestämde

_Förenta Nationerna att _Palestina

skulle delas i två delar så att
judarna kunde få ett eget land. #1948
bildades staten Israel. Men
Palestina hade inte varit obebott i
nästan 2000 år. Ett arabiskt folk
hade flyttat in i Palestina och de
hade bott där så länge att de tyckte
att Palestina var deras land. Både
israelerna och palestinierna, de
flesta muslimer, ser Jerusalem som
en helig stad. Staden är nu
huvudstad i Israel, men även
palestinierna vill ha den som sin
huvudstad. Fortfarande finns alltså

två folk som ska dela på ett land.

_Det problemet har inte gått att lösa
hittills, även om många i sraeler och
pal estinier längtar efter ett slut på
konflikterna.

_Många judar bor i _Israel idag men
fortfarande är stora delar av det
judiska folket utspridda över
världen. _Idag bor det flest judar i
__USA, cirka #6 miljoner.

_Centrala tankar inom judendomen
::

_Viktiga ord: förbundet, messias, den
messianska tiden.

_Judarna ser sig själva som ett

utval t fol k. _Gud gjorde en
överenskommel se med _Abraham och
lovade honom ett land där hans sl äkt
skulle få leva. _Många judar anser
därför att _Israel är deras plats på
jorden. _När _Mose fick budorden på
berget _Sinai lovade _Gud igen, att
om folket höll sig till hans bud så
skulle de vara hans speci ella fol k.
_Om ni lyssnar till mig och håller
mitt förbund skall ni vara min
dyrbara egendom framför alla andra
fol k -- ty hela jorden är min ...
(_Tanakh/___GT #2 _Mosebok #19: #5)

_Judarna tänker att de på så sätt fick i uppgift att vara ett föredöme för andra folk på jorden. _Det innebär att de ska följa de regler som _Gud gav dem och ta hand om varandra och jorden på ett bra sätt. _Den här överenskommelsen mellan det judiska folket och _Gud kallas för förbundet.

_Berättelserna i _Tanakh visar att _Gud blir arg och straffar folket när de gör fel, till exempel när folket börjar betill andra gudar eller inte håller buden som de fått. _Men

berättelserna visar också att _Gud
förlåter och ger nya chanser att göra
rätt.

_Gud är en. _Han är också skaparen.
_Gud heter "_Jahve" på _hebreiska,
som är det språk _Tanakh skrevs på.
_För de flesta judar är _Gud så helig
att man inte vill uttala hans namn.
_Man säger istället "_Herren".

_Många av profeterna i judarnas
historia har tröstat folket med att
det någon gång i framtiden ska komma
en god kung -- en messias. _Då ska
det bli fred och människor ska leva

ett gott liv. _En del tror att messias ska vara en person, andra tänker att det är en tid då allt ska bli bra igen -- den messianska tiden.

_Messias

_När israeliterna fick en ny kung smörjdes hans huvud med olja under en särskild ceremoni. _Efter det kallades kungen för messias som betyder den smorde.

_Diskutera

_Vad betyder ordet förintelse?

_Varför har man valt att kalla

händelserna under andra världskriget

så?

::: #28 ::

_Ri ter, skri fter och handl i ngar

:::~::~::

_Vi kti ga ord: sabbaten, synagogan,

_Tora, kantor, rabbi n, kosher.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_I _Mal mö synagoga har l äspul peten

och tal arstol en en central rol l. _I

al l a synagogor är skåpet med arken

där _Torarul l arna förvaras det

vi kti gaste i nsl aget.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av tal arstol en och

l äspul peten i en synagoga.

_Tal arstol en ser ut som en l i t e n
bal kong. _På den syns text på
hebrei ska. _Läspul peten fi nns
framför tal arstol en.

=====

_Du har redan fått läsa om att man
som jude tillhör både en religi on och
ett fol k. _Det innebär inte att alla
som är judar är troende och följer
religi onens regler och tradi ti oner.

_Hör _I srael ! _Herren vår _Gud,

_Herren är en. _Du skal l älska

_Herren di n _Gud, av hel a di tt

hjärta, med hel a di n själ och med al l

di n kraft

(_Tanakh/___GT #5 _Mosebok #6: #4--#5)

_Den här versen kal l as i bl and för den
j udi ska trosbekännel sen och den ber
många troende j udar fl era gånger om
dagen.

_Versen sammanfattar också tydl i gt
de vi kti gaste tankarna i nom
j udendomen. _Det fi nns i nga regl er
för hur och när man ska be i nom
j udendomen, men många ber morgonbön,
eftermi ddags- och kväl l sbön.

_Sabbaten är den j udi ska vi l odagen.
_I _Tanakh berättas att _Gud skapade

jorden på sex dagar och på den sjunde dagen vilade han. _Därför ska också människan vila på sjunde dagen.

_Sabbaten infaller på fredag

::: #29 :::::::::::::::::::::::::::::::

kvällen och varar till lördag kvällen.

_Under sabbaten ska man inte arbeta.

_De flesta judiska familjer äter en

speciell sabbatsmåltid på

fredagskvällen då man dukar extra

fint.

_Synagogan är judarnas

gudstjänstlokal. _Man tror att

synagogor började byggas under

perioder då judarna i evt i fångenskap
och inte haft tillgång till templet i
Jerusalem. Det heligaste föremålet
i en synagoga är skåpet där
texturerna med första delen av
Tanakh, Tora, förvaras. När det är
gudstjänst plockas texturerna fram
och man läser ur dem. En kantor
leder församlingen i gudstjänsten.
Kantorn sjunger till exempel före i
sångerna och församlingen svarar. I
nästan alla judiska församlingar
finns också en rabbin. Rabbinen är
en lärdd man eller kvinna som har

studerat de judiska texterna noga och som också är religiösa lärare.

_I nom judendomen finns det många regler. _De flesta av dem står nedtecknade i _Tora, den första delen av _Tanakh, och är mycket gamla. _En del judar följer många regler, andra följer en del och vissa följer inga religiösa regler alls. _Många av reglerna handlar om mat. _Maten man äter ska vara kosher, som betyder tillåten. _När det gäller kött är reglerna speciellt noggranna. _Kött måste slaktas på ett speciellt sätt

och vi sst kött får man inte äta, till exempel gris och häst. _Det är också noga att inte blanda kött med mjölkprodukter. _För de som håller de noga på reglerna är det ett sätt att visa att man tar sin tro och religion på stort allvar. _Reglerna hjälper en att tänka på _Gud oavsett vad det gäller.

_Di skutera

_Läs trosbekännelsen igen. _Vilka centrala tankar inom judendomen kan du hitta där?

_Heliga skriften

_Viktiga ord: _Läran, profeterna,
skrifterna, _Talmud.

_Tanakh är judarnas heliga skrift.

_Namnet är egentligen en

förkortning som man har satt

sammans av de tre olika delarna:

é _Läran (_Tora)

_Här kan man läsa om skapelsen, om

_Israel s folks historia och om

religiösa regler och lagar.

_Ibland kallas _Tora också för de

fem _Moseböckerna.

é _Profeterna (_Nevi i m)

_En fortsättning på _Israel s historia efter att de återvänt från _Egypten. _Innehåller också berättelser om israelitiska kungar och profeter.

é _Skri fterna (_Khetuvi m)

_Innehåller bland annat psalmer och ordspråk.

_Talmud är en annan mycket viktig textsamling inom judendomen. _Den består av olika rabbiners undervisning om de heliga skrifterna och om hur man ska

leva. _Talmud är en mycket större
textsamling än _Tanakh. _Alla
texter är skrivna på hebreiska.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Torarullens texter är heliga
och man bör inte röra vid dem.

_Därför använder man ofta en
läspinne när man läser ur dem.

_Bildbeskrivning

_Foto av en läspinne som ser ut
som en liten dolk/kniv i silver.

=====

hi stori a.

_Nyåret -- _Rosh hashana fi ras i september/ oktober. _Då uppmärksammar man _Gud som skaparen och blåser in det nya året med ett shofarhorn.

_Hornet är tillverkat av horn från ett djur till exempel antilop.

_Försoningsdagen -- _Jom _Kippur är judarnas viktigaste religiösa fest.

_Den är så viktig för att den handlar om förlåtelse. _När _Gud förlåter är det lättare att förlåta varandra.

_Chanukka -- fi ras till minne av en tempel i nvi gni ng. _Under _Chanukka

tänder man ljus i den sjuarmade

ljusstaken, _Menoran.

_Påskan -- pesach är en helg som handlar om befrielse. _Judarna firar minnet av uttåget ut _Egypten. _Under påskan äter man en speciell påskmåltid där de olika rätterna ska påminna om händelser under uttåget.

_Från barn till vuxen

::

_Viktiga ord: bar mitzva, bat mitzva.

=== _Bildtext =====

_Flickan läser ur _Tora med hjälp
av en läspinne under sin bat
mitzva.

=====

_När ett barn föds har man en
namngivningsceremoni i synagogan.

_Ofta blir det också fest för familj
och vänner. _Alla pojkar ska enligt
traditionen omskäras när de är åtta
dagar gamla. _Det innebär att man

opererar bort förhuden från penis.

_Gud gav _Abraham i uppdrag att omskära alla som tillhörde hans släkt. _Det blev ett synligt tecken på att man tillhörde det utvalda folket. _Omskärelsen är viktigt även för många av de judar som inte bryr sig så mycket om religionen.

_Alla barn blir i #12--#13-årsåldern ansvariga för sina egna handlingar inför _Gud. _Då får de gå på kurs hos rabbinen i synagogan och lära sig mer om vad det innebär att vara jude. _Som

avslutning hålls en ceremoni i synagogan. _Pojkarna blir då bar mitzva och flickorna bat mitzva, budets son eller dotter. _Vid ceremonin är det vanligt att barnen för första gången får läsa ur de stora _Torarullarna inför hela församlingen. _Därefter är det fest och många får då fina presenter.

_Familjen spelar en viktig roll inom judendomen. _Därför är bröllopet och bildandet av en ny familj en stor händelse. _Bröllopet leds av en rabbin. _På ett judiskt bröllop står

brudparet under en baldakin, ett tak
av tyg, som ska vara en symbol för
deras framtida hem. _Under vigseln
krossar mannen ett glas med foten för
att visa att livet innehåller både
glädje och sorg.

::: #31 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Döden är sorglig men en nödvändig
del av livet, tänker många judar.

_Livet är viktigare, än att fundera
på vad som händer efter döden. _Inom
judendomen finns inget självt
svar på vad döden innebär. _Judar
brukar resonera att det räcker att

_Gud vet. _När någon dör ska
begravning ske så fort som möjligt.

_I judiska församlingar finns en
speciell grupp som har i uppgift att
ta hand om den döde. _Efter
begravningen håller familjen en
sorgeperiod då vänner och bekanta
kommer på besök.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Två ortodoxa judar köper citron i

_Jerusalem inför firandet av

lövhyddohögstiden i

september/oktober till minne av de

#40 år som judar vandrade i öknen

efter uttåget ur _Egypten.

_Bildbeskrivning

_Foto av en man och en pojke,

klädda i svart kostym, vit skjorta

och hatt. _Vid öronen har de långa

hårlockar.

=====

_Olika judiska riktningar

::

_Viktiga ord: jiddisch, ortodoxa,

konservativa, liberala.

_Eftersom judarna under historiens

gång levtttrade i olika delar av

världen har religionen också

utvecklats på olika sätt. _Judar har

tagit i ntryck av kulturen i just de
länder de levte.

_Diskutera

_Vilka likheter och skillnader kan
du se med andra religioner när det
gäller riter man har under livets
gång?

_I _Europa uppstod till exempel ett
judiskt språk som kallas jiddisch.

_Det liknar tyskan men har också en
del hebreiska ord. _Idag är jiddisch
ett av _Sveriges officiella
minoritetsspråk.

_Judendom kan alltså se olika ut

beroende på var i världen du befinner dig. _Vissa skillnader är tydliga och visar att det finns olika grupper som ser på sin religion på olika sätt.

_De ortodoxa judarna håller hårt på alla regler som finns i _Tanakh och _Talmud och tycker inte att de ska förändras. _Konservativa judar tycker också att reglerna är viktiga och att de ska följas, men menar att de måste förändras efter den tid vi lever i nu. _Liberala judar tycker inte att de gamla reglerna behöver följas. _De tycker att det ska vara upp till var

och en hur man vill leva som jude.

_Officiella minoritetsspråk i

_Sverige

jiddish

romani chib

sami ska

finska

meänkieli

::: #32 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Repetition

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

#1. _Vilken organisation beslutar
att staten _Israel skulle bildas?

#2. _I vilket land bor de flesta
judar idag?

#32

#183

#3. _På vilket sätt hör _Abraham och
I andet _Israel i hop?

#4. _Vad är tanken bakom att judar
firar sabbat?

#5. _Vad innebär "förbundet"?

#6. _Vilka tre delar finns det i
_Tanakh?

#7. _Vilken är den viktigaste delen
av _Tanakh? _Varför?

#8. _Vad är omskärelse och varför
görs det?

#9. _Varför ser judiska traditioner
olika ut världen över?

#10. _Berätta om den judiska påsken.

_Varför firar man den och hur?

_Ordkunskap

_Arbeta tillsammans med en kamrat.

_Skriv förklaringar till orden här

nedan på lappar som ni viker i hop och

sedan blandar i en hög. _Dra en lapp

i taget och välj vilket ord som

förklaringen passar i hop med.

#1. föredöme

#2. _Tora

#3. kantor

#4. ceremoni

#5. kosher

#32

#185

#6. vil idag

_Ett besök vid _Klagomuren

_Sök information om _Västra muren,
eller _Klagomuren, som ligger i
_Jerusalem. _Vad är det för mur? _Vad
gör man där? _Varför är det en helig
plats för många judar? _Berätta sedan
för varandra i klassen.

::: #33 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Sammanfattning

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: _Tanakh, _Abraham,
förbund, _Mose, #10 budord, _Gud är
en, det judiska folket har blivit
utval t, ett föredöme, _Israel ,
#186

synagogorna, _Tora, rabbin, bar
mitzva/bat mitzva, påsken, _Chanukka.

_Judendom är en mycket gammal
religion som uppstod i _Mellanöstern.
_Idag är det den minsta av de fem
världsreligionerna men den har haft
stort inflytande eftersom både
kristendom och islam har sin grund i
judendomen.

_Som jude tillhör du inte bara en
religion utan också ett folk. _Det
judiska folkets historia finns
nerskriven i den judiska bibeln,
_Tanakh. _Där berättas om en man som

hette Abraham som fick ett löfte av Gud. Han skulle bli stamfar för ett stort folk och han skulle få ett land där hans släktingar kunde leva.

Judarna tänker att Gud och Abraham gjorde en överenskommelse, ett förbund. Landet som Abraham fick kallas i Tanakh för Kanaan.

En annan viktig person i den judiska historien är Mose. Han fick i uppdrag av Gud att leda folket tillbaka till Kanaan från Egypten.

På vägen fick Mose 10 budord från Gud som är regler som folket ska

hålla sig till. _Ännu en gång lovade
_Gud att det judiska folket skulle
vara ett speciellt utvalt folk och
att de skulle gå till det land som
han gett _Abraham. _Folket lovade att
hålla _Guds bud och tro på den ende
_Guden.

_Förbundet är också en del av de
centrala tankarna i den judiska tron:
_Gud är en, och det judiska folket
har blivit utvalt att vara _Guds folk
och ett föredöme för andra. _Det
finns en plats som _Gud har menat ska
vara judarnas plats på jorden och det

är _Kanaans land som idag kallas för
_Israel. _Meningen med livet är att
leva efter _Guds bud tillsammans med
sina medmänniskor.

_Även om judarna tycker att de har
ett eget land har de under långa
perioder i historien inte bott där.

_Romarna förstörde staden _Jerusalem
och drev judarna på flykt år #70.

_Efter det spreds det judiska folket
över världen men har under
århundradena behållit sin religion
och sina traditioner. _Det har hållit
samman folket. _Judarna har varit

utsatta för förföljelser, allra värst under andra världskriget då cirka #6 miljoner judar dödades i koncentrationsläger.

_Synagogorna blev judarnas gudstjänstlokal efter att templet i _Jerusalem förstörts. _Längst fram i synagogan förvaras skriftrollarna där hela första delen av _Tanakh, _Tora, står nedskrivet. _När en judisk pojke eller flicka är i #12--#13-årsåldern får de för första gången läsa ur skriftrollarna efter att de fått undervisning av en religiös lärare

som kallad rabbin. _Då blir de bar
mitzva/bat mitzva vilket betyder
budets son eller dotter.

_Många av judarnas högtider är
kopplade till deras historia. _Påskan
firas till minne av uttåget ur
_Egypten och _Chanukka till minne av
hur man återinvigde templet efter att
man återtagit det från en
syrisk/grekisk kung på #100-talet
f. v. t.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: _Tanakh, synagoga.

é _Tanakh är den judiska bibeln.

é _Den judiska gudstjänstlokalen
kallas synagoga.

é _De judiska högtiderna och
traditionerna är tydligt
kopplade till det judiska
folkets historia.

#194

#33

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978-#91-#40-#68893-#4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym tre av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll till volym tre

_Siffran i inom parentes hänvisar till
svartskriftsbokens sidor.

_Kristendom (#34) #195

_Läs om ... (#34) #196

_Viktiga ord och begrepp (#34)

..... #197

_Nya testamentet (#35) #198

_Till _Betlehem (#36) #204

_De tre vise männen och flykten

till _Egypten (#37) #210

_Jesus i templet (#37) #213

_De fyra evangelierna berättar	
(#38)	#216
_Liknelsen om den barmhärtige	
samariern (#39)	#223
_Bergspredikan (#40)	#229
_Påskan -- _Jesus dör och	
uppstår (#41)	#234
_Jesus rider in i _Jerusalem	
(#41)	#238
_Den sista måltiden (#42)	#240
_Jesus döms till döden (#43)	#246
_Jesus korsfästes (#44)	#250
_Kvinnorna vid graven (#44)	#253
_Repetitionen (#45)	#256

_I i

_Vad hände sedan? (#46)	#260
_De första kristna (#46)	#264
_Paulus (#47)	#266
_Kristendomen blir		
statsreligion (#48)	#271
_Kristna grupper (#49)	#276
_Centrala tankar inom		
_Kristendomen (#51)	#286
_Repetition (#52)	#292
_Sammanfattning (#53)	#296

::: #34 ::

_Kri stendom

:::~::~::

_Vi kti ga ord: _Bi bel n, _Jesus.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Fl i ckan häl sar vär l den framför

_Kri stusstatyn i staden _Ri o de

_Janei ro i _Brasi l i en.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av _Jesusstatyn i _Ri o. _Det är en #30 meter hög staty av _Jesus som hål l er ut armarna. _Framför statyn står en fl i cka och hål l er ut armarna på samma sätt.

=====

_Kristendom är den religiösa världen som har flest anhängare. _I _Bibeln, som är de kristnas heliga skrift, kan du läsa om hur allt började med en man som hette _Jesus. _I det här kapitlet kommer du att få läsa berättelsen om _Jesus. _Men du får också läsa om hur kristendomen växte fram och vad som är viktigt i den kristna tron.

_Läs om ...

.....

é _Jesus liv som det beskrivs i _Nya testamentet

_Nya testamentet

:::~::~:::

_Viktiga ord: _Bibeln, _Gamla och

_Nya testamentet, evangelierna,

_Kanaans land, _Israel.

_Kristendomens heliga skrift heter

_Bibeln. _Bibeln består av två stora

delar: _Gamla och _Nya testamentet.

_Gamla testamentet är en del av

judendomens heliga skrifter och

handlar bland annat om judarnas

historia. _Nya testamentet berättar

om _Jesus liv och tiden efter hans

död.

é _Den första delen av _Nya testamentet innehåller fyra böcker som kallas evangelierna. _Som författare står, _Matteus, _Markus, _Lukas och _Johannes. _De har skrivit om _Jesus liv i var sin bok.

é _Andra delen av _Nya testamentet handlar om de första kristna och om hur den kristna läran växte fram.

é _Nya testamentet består av #27 olika böcker, en del av dem är brev.

é _Nya testamentet är den viktigaste delen av _Bibeln för de som är kristna.

_Det land där _Jesus levde och där kristendomen började brukar kallas _Palestina. _Det var romare och greker som började använda namnet _Palestina. _Jesus var jude, och judarna använde andra namn på landet, till exempel _Kanaans land. _Idag heter landet _Israel. _Dagens palestiniere är ett arabiskt folk som levt i området i mer än tusen år.

_Bi bl os

_Ordet "_Bi bl os" är greki ska och betyder ungefär böcker. "_Bi bl os" finns i många andra svenska ord som bi bl i otek och bi bl i otekari e.

_Bi bel n är en saml i ng av ol i ka böcker.

_Berättel sen om _Jesus födel se

_En ung fl i cka som hette _Mari a bodde i staden _Nasaret i

_Pal esti na. _Hon var förl ovad med en man som hette _Josef och de skul l e gi fta si g. _I _Nya

testamentet berättas att _Mari a

fick besök av en ängel som berättade för henne att hon skulle få ett barn.

_Maria sade till ängeln:

"_Hur skall detta ske? _Jag har ju aldrig haft någon man." _Men

ängeln svarade henne: "_Helig ande skall komma över dig, och den

_Högstes kraft skall vila över

dig. _Därför skall barnet kallas

heligt och _Guds son."

(_Lukas #1: #34)

_Se sväl i pappersbi id.

=== _Bi i dtext/beskrivning =====

_Palästina på _Jesus tid.

_Bi i dbeskrivning

_Karta som visar östra kusten vid

_Medelhavet. _Här finns områdena:

_Libanon, _Galileen, _Samaritanien och

_Judéen.

_Här finns också _Galileiska sjön

och _Döda havet. _Melan dem går

_Jordanfloden.

_Dessa städer finns: _Damaskus,

_Kafarnaum, _Nasaret, _Caesarea,

_Samaritanien, _Jeriko, _Jerusalem,

_Qurnran, _Betlehem, _Gaza.

=====

_Di skutera

_Titta på kartan. _Vilka namn eller
platser känner du till eller har hört
talas om?

::: #36 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Till _Betlehem

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Vid den här tiden styrde romarna
över hela _Medelhavsområdet och de
hade sina soldater i alla länder.

_Kejsaren _Augustus regerade det
stora riket från _Rom. _I romarriket
bodde många olika folk. _Varje folk

fick behålla sitt språk, sin religion
och sin kung, om de hade någon.

_Kungen kunde behålla sitt rike om
han lovade att lyda romarna. _I

_Palästina regerade en sådan
lydkonung som hette _Herodes.

_Romarna tog upp skatt och för att
veta vilka som bodde i de olika
länderna ordnade de

_ skattskrivningar.

_När det var dags för _Maria att få
sitt barn blev _Josef kallad till
skattskrivning i _Betlehem, eftersom
hans släkt kom därför. _Medan de

var där kände _Maria att barnet var på väg men det fanns inga lediga rum.

_Det slutade med att de fick övernatta bland djuren i ett stall.

_Jesusbarnet föddes i ett stall och att hans första säng blev en _krubba där djuren annars åt hö.

_Evangelierna berättar också om hur några herdor utanför _Betlehem fick höra om att det fötts ett ovanligt barn. _De vaktade sina får i närheten och fick plötsligt se en ängel i ett starkt ljus:

_Var inte rädda. _Jag bär bud till er

om en stor glädje, en glädje för hela
folket. _I dag har en fräl sare fötts
åt er i _Davids stad, han är
_Messias, _Herren. _Och detta är
tecknet för er: ni skall finna ett
nyfött barn som är lindat och ligger
i en krubba. _Och plötsligt var där
tillsammans med ängeln en stor
himmel sk här som prisade _Gud: _Ära i
höjden åt _Gud och på jorden fred åt
dem han har utval t. (_Lukas #2:

#10--#14)

_När änglarna försvunnit skyndade sig
herdarna till _Betlehem. _De kom till

stallet och berättade om änglarna för
_Josef och _Maria. _I _Bibeln står
det att _Maria tryckte barnet intill
sig och gömde allt detta i sitt
hjärta.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Evangelierna berättar att _Maria
och _Josef fick övernatta i ett
stall. _Jesusbarnet föddes under
natten och fick ligga i en krubba.

_Denna händelse visas genom
julkrubborna.

_Bildbeskrivning

_Julkrubba som är ett litet hus med

dockor av _Mari a, _Josef och bäbi s
_Jesus. _Mari a knäböjer vid _Jesus
som ligger i en krubba med hö.
_Josef står med en herdestav i ena
handen och tittar ner på _Jesus.

=====

_Messi as

_Judarna väntade på en tid då en
god kung skulle regera och det
skulle vara fred. _I judarnas
heliga texter kallas den kungen
för _Messi as. _Profeterna i _Gaml a
testamentet hade berättat att
messi as skulle komma från samma

stad som en av judarnas stora
kungar som hette _David.

::: #37 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_De tre vise männen och flykten till
_Egypten

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Tre _vise män från _Österlandet kom
också för att hylla _Jesusbarnet. _De
var _stjärntydare och hade sett en
ny strålande stjärna som berättade
för dem att en ny kung hade fötts.

_Därför reste de till kung _Herodes
för att fråga om han visste var den
nye kungen fanns. _Herodes kände

såklart inte till den nye kungen och
#210 #37

blev rädd att någon skulle försöka ta
ifrån honom makten. _Han bad därför
stjärntydarna att ta reda på var
barnet fanns.

_De tre männen följde stjärnan till
_Betlehem. _De föll på knä framför
krubban och räckte över sina dyrbara
presenter -- guld, rökelse och myrra.

_På natten drömde de att de inte
skulle gå tillbaka till _Herodes utan
ta en annan väg hem. _Josef, _Marias
man, hade också en dröm och i den
fick han veta att han måste ta med
sig barnet och _Maria och fly bort

från _Betlehem. _De flydde till
_Egypten. _Eftersom stjärntydarna
inte återvände till _Herodes som de
sagt, bestämde han sig för något
fruktansvärt. _Han gav order om att
alla pojkar i _Betlehem under två år
skulle dödas. _Efter det kände han
sig trygg med att ingen hotade hans
makt.

_Kryddor

_Rökelse och myrra är en slags
kryddor som doftar gott när man
bränner dem.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_De tre vise männen följde en
stjärna på natten till

_Betlehem.

_Bildbeskrivning

_Foto av tre ryttare som rider på
kameler i solnedgången. _Över dem
syns en stjärnhimmel.

=====

_Jesus i templet

::

_Viktiga ord: templet.

_Jesus tillhörde det judiska folket
och han växte upp i staden _Nasaret.

_Evangelierna berättar att familjen

återvände dit när de inte längre behövde vara rädda för att någon hotade deras son till livet.

_När _Jesus var #12 år fick han för första gången följa med sina föräldrar till _Jerusalem för att fira den judiska påsken. _Massor av människor var i staden för högtiden och _Jesus kom bort i folkmassan.

_Jesus föräldrar letade överallt och hittade till slut honom i templet. _De blev väldigt förvånade när de fick se sin son stå mitt i en grupp av präster och _skriftlärd

och tala med dem, och de lyssnade
uppmärksamt. _Maria blev lättad, men
också arg:

_Barn, hur kunde du göra så mot oss?

_Din far och jag har letat efter dig
och varit mycket oroliga. _Han

svarade: _Varför skulle ni leta efter
mig? _Visste ni inte att jag måste
vara hos min fader? _Men de förstod
inte vad han menade med sina ord.

(_Lukas #2: #48--#50)

_Diskutera

_Varför tror du att _Maria blev så
förvånad när hon såg sin son i

och berätta om _Gud. _I sällskap hade han tolv män, lärjungar, som valde att följa med honom.

_Jesus gör under

_En dag kom _Jesus till staden _Kafarnaum. _Då skickade en romersk _officer några vänner för att be honom om hjälp. _De förklarade att en av officerens tjänare var sjuk.

_Jag är inte värd att du går in under mitt tak, och därför vågade jag heller inte själv komma till dig.

_Men säg bara ett ord och låt pojken bli frisk. (_Lukas #7: #6--#7)

_Ungefär så sa offi ceren. _Jesus sa till dem som följde honom att han inte mött någon som visat en sådan tro.

_När vännerna kom hem var tjänaren frisk igen. _I evangelierna berättas om många sådana här händelser, som kallas under. _Jesus botade sjuka, förvandlade vatten till vin och stillade stormar på sjön. _När människor läser eller hör om det idag menar många att det bara är påhittade berättelser. _Bländ kristna finns det olika uppfattningar. _Vissa tror att

undren har hänt och vi ser att _Jesus verkligen var _Guds son. _Andra kristna tänker att undren inte måste ha hänt, men att berättelserna ändå kan lära en något viktigt om livet och _Gud. _De som skrev evangelierna ville berätta om _Jesus så att människor skulle tro att han var _Guds son.

_I _Lukasevangeliet beskrivs hur

_Jesus kallar de första

lärlingarna:

_Jesus hade gått ner till stranden

av _Gennesarets sjö. _Hit kom

många männi skor, som vi lle lyssna på honom. _Det blev väldigt trångt, därför bad han två fiskare att de skulle ro ut på sjön med honom. _Nu kunde han prata med männi skorna, som stod samlade på stranden. _När han slutat tala började det skymma. _Då vände han sig till en av fiskarna:

-- _Du _Petrus, ro ut och lägg ut näten. _Där finns det fisk, sa _Jesus och pekade ut mot djupt vatten. _Petrus skakade på huvudet.

-- _Vi har försökt hela dagen utan att få något, men eftersom du säger det så ska jag försöka igen.

_Petrus och hans bror _Andreas slängde ut näten på nytt och plötsligt fick de så mycket fisk, att de måste ropa till sina kamrater i de andra båtarna att komma och hjälpa dem. _Efter den här dagen blev de alla _Jesus lärjungar och _Jesus kallade dem för människorare.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Så här tänker sig en konstnär
att det såg ut när lärjungarna
fick upp tomma fiskenät.

_Bildbeskrivning

_Målning som visar fem män med
glorior runt huvudet. _De sitter
i en båt. _Två av dem drar upp
ett nät ur vattnet. _I
bakgrunden syns rosa slott.

=====

::: #39 ::

_Li knel sen om den barmhärtige
samariern

:::~::~::

_Vi kti ga ord: I i knel se, samari er.

_När _Jesus undervi sade kom det ofta
många männi skor och I yssnade. _Många
tyckte att han tal ade på ett sätt som
gj orde att man förstod bättre än när
de j udi ska _ skri fti ärda undervi sade.

_En gång frågade en sådan skri fti ärd
man _Jesus hur han skul le få ett
evi gt I i v. _Jesus svarade honom med
att fråga vad som stod i den j udi ska
I agen:

-- _Du skal i älska _Herren, di n _Gud,
av hel a di tt hjärta och med hel a
di n själ och med hel a di n kraft och
med hel a di tt förstånd, och di n
nästa som di g själ v, svarade
mannen.

-- _Det är rätt. _Gör det, så får du
l eva.

-- _Och vem är mi n nästa? undrade den
skri ftl ärde. (_Lukas #10: #27--#29)

_För att svara på den frågan
berättade _Jesus en l i knel se. _En man
var på väg från _Jerusal em ti l l
_Jeri ko. _På vägen blev han

överfallen av rövare. _De slöt av
honom kläderna och misshandlade
honom. _Sedan försvann de och lämnade
honom halvdöd vid vägkanten. _Efter
en stund kom en präst. _När han såg
den skadade mannen gick han bara
förbi. _Mannen låg kvar när ännu en
präst kom gående. _Även han valde att
skynda vidare. _Lite senare kom en
samari er som var på resa och såg
mannen vid vägkanten. _Han kände
medlidande med mannen och tvättade
honom och förband såren. _Samariern
lyfte sedan upp mannen på sin åsna

och tog honom till ett värdshus. _Han gav värdshusvärden pengar och sa:

-- _Sköt om honom och kostar det mer ska jag betala dig på återvägen.

(_Lukas #10: #35)

_När _Jesus berättat klart vände han sig till den skriftlärd och frågade:

-- _Vilken av dessa tre tycker du var den överfallne mannens nästa?

-- _Den som visade honom barmhärtighet.

-- _Gå du och gör som han! (_Lukas #10: #36--#37)

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Att känna medkänsla kan vara att se och prata med en kompis som är ledsen.

_Bildbeskrivning

_Foto av två tjejer. _Den ena är ledsen och den andra sitter bredvid och har lagt armen om sin kompis.

=====

_Liknelse och samarer

_Liknelse -- är ett sätt att förklara där man liknar eller jämför saker med varandra. _Ibland kort, "gul som en citron". _Ibland

genom en berättelse.

_Samariterna bodde i Landskapet

_Samaritan. _De tillhörde

judendomen men de hade andra

traditioner. _Därför tyckte

judarna att de dyrkade _Gud på fel

sätt och ville inte ha med dem att

göra.

_Diskutera

_Varför tror du _Jesus kallade sina

lärlingar för människaofiskare?

_Varför berättade _Jesus liknelser?

::: #40 ::

_Bergspredi kan

::: ::

_Mycket av det _Jesus lärde ut finns samlat i _Bergspredi kan i _Matteus evangelium kapitl #5--#7. _Det berättas att _Jesus gick upp på ett berg och talade till en stor folksamling. _Han undervisade om hur människorna borde leva med _Gud och med varandra. _Han pratade mycket om det som stod i "lagen", alltså judarnas heliga skrift, _Tora. _Jesus förklarade hur han tyckte att man skulle tolka buden det judiska folket

#40 #229

fått av _Gud. _Det här är några av de saker han sa i _Bergspredikan:

-- _Ni har hört att det blev sagt:

_Öga för öga och tand för tand.

_Men jag säger er: värj er inte

mot det onda. _Nej, om någon slår

dig på högra kinden, så vänd också

den andra mot honom.

(_Matteus #5: #38--#39)

-- _Ni har hört att det blev sagt:

_Du skall älska din nästa och hata

din fiende. _Men jag säger er:

älska era fiender och be för dem

som förföljer er.

(_Matteus #5: #43--#44)

-- _Döm inte, så blir ni inte dömda. (_Matteus #7: #1)

-- _Allt vad ni vill att människorna ska göra för er, det ska ni också göra för dem.

(_Matteus #7: #12)

_Jesus pratade ofta om att man inte skulle visa upp sin tro eller kärlek till _Gud för att få beundran och respekt. _Jesus menade att den ärliga bönen ber man för att man verkligen vill och inte för någon annans skull. _Den här bönen gav han sina

I ärj ungar. _Den finns i _Nya
testamentet och den ber kristna över
hela världen än idag:

_Vår _Fader, du som är i himlen.

_Låt ditt namn bli helgat

_Låt ditt rike komma.

_Låt din vilja ske, på jorden så som
i himlen.

_Ge oss idag det bröd vi behöver.

_Och förlåt oss våra skulder,

liksom vi har förlåtit dem som står i
skuld till oss.

_Och utsätt oss inte för prövning,
utan rädda oss från det onda.

_Di tt är ri ket,

di n är makten och äran, i evi ghet.

_Amen

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Den gyl l ene regel n används även
i dag. _Här på väggen i ett
kl assrum.

_Bi l dbeskri vni ng

_Handskri ven l app med texten:

_Det du vill att di n

kompis ska göra

för di g ska du också

göra för di n kompi s

=====

_Di skuttera

_Resonera om exemplen från

_Bergspredikan. _Är det bra, eller
mindre bra råd? _Varför?

::: #41 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Påskan -- _Jesus dör och uppstår

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: _Messias.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Man har gjort många filmer om

_Jesus liv. _Här är en scen där

romare _Pontus _Pilatus ber folket

avgöra om _Jesus eller mördaren

_Barabbas ska dömas till döden.

_Bildbeskrivning

_Filmfoto som visar romare i rustning och fångslade män.

_Fångarna har kedjor fästade runt hals och armar. _Romarna har rustning med en bröstsköld som liknar en muskulös bröstkorg. _En kjol av läderflärlar och axel skydd. _Från axlarna hänger en mantel. _Några av dem har hjälm med kindskydd.

=====

_Jesus fick många följelagare. _Endel hoppades att han skulle bli den

_Messias som judarna väntat på och som profeterna talat om. _I judarnas heliga skrifter berättades ju om en kung som kallades för den smorde, _Messias. _När hans tid kom skulle det bli fred och rättvisa. _En del judar tänkte att _Jesus kanske var den kungen och hoppades att han kunde befria folket från romarna. _Andra följde _Jesus för att de tyckte om hans undervisning och för att han såg och brydde sig om människor som var utstötta i samhället.

_Men _Jesus fick också fiender.

_Judi ska skri ftl ärda och prästerna
tyckte inte om att _Jesus kallade sig
själ v för _Guds son och att han till
och med förlät männi skor deras
synder. _De tyckte att det kunde bara
_Gud göra. _De började fundera på hur
de skul l e kunna göra sig av med
_Jesus. _Evangel i erna berättar om hur
_Jesus blev fångsl ad och korsfäst
under den judi ska påskhögti den i
_Jerusal em.

_Jesus rider in i _Jerusalem

::

_Jesus och hans lärjungar var på väg
till _Jerusalem för att fira påsk.

_Strax innan de kom fram till staden

bad _Jesus några av lärjungarna att
hämta en åsna, och sedan red han på

åsnan in i _Jerusalem. _I _Markus

evangelium berättas det att människor

längs vägen började ropa och vifta

med palmblad:

-- _Hosianna! _Väl signad är han som

kommer i _Herrens namn. (_Markus

#11: #9)

_Männi skorna tog emot _Jesus som en kung, och många hoppades att han skulle leda folket mot romarna.

_Lärjungar

_Förutom tolv män hade _Jesus också andra lärjungar. _Många av dem var kvinnor. _En kvinna som det berättas om flera gånger i evangelierna hette _Maria Magdalena (ibland kallas hon _Maria från _Magdala).

_Diskutera

_Varför ville folket att _Jesus skulle leda dem mot romarna?

::: #42 ::

_Den sista måltiden

::: ::

_Viktiga ord: nattvard.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Jesus och lärjungarna sägs ha ätit en enkel påskmåltid på kvällen innan _Jesus greps av romerska soldater.

_Bildbeskrivning

_Filmfoto av _Jesus och lärjungarna som sitter runt ett stort bord. _De äter bröd och dricker vin. _De har alla enkla kläder på sig. _I

bakgrunden syns husets väggar som

är tjocka och i sten. _Alla tittar
allvarligt mot _Jesus.

=====

_De judiska prästerna ville bli av
med _Jesus, men de ville varken skapa
oro bland folket, eller få dem som
tyckte om _Jesus mot sig. _De fick
hjälp från oväntat håll. _En av
_Jesus lärjungar hette _Judas. _Han
gick till . översteprästerna och sa
att han kunde hjälpa dem att ta
_Jesus till fånga. _Judas skulle få
trettio silverpengar för besväret.

_Jesus och hans lärjungar var

samlade och förberedde påskmåltiden.

Det blev en enkel måltid med bröd

och vin. Idag firar de kristna

nattvard till minne av Jesus sista

måltid med sina lärjungar.

Lärjungarna hade svårt att förstå

varför han sa att det var deras sista

måltid tillsammans och att han snart

skulle lida och dö. Så här berättar

evangelierna:

_Nattvard

_När kristna firar nattvard i dag

är vinet en symbol för _Jesus

blod. _Man minns att _Jesus dog på

korset och på så sätt offrade sig

för alla människor.

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto från nattvarden i en

kyrka. _En präst delar ut

oblater, små platta bröd till

tjejer och killar.

=====

_Jesus tog ett bröd och bröt det i
bitar och delade ut till
lärlingarna.

-- _Det här är min kropp, som ska
offras för er, sa han. _Gör det
till ett minne av mig.

_Så tog han också en bägare med
vin och skickade den runt bland
lärlingarna:

-- _Det här är mitt blod, som ska
offras för er, sa han. _Låt det
bli ett minne av mig.

_Efter måltiden sa _Jesus: -- _Ni
kommer att överge mig. _En av er

ska _ förråda mig. _Lärj ungarna
blev förskräckta. _Vem skulle
vilja göra något sådant? _Petrus
sa:

-- _Jag kommer inte överge dig.

_Jag är beredd att dö för dig.

_Men _Jesus svarade _Petrus:

-- _Innan tuppen gal i morgon
kommer du ha _ förnekat mig tre
gångar.

_Senare under kvällen greps _Jesus i
_Getsemane trädgård på _Olivberget
nära _Jerusalem. _En folkhop med
påkar och svärd kom tillsammans med

_Judas. _Judas gick fram till _Jesus och kysste honom. _Det var hans sätt att peka ut vem _Jesus var. _Männen som kommit för att gripa _Jesus förde bort honom. _Lärjungarna blev rädda och flydde. _Alla övergav _Jesus, precis som han sagt.

::: #43 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Jesus döms till döden

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Efter gripandet fördes _Jesus först till översteprästen _Kajafas för att förhöras. _Petrus följde efter och gömde sig bland tjänarna på gården utanför. _En av tjänsteflickorna gick
#246 #43

fram till honom och sa:

-- _Du var också med _Jesus, han från _Nasaret.

-- _Jag förstår inte alls vad du menar, förnekade _Petrus. _Flickan gav sig inte utan sa högt till de som fanns runt omkring:

-- _Han är en av dem. _Petrus förnekade igen:

-- _Jag har aldrig sett honom förut!

_Strax efteråt frågade några andra,

-- _Visst är du en av dem? _Du är

väl från _Galileen?

-- _Jag känner inte den mannen,
försäkrade _Petrus.

_Då gol tuppen, och _Petrus insåg
att han gjort precis så som _Jesus
hade sagt. _Han hade förnekat
_Jesus tre gånger. _Petrus började
gråta och lämnade gården.

_Eftersom judarna inte hade rätt att
själva döma någon till döden förde de
_Jesus till _Pilatus som var romersk
_ståthållare. _Pilatus hade svårt
att förstå vad det var för brott
_Jesus hade begått. _Prästerna påstod

att _Jesus sagt att han var kung,
judarnas _Messias, och att han kunde
bli farlig och starta _uppror.

_Pilatus dömdes _Jesus till döden.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Petrus sade att han inte kände
_Jesus för att inte själv bli
fängslad.

_Bildbeskrivning

_Målning som visar _Petrus som blir
utpekad av en kvinna. _Petrus
håller händerna upp framför sig som
om han var oskyldig. _I bakgrunden

_Bildbeskrivning

_Filmfoto av _Jesu korsfästelse.

_Jesus och två andra fångar sätts upp på träkors. _De spikas fast i händerna och fötterna. _Armarna är utsträckta åt sidorna och fötterna i hopsatta. _De är nakna förutom ett enkelt tyg runt höfterna. _Ovanför huvudena på korsen finns skyltar med text. _Nedanför korsen syns romerska soldater i rustning och fullt med åskådare.

=====

_Jesus blev korsfäst. _Det skedde på

_Gol gata, avrättningsplatsen utanför
_Jerusalem. _Jesus fick själv bära
den delen av korset. _Nedanfö
korset stod också några av _Jesus
lärjungar, mest kvinnor. _Hans mor
_Maria var där, och en kvinna som
hette _Maria _Magdalena som ofta
följt med och lyssnat på _Jesus.

_I flera av evangelierna berättas
att det blev alldeles mörkt mitt på
dagen. _Människorna runt korset kände
det som att jorden skakade under
deras fötter. _De hörde hur _Jesus
ropade:

-- _Mi n _Gud, mi n _Gud, varför har du övergi vi t mi g? i nnan han dog.

_De romerska sol daterna bl ev också rädda och någon sa:

-- _Han måste ha vari t _Guds son!

_Kvi nnorna vi d graven

:::

_En rik man, som hette _Josef, hade ordnat så att _Jesus fick en grav i en klippa i hans stora trädgård. _Han var med kvi nnorna när romarna tog ner _Jesus från korset.

_De l indade snabbt i n hans kropp i ett l innel akan och bar den till graven.

_En stor sten rullades för gravöppningen och _Pilatuser placerade ut soldater för att vakta ingången.

_Enligt evangelierna gick rykten om att lärjungarna skulle vilja föra bort _Jesus kropp.

_Tidigt nästa morgon kom kvinnorna tillbaka till graven för att smörja

_Jesus kropp med olja. _När de kom fram till graven såg de att någon rullat bort den tunga stenen. _Vid graven satt en ängel som sa:

"_Var inte rädda. _Jag vet att ni söker efter _Jesus, som blev

korsfäst. _Han är inte här, han har uppstått, så som han sade. _Kom och se var han låg. _Skynda er sedan till hans lärjungar och säg till dem: ' _Han har uppstått från de döda, och nu går han före er till _Galileen. _Där skall ni få se honom.' _Nu har jag sagt er detta." _De lämnade genast graven, och fyllda av bävan och glädje sprang de för att berätta det för hans lärjungar. (_Matteus #28: #5--#8)

::: #45 ::::

_Repeti ti on

:::~::~

=== _Bi l dbeskri vni ng =====

_Foto av en bi bel . _På framsi dan
står _Bi bel #2000. _Här fi nns också
ett märke, ett svartskri fts _P och
_X i hopsatt.

=====

#1. _Vad heter de kri stnas hel i ga
skri ft?

#2. _Varför föddes _Jesus j ust i
_Betl ehem?

- #3. " _Jag vill vara där min far är",
sa _Jesus #12 år gammal. _Varför sa
han så och varför reagerade
människor så kraftigt på det?
- #4. _Vilka böcker i _Bibeln handlar
om _Jesus liv?
- #5. _Skriv tre saker som du tror
gjorde att människor lyssnade när
_Jesus undervisade.
- #6. _Vad kallas den bön som _Jesus
lärd sina lärjungar?
- #7. _Vad var _Jesus tanke med
nattvarden?

#8. _Vad hette romaren som dömde

_Jesus till döden?

#9. _Skriv ner tre saker som du lärt

dig om _Jesus liv genom att läsa

texterna om honom.

_Ordkunskap

_Förklara följande ord:

#1. evangelium

#2. lärjunge

#3. frälsare

#4. liknelse

#5. rörelse

#6. nattvard

_Sätt in tre av orden i meningar.

_Serie om påskens händelser

_Påskan har blivit en av kristendomens viktigaste högtider.

_Sammanfatta vad som hände med _Jesus under "den första påskan". _Välj ut fyra händelser och välj något av följande (i svartskriften är uppgiften att rita händelserna):

- spela upp en eller flera händelser som en teaterscen tillsammans med några klasskompisar
- skriv dialoger som passar till en eller flera händelser

uppstånden från döden.

_Jesus himmel sfärd

_Den sista gången _Jesus visade sig
var på ett berg i _Galileen. _Där gav
han sina lärjungar en uppgift. _Han
sa:

-- _Åt mig har getts all makt i
himlen och på jorden. _Gå därför ut
och gör alla folk till mina
lärjungar: döp dem i _Faderns och
_Sörens och den heliga _Andens namn
och lär dem att hålla alla de bud jag
har gett er. _Och jag är med er alla
dagar till tidens slut. (_Matteus

#28: #18--#20)

_Det här kallas för
missionens befäl i ningen. _Att ha en
mission innebär att ha ett uppdrag.

_Lärjungarna fick i uppdrag att
sprida budskapet om _Jesus och hans
lära. _När _Jesus sagt detta lyftes
han upp i himlen och lärjungarna
kunde inte se honom mer.

_Den helige _Ande

_Boken som kommer efter
evangelierna i _Nya testamentet heter
_Apostlagärningarna. _Den handlar om
det som apostlarna, det vill säga

lärjungarna, gjorde efter Jesus
himmelfärd. Jesus hade lovat att
han inte skulle överge lärjungarna
utan skicka en hjälpare.

Femtio dagar efter påsken var
lärjungarna samlade i ett hus i
Jerusalem. Då kände de sig
plötsligt fulla av glädje och kraft.
De hade fått den helige Ande, den
hjelpare som Jesus hade lovat.
Efter den händelsen började
lärjungarna berätta om Jesus och
sprida hans lära.

=== _Bildtext =====

_Den helige _Ande avbildas ofta som en duva. _Här på ett kyrkfönster.

=====

_De första kristna

::

_I _Nya testamentet beskrivs de första kristna som mycket

_. frimodiga. _De berättade om _Jesus som levde med dem, som dog på ett kors men besegrade själva döden genom att uppstå igen. _De ville övertyga människor om att det gick att få evigt liv genom att tro på _Jesus.

_Det berättas också att många började
#264 #46

tro att de hade rätt. _Lärj ungarna brydde sig inte längre om att människor hånade eller förföljde dem.

_Jesus uppståndelse har aldrig kunnat bevisas vetenskapligt. _Det vi vet är att hans lärjungar och andra som följt honom helt orädda började sprida _Jesus lära och var övertygade om att _Jesus var med dem vad som än hände.

_Christos

_Ordet kristendom och kristen kommer från det grekiska ordet

_Christos som betyder räddare.

| _På svenska säger vi _Kri stus.

_Di skutera

_I vilka situationer har du varit
modig eller känt dig "osårbar".

_Varför då?

::: #47 ::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Paul us

::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: församlingar.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Ruiner av en kyrka från #400-talet
i _Efesos i _Turkiet. _Efesos var
en av de platser _Paulus kom till.

_På bilden syns en dopbassäng som
fylldes med vatten vid dop.

_Bildbeskrivning

_Foto av ruinerna från en kyrka.

_Bara delar av de murade väggarna

står kvar. _I marken syns en

dopbassäng. _Den har formen som en

cirkel ca #1,5 meter i diameter.

_Mot emot varandra finns två smala

trappor som går ner i bassängen.

=====

_Paulus var farisé. _Fari séerna

ti ll hörde ett judiskt parti som

tyckte det var viktigt att hålla på

de judiska religiösa lagarna. _Paulus

kom från en judisk familj, som hade

utvandrat från _Pal estina till

_Tarsus i nuvarande _Turki et. _Han
levde samtidigt med _Jesus och hade
romerskt medborgarskap. _Därför kan
man säga att _Paulus var både jude
och romare. _Det berättas i

_Apostlagärningarna att _Paulus
tyckte illa om de kristna. _Han
tyckte att man borde förfölja och
straffa dem för att försöka stoppa
den nya läran.

_I _Apostlagärningarna berättas det
också att _Paulus under en resa till
staden _Damaskus blev omgiven av ett

starkt ljussken. _Han hörde en röst
som frågade honom,

-- _Varf r förföljer du mig?

_Paulus undrade vem det var.

-- _Jag  r _Jesus, den du
förföljer, svarade r sten.

_Paulus blev blind och hans
blindhet satt kvar i tre dagar.

_Upplevelsen i ljusskenet gjorde

_Paulus övertygad om att _Jesus var

_Guds son. _De dagarna förändrade

hans liv. _Efter den händelsen blev

_Paulus den som ivrigast spred

kristendomen i det stora romarriket.

_Med samma energi som _Paulus
tidi gäre förföljt de kristna, började
han resa runt i romarriket för att
sprida kristendomen. _På de platser
han kom till startades nya kristna
församlingar. _De bestod av de
männskor på platsen som var kristna
och som hjälpte varandra och firade
gudstjänster tillsammans. _Paulus
glömde inte bort sina församlingar
när han reste vidare. _Han hälsade på
dem när han kunde och kunde han inte
komma själv, skrev han långa brev där
han berättade om den nya läran. _Ofta

skrev han att det viktigaste av allt
i kristendomen var att tro, inte att
göra vissa handlingar. _Om man tror
på _Gud så kommer de goda
handlingarna av sig själv, menade
han. _Många av _Paulus brev finns i
_Nya testamentet i _Bibeln.

::: #48 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Kristendomen blir statsreligion
::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Den kristna läran spred sig snabbt i
romarriket. _Till en början blev de
kristna förföljda och ofta dödade.

_De romerska kejsarna såg att den nya
religionen växte snabbt. _Det gjorde
#48 #271

dem oroliga och genom att förfölja de kristna ville de skrämmanmänskor från att gå med i kristna församlingar. _Det fanns flera orsaker till att den nya religionen fick så många efterföljare. _En orsak var att det inte fanns någon bestämd religion i romarriket. _Var och en fick välja sin egen tro. _En annan orsak till kristendomens framgång var att den kristna läran gav slavarne mänskovärde. _Slavarne behandlades ofta mycket illa men enligt de kristna var de lika mycket värda som

fri a männi skor.

_Kri stendomen växte snabbt därför
att:

é den gav männi skovärde åt sl avarna.

é kvi nnor var l i ka väl komna ti l l
församl i ngarna som män.

é den gav hopp om ett l i v efter
döden.

_År #313 gav kej saren _Konstanti n
kri stna rätten att utöva si n rel i gi on
och ha si na gudstj änster utan att bli
förföl j da för det. _I nnan #300- tal et
var sl ut var kri stendomen den enda
ti l l åtna rel i gi onen i romarri ket.

_Di skutera

_Hur spreds kristendomen under de första århundradena?

_Hur skulle en ny religion kunna spridas idag?

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Kyrkan _Santa _Pudenziana i _Rom.

_När kristendomen blev statsreligion byggdes många kyrkor.

_Bildbeskrivning

_Foto av en kyrka som ser ut som ett stort hus. _På taket syns ett litet kristet kors.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Katakomber är gravplatser under jord. _De kristna ville inte bränna sina döda eftersom man trodde att kroppen skulle uppstå igen. _De här gravplatserna är från #200-talet och ligger i _Rom.

_Bildbeskrivning

_Foto av katakomber. _Det ser ut som en smal gång i en grotta.

_Längs väggarna finns det håligheter där de döda kropparna kan läggas in.

=====

västromerska kyrkan kallades av
biskopen i Rom som kallades påve. I
den östromerska kyrkan kallades den
högste biskopen för patriark. År
#1054 splittrades kyrkan i två delar,
de ortodoxa kyrkorna i öst och den
katolska kyrkan i väst.

Ortodoxa kyrkor

Viktiga ord: mysterium, ikoner.

De ortodoxa kyrkorna spred sig
österut i Europa, till exempel till

Grekland, Rumänien och Ryssland.

Även i vårt grannland Finland finns
en ortodox kyrka. Kyrkorna i de

olika länderna är själ vständiga men de har mycket gemensamt.

_De ortodoxa kyrkorna betonar mysteriet med _Jesus uppståndelse från de döda. _Ett mysterium är något obegripligt men samtidigt underbart.

_Kyrkorna är alltid fint utsmyckade med många bilder som kallas ikoner.

_Längst fram i kyrkan finns en hel bildvägg, en ikonostas, som prästerna använder under gudstjänsterna.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Ikonostas i en grekisk ortodox kyrka. _Det finns en port som prästen går i genom under gudstjänsten. _Bakom väggen finns altaret.

_Bildbeskrivning

_Foto i ni från en kyrka. _Längst fram i kyrkan finns en ikonostas.

_Det är en vägg fylld med porträtt av helgon i fem våningar. _Runt helgonen finns vackra blad i guld.

_Framför ikonostasen finns ett krucifix, ett kors med _Jesus.

_Bredvid honom på korset finns två
kvinnor som ber vid hans sida,
jungfru _Maria och
_Maria- _Magdalena.

=====

::: #50 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Katolska kyrkan

_Viktiga ord: kloster, munkarna,
nunnorna, mässa, helgon.

_Katolsk betyder gemensam. _Med det
menade man att kyrkan var till för
alla människor. _Påven styrde den
katolska kyrkan som växte snabbt.

_Den fick stort inflytande över hela

_Europa. _Vi ssa männskör valde att
leva sitt liv i kloster där de bad
och arbetade tillsammans. _Munkarna
(männen) och nunnorna (kvinnorna)
kunde läsa och skriva och fick ofta
lära andra. _Men de var också duktiga
på att odla och ta hand om sjuka
männskör.

_I en katolsk kyrka firas det
alltid gudstjänst med nattvard på
söndagarna. _Den kallar man för
messa. _I en katolsk kyrka finns det
ofta statyer eller bilder av helgon.
_Helgon är männskör som har levt ett

särskilt gott och kärleksfullt liv.

_Katoliker tror att helgonen har en särskild kontakt med _Gud och att de kan föra fram människors böner till

_Gud. _Det är påven som bestämmer vem som ska få bli helgon.

_Protestantiska kyrkor

_Viktiga ord: _Martin _Luther, bannlyst, protestantiska.

_Under #1500-talet blev det nya strider inom kyrkan. _Den här gången var det inom den katolska kyrkan som det började bli missnöje. _En tysk munk som hette _Martin _Luther hade

många tankar om hur kyrkan borde vara. _Han ville bland annat att _Bibeln skulle översättas till olika språk så att människorna som gick i kyrkan kunde förstå vad prästerna läste för dem. _Han var också arg på att kyrkan sålde syndernas förlåtelse med så kallade _avlåtsbrev. _Det var ett sätt för kyrkan att skaffa sig större rikedomar. _Detta tyckte _Martin _Luther var fel. _Han ansåg att det var människans egen tro på _Gud som var det viktiga.

_Eftersom _Martin _Luther öppet

kritiserade kyrkan blev han bannlyst av påven i Rom. Det innebar att han blev utesluten ur kyrkan eftersom han inte längre följde den rätta tron. Luther hade många anhängare, framförallt i norra Europa, och till slut blev konflikten inom kyrkan så stor att katolska kyrkan delades. De nya kyrkorna kallades protestantiska eftersom de bestod av människor som protesterat mot den katolska kyrkan. Idag finns det många olika protestantiska kyrkor i norra Europa, men också i andra delar av

världen. _En del av kyrkorna har kvar
många likheter med de katolska
traditionerna, till exempel den
engelska anglikanska kyrkan. _Andra,
som till exempel _Svenska kyrkan,
kallas för lutherska kyrkor. _Det är
kyrkor som tagit stort intryck av
_Martin _Luthers lära.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Det sägs att _Martin _Luther
spikade upp sin kritik mot handeln
med avlatsbrev på en kyrkport i
_Wittenberg #1517.

_Bi l dbeskri vni ng

_Teckni ng av en munk som spi kar upp
ett papper på en port. _Han är
kl ädd i en hel l ång tuni ka och en
mössa. _Fötterna är barfota.

=====

_Ta reda på

_Fi nns det några svenska hel gon?

_Vi l ka?

::: #51 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Central a tankar inom _Kri stendomen

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Vi kti ga ord: treeni gheten, synd.

_Trots att dagens kri stna är

spl i ttrade i fl era ol i ka kyrkor har

de en gemensam tro. _Centrala tankar

i nom kristendomen är:

é _Gud är _Fadern. _Det är _Gud som har skapat världen och fyllt den med liv. _Gud är som en god far som älskar människan.

é _Gud har blivit människa genom _Jesus, _Guds son. _Jesus blev en människa för att kunna visa vem _Gud är och hur människor ska leva så att de kan få _Guds förlåtelse.

é _Gud är helig _Ande. _Anden är _Guds kraft som kan hjälpa människor och ge styrka.

_Det är det här som i nom kri stendomen kal l as treeni gheten. _Med det menar man att _Gud är en men vi sar sig på tre oli ka sätt, som _Fader, _Son och _Ande. _I många kyrkor kan du se en symbol för treeni gheten som ser ut som en tri angel .

_I _Bi bel n säger _Jesus ofta att männi skor ska l eva som _Gud har tänkt och i nte synda. _I kri stendomen är tankar och handl i ngar som går emot _Guds vi l ja synd. _Synd betyder att mi ssa mål et. _Men _Jesus sa också att _Gud förl åter synder. _I den kri stna

tron tänker man att _Gud förlåter
människor deras synder genom att de
tror på _Jesus.

=== _Bildtext =====

_Triangeln har blivit en symbol för
treenigheten i kristendomen.

=====

_Människan -- _Guds avbild

_Varje människa är skapad av _Gud
och till _Guds avbild. _Människan är
alltså lik _Gud. _Alla människor har
lika stort värde för _Gud, tänker de
kristna. _Därför är det också en
viktig uppgift för kristna att ta

hand om skapel sen -- alltså jorden

och medmänniskorna. _I _Nya

testamentet uttryckte _Jesus det så

här:

_Du skal i älska _Herren, di n _Gud,

med hela ditt hjärta och med hela di n

själ och med hela ditt förstånd.

_Detta är det största och första

budet. _Sedan kommer ett av samma

slag: _Du skal i älska di n nästa som

dig själv. (_Matteus #22: #37--#39)

_Kristna anser att människan kan

välja att göra det goda eller onda

men att meningen är att människan ska

Leva efter _Guds vilja. _En annan central tanke i den kristna tron är att livet inte är slut när man dör. _Genom att _Jesus uppstod från döden har han öppnat en väg till _Gud och evigt liv för alla människor. _Fundera på _Resonera om likheter och skillnader mellan kristendomen och andra religioner när det gäller tankar om ett liv efter döden.

::: #52 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Repeti ti on

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

#1. _Varför var I ärj ungarna så rädda
efter att _Jesus dött?

#2. _Vad hände med I ärj ungarna femti o
dagar efter påsk?

#3. _Vilka orsaker ledde till att
kri stendomen snabbt fick så stor
spri dni ng i romarri ket?

#4. _Vem var _Paul us och varför var
han vi ktig för kri stendomen?

#5. _I vilken del av _Europa blev den
ortodoxa kyrkan starkast?

#6. _Vad kallas de bilda som finns i ortodoxa kyrkor?

#7. _I vilken del av _Europa blev den katolska kyrkan starkast?

#8. _Vad är ett helgon?

#9. _Berätta om något _Martin _Luther kritiserade katolska kyrkan för.

#10. _När den katolska kyrkan splittades bildades nya kyrkor som kallades protestantiska. _Varför kallades de så?

#11. _Vilka är _Guds tre sidor enligt kristendomen?

#12. _Med vilket ord beskriver man
att _Gud är tre, men ändå en?

_Ordkunskap

_Skriv fakta om kristendomen med
hjälp av orden

#1. _Fader

#2. _Jesus

#3. _Son

#4. synd

#5. _Ande

#6. förlåtelse

#7. evigt liv

_Jerusalem posten

_Du är reporter på

_Jerusalem posten. _De senaste dagarna har det hänt märkl i ga saker i staden.

_Lärjungarna till en död man har plötsl i gt börjat gå runt och påstå att han l ever och att han är värl dens fräl sare. _Du är utski ckad för att ta reda på vad det är som händer.

_Skri v en nyhetsarti kel ! _Använd frågorna -- _Vem? _Var? _Vad? _När? _Hur? _Se också ti ll att du i ntervj uar någon av l ärj ungarna.

_Sammanfattning

:::~::~:

_Viktiga ord: kristendomen, _Bibeln,
_Gamla testamentet, _Nya testamentet,
_Jesus, evangelierna, lärjungar,
liknelser, under, den gyllene regeln,
den helige _Ande, församlingar,
ortodoxa kyrkor, katolska kyrkan,
protestantiska kyrkor, _Fadern,
_Sonen och _Anden, treenighet.

_Kristendomen uppstod i dagens
_Israel för ungefär #2000 år sedan.
_Kristendomen har delvis samma heliga
skrift som judendomen - - _Bibeln.

_Bibeln består av två delar. _Gamla testamentet är judarnas heliga skrifter och innehåller bland annat judiska folkets historia. _Nya testamentet berättar om _Jesus och hans liv i de fyra evangelierna.

_Evangelium betyder glatt budskap.

_Jesus var jude och föddes i

_Betlehem i södra delen av

_Palästina. _Bibeln berättar att när han föddes fylldes himlen av änglar som sjöng och berättade att en frälsare, en räddare var född.

_När _Jesus var ungefär #30 år

gammal började han gå runt i landet och undervisa. _Jesus fick tolv följeslagare, lärjungar. _Jesus talade om _Gud och de judiska skrifterna på ett annat sätt än vad folk var vana vid. _Han använde ofta liknelser för att förklara. _Dessutom gjorde _Jesus under. _Jesus budskap var att människor skulle sluta synda och leva som _Gud önskade. _Det sammanfattade han bland annat så här: _Allt vad ni vill att människor ska göra för er, ska ni också göra för dem -- den gyllene regeln.

_Men _Jesus irriterade också många.
_De judiska skriftlärdarna tyckte inte
om att _Jesus sa att han var _Guds
son och att han förlät människors
deras synder. _Därför såg de till att
_Jesus blev arresterad. _Han blev
dömd till döden och korsfäst av
romarna i samband med den judiska
påskan. _Några av _Jesus vänner
begravde honom i en klippgrav. _När
de kom dit dagen efter berättade en
ängel för lärjungarna att _Jesus var
uppstånden.

_I evangelierna berättas att _Jesus

I övar sina lärjungar en hjälpare som ska vara med dem när han inte finns med dem längre, den helige _Ande.

_Lärjungarna började sprida budskapet om att _Jesus var _Guds son och att han uppstått från döden. _Paulus var en av dem som var mest aktiv och han reste över hela romarriket för att starta nya församlingar. _På #300-talet blev kristendomen statsreligion i det stora romarriket.

_Så småningom bildades olika inriktningar inom kristendomen. _De tre stora riktningarna inom

kristendomen är ortodoxa kyrkor,
katolska kyrkan och protestantiska
kyrkor. De centrala tankarna är
gemensamma för alla kyrkor. Gud är
en, men visar sig på tre olika sätt:
Fadern, Sonen och Anden. Det
kallas treenighet. Jesus var Guds
son som blev människa för att lära
människor Guds vilja. Genom att han
dog och uppstod kan alla människor få
komma till Gud och få evigt liv
efter döden.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: kristendomen,

_Bibeln, _Gamla och _Nya

testamentet, _Jesus, ortodoxa,

katolska, protestantiska, _Fader,

_Son och _Ande.

é _Kristendomen uppstod för
ungefär #2 #000 år sedan.

é _De kristnas heliga skrift är

_Bibeln som består av _Gamla och

_Nya testamentet.

é _Jesus är den viktigaste

personen inom kristendomen.

é _Kri stendomen har tre stora
i nri ktninga r; ortodoxa, katolska
och protestantiska kyrkor.

é _Gud är en men har tre olika
si dor -- _Fader, _Son och _Ande.

é _Kri stna vi l l l eva med _Jesus
som förebild och tror på ett liv
efter döden.

#304

#53

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978-#91-#40-#68893-#4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym fyra av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll till volym fyra

_Siffran inom parentes hänvisar till
svartskriftsbokens sidor.

_Islam (#54) #305

_Läs om ... (#54) #307

_Viktiga ord och begrepp (#54)

..... #307

_Muhammed -- _Guds profet (#55)

..... #308

_Islam efter _Muhammed (#58) . #323

_Koranen (#60) #333

_En av berättelserna i _Koranen

(#61) #338

_Repeti ti on (#62)	#342
_Hel i ga handl i ngar -- fem pel are som stöd för tron (#63)	#345
_Central a tankar i nom i sl am (#67)	#363
_Högti der och ri ter (#68)	#369
_I sl am på flera sätt (#70)	#377
_Repeti ti on (#71)	#383
_Sammanfattni ng (#72)	#386

::: #54 ::

_I sl am

:::~::~::

_Vi kti ga ord: i sl am, musl i mer.

_Se sväl I pappersbi I d.

=== _Bi I dtext/beskri vni ng =====

_Moskéer har ofta kupol formade tak.

_Både månskäran och den gröna
färgen är symbol er i nom i sl am.

_Bi I dbeskri vni ng

_Foto av en moskés tak. _Taket,
kupol en har formen som en I ök. _På
toppen fi nns en spi ra och högst upp
på spi ran si tter en månskära.

=====

_Islam är världens näst största religion och har över en och en halv miljard anhängare. _De som tillhör islam kallas muslimer. _Islam har mycket gemensamt med både judendomen och kristendomen. _Den viktigaste tanken inom islam är att det bara finns en _Gud. _I _Sverige har islam vuxit eftersom många människor från muslimska länder över hela världen har flyttat, eller flytt hit. _Många människor i _Sverige tillhör idag islam och därför syns och påverkar islam det svenska samhället.

_Läs om . . .

.....

é i slams profet _Muhammed

é _Koranen, i slams heliga skrift

é heliga platser och handlingar i

i slam

é centrala tankar inom islam

_Viktiga ord och begrepp

.....

muslim

islam

moské

_Allah

_Koranen

sunna

#54

#307

::: #55 ::

_Muhammed -- _Guds profet

:::~::~::

_Vi kti ga ord: _Muhammed, _Mekka,

_Kaba, _Al lah.

_Muhammed var arab och islams största profet. _Han tillhörde ett folk som levde på den arabiska halvön.

_Muhammed föddes i en stad som heter _Mekka omkring år #570. _Det berättas att han blev uppfostrad av släktingar eftersom båda hans föräldrar dog när han var liten.

_Redan på _Muhammeds tid var _Mekka en känd och helig stad. _Runt om

staden breddade öknen ut sig. _Fram och tillbaka genom öknen drog karavaner med kameler och ryttare fram. _De var på väg mellan olika städer för att bedriva handel.

_Till _Mekka kom de också av en annan anledning. _Mekka var en helig stad med flera tempel. _Där tillbad man många olika gudar och offrade innan man gav sig i väg ut på resor i öknen igen. _Det mest berömda templet hette _Kaba och innehöll många olika gudastatyer. _En av de största gudarna var en skapargud, som

kal l ades _Al l ah. _Karavanerna råkade ofta ut för överfall och sandstormar och därför bad människor om gudarnas beskydd.

_Khadi j a

_Vi kti ga ord: _Khadi j a, _Fati ma.

_Som vuxen blev _Muhammed handelsman och det berättas att han gifte sig med en rik änka som hette _Khadi j a.

_Hon var omkring #15 år äldre än

_Muhammed. _Deras äktenskap beskrivs

som mycket lyckligt och _Muhammed

gifte sig inte med någon annan så

länge _Khadi j a levde, även om det var

tillåtet att ha mer än en fru. _De fick fyra döttrar och två söner tillsammans. _Bara dottern _Fatima levde längre än föräldrarna. _Hon har senare kommit att betyda mycket för islam.

_Se sväl i pappersbild på sidan #16.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_På den arabiska halvön ligger tre av islams viktigaste städer:

_Mekka, _Medina och _Al -_Quds (_Jerusalem). _I staden _Mekka ligger bland annat _Kaba.

_Bildbeskrivning

_Karta över arabi ska halvön.

_Staden _Al -_Quds (_Jerusal em)

ligger vid _Medelhavet. _Städerna

_Medina och _Mekka ligger i väster

mot _Röda havet.

=====

::: #56 :::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Ödets natt

_Viktiga ord: _Koranen, _Allah.

_De muslimska traditionerna och

berättelserna beskriver _Muhammed som

en tänkande människa. _Han funderade

mycket över _Gud och livet. _Han

tyckte det var konstigt att hans

folk, araberna, . dyrkade så många olika gudar. I Mekka hade man en gång dyrkat Allah. Varför hade man slutat med det, undrade Muhammed. Han var övertygad om att det bara fanns en enda Gud -- Allah.

När Muhammed behövde tid för att fundera och tänka på Gud sägs det att han sökte sig till en grotta på berget Hira utanför Mekka. Där kunde han vara ensam med sina tankar. Det var på det berget han en natt fick en uppenbarelse och mötte ängeln Gabriel. Ängeln bar en

gyl l ene tavl a med text och uppmanade

_Muhammed att l äsa.

-- _Jag kan inte l äsa, fick

_Muhammed svara då.

_Då tog ängel n tag i _Muhammeds
hjärta och kramade det hårt så att
det onda som fanns i hjärtat
försvann. _Efter det kunde han l äsa
vad som stod på tavl an.

_Muhammed mötte ängel n _Gabriel
många gånger efter den händel sen.

_Varj e gång fick han l äsa nya si dor
ur den skri ft som _Al l ah sj äl v hade i
hi ml en. _Efter varj e uppenbarelse

talade han med _Khadija om vad han upplevt och hon hjälpte till att få den heliga boken nedskrivet. _Boken fick heta _Koranen och är fortfarande islams heliga skrift.

_Inom islam kallar man _Muhammets första uppenbarelse för ödets natt.

_Öde betyder ungefär viktig

livshändelse. _Muslimer tänker att

_Muhammets möte med ängeln _Gabriel

var en livsavgörande händelse för

alla människor. _Alla människor har

ju möjlighet att läsa _Guds egna ord

i _Koranen.

_Al l ah

_Al l ah är det arabi ska ordet för

_Gud.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Enl i gt i sl ami ska käl l or bodde

_Muhammed peri odvi s i denna grotta

på berget _Hi ra tre ki l o meter från

_Mekka. _Här l är han ha fått

kal l el sen ti l l att bli profet av

ärkeängel n _Gabri el .

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av pi l gri mer som besöker

grottan i _Hi ra. _En äl dre kvi nna

är preci s på väg ut ur grottan

genom en trång öppning.

=====

_Diskutera

_Hur tror du att muslimer tänker
att människors liv kan förändras när
de läser _Koranen?

::: #57 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Från _Mecka till _Medina och
tillbaka igen

_Berättelserna säger att _Muhammed
inte vågade berätta om sina
uppenbarelser för andra än _Khadija.
_Hon trodde på honom och räknas som
den förste muslimen efter _Muhammed.

_Med hennes stöd började han berätta om _Al l ahs budskap.

_Många i _Mekka reagerade mot _Muhammeds budskap, när han sa att det bara fanns en _Gud. _De trodde på flera gudar. _I _Mekka fanns många människor som levde på att sälja minnessaker till alla de som kom för att offra till de olika gudarna. _De var rädda att om fler började tro på _Muhammeds lära skulle det gå dåligt med deras affärer.

_Trots motståndet blev _Muhammeds anhängare fler. _Det gjorde

motståndarna i _Mekka arga. _Till
slut var det för farligt för
_Muhammed att stanna kvar.

_År #622 tvingades _Muhammed och
hans anhängare lämna _Mekka och fly
till staden _Medina. _Året är mycket
viktigt inom islam och är början på
den muslimska tidräkningen. _I
_Medina fortsatte _Muhammed att
sprida läran om den ende guden,
_Allah, och många anslöt sig till den
nya religionen. _I _Medina hade olika
släkter bråkat under en lång tid.

_Muhammeds budskap hjälpte dem att

komma överens. _Det gj orde att ännu fler på den arabi ska hal vön börj ade i ntressera sig för den nya religi onen. _De tyckte att i slam hjälpte till att skapa fred och ordni ng i samhäl let.

_År #630 hade _Muhammeds anhängare bli vit så många att han kunde återvända till _Mekka med en stor armé och ta över staden. _Kaba rensades på gudastatyer och den nya religi onen, i slam, hade segrat.

_Muhammed dog år #632 och begravdes i _Medi na.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Muslimer ber vid moskén i staden

_Medina i _Saudi arabien.

_Bildbeskrivning

_Foto av ett torg där män ber. _De knäböjer och har pannan mot marken.

_De ligger bredvid varandra i långa rader. _Här och var står skor. _De är klädda i långa vita tunikor eller enkel skjorta och byxor. _I bakgrunden syns en moské.

=====

_Islam och muslim

_Viktiga ord: islam.

_Islam är ett arabiskt ord och betyder överlämnande (till _Gud).

_Muslim betyder "den som överlämnar sig" (till _Gud).

_Ta reda på

_Vilket år är det i år om du använder muslimsk tidräkning?

::: #58 ::

_Islam efter _Muhammed

::: ::

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Under slutet av #700-talet hade islam och den arabiska kulturen bredd ut sig över stora områden.

_Bildbeskrivning

_Karta över _Kalifatet år #750.

_Kalifatens område är runt västra

_Asien, norra _Afrika och Iberiska halvön (dagens _Spanien och

_Portugal). _Dessa städer finns

(i parentes står i vilket land

som finns där nu):

_Cordoba, _Granada (_Spani en)

_Fostat (dagens _Kai ro som l i gger i
_Egypten)

_Damaskus (_Syri en)

_Medi an, _Mekka (_Saudi arabi en)

_Bagdad (_I rak)

_Samar kand (_Uzbeki stan)

_Här fi nns också städerna _Rom
(_I tal i en) och _Konstanti nopel
(_Turki et) som i nte i ngår i
_Kal i faten.

=====

_Efter _Muhammeds död växte i sl am
snabbt. _De närmaste århundradena

efter #600-talet spreds islam långt utanför den arabiska halvön.

_Araberna erövrade _Nordafrika och hela _Mellanöstern. _Deras erövringar sträckte sig så långt österut som till _Indien, och västerut nådde de ända till _Spanien, _Portugal och södra _Frankrike.

_När nya landområden erövrades spreds också religionen islam och den arabiska kulturen. _Muslimerna tvingade inte de erövrade folken att gå över till islam. _Däremot fick de betala en särskild skatt om de inte

blev muslimer. _Det slapp däremot
judar och kristna. _De behandlades
särskilt väl eftersom de enligt
muslimerna tillhörde "bokens folk".

_Med det menade man att judar,
kristna och muslimer egentligen
trodde på och bad till samma _Gud.
_Judar och kristna hade bara inte
förstått att _Muhammed var _Guds
sändebud och den sista profeten.

_Senare har islam spridits längre
söderut i _Afrika och österut till
_Sydostasien. _Idag finns islam över
hela världen.

_Koranen

_I _Koranen finns flera viktiga personer inom judendom och kristendomen med. _De ses som viktiga profeter som fått budskap om _Gud innan _Muhammed. _Både judar och kristna har tagit emot budskap från _Gud i sina heliga skrifter, alltså tillhör de _Bokens folk, enligt islam.

_Diskutera

_Den arabiska kulturen spred sig snabbt. _Vad berodde det på?

_Shi a och sunni

_Vi kti ga ord: shi amusl i mer,
sunni musl i mer, sunna, hadi ther.

_Efter _Muhammeds död blev det
konfl i kter om vem som skul l e vara
musl i mernas l edare. _De som tyckte
att det var vi kti gt med en stark
l edare som var sl äkti ng ti l l

_Muhammed kom att kal l as
shi amusl i mer. _För andra var det
vi kti gare att l eva med _Muhammed som
_. förebil d. _De som tyckte så
kal l ades sunni musl i mer.

_De här skilnaderna finns kvar i dag. _Sunni muslimer är den största gruppen. _Sunna betyder ungefär traditioner eller vanor. _För sunni muslimer är det viktigt att lära sig av berättelserna om _Muhammed och låta honom vara en förebild för hur man ska leva. _Berättelser om _Muhammeds liv kallas för hadither.

_Shiamuslimer är inte lika många och finns framförallt i _Irak och _Iran. _I de områden där shiamuslimer är starka är de religiösa ledarna viktiga och man

vill att samhället ska vara mycket påverkat av religionen islam. _Det kan till exempel handla om att man vill att landets lagar ska utgå från _Koranen.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Hadi th er berättelser om

_Muhammads liv som ger exempel på hur man ska leva som muslim.

_Bildbeskrivning

_Foto av en i _Phone med appen

_Dagens _Hadi th.

=====

_Islam i _Sverige

_Viktiga ord: moskéer.

_Islam är fortfarande en religion som växer. _I _Sverige finns det idag många som tillhör islam och i flera städer finns det stora moskéer.

_Moskéer är byggnader där muslimer samlas för att be tillsammans. _Om det inte finns en speciell moské, kan muslimer samlas i andra lokaler.

_Muslimer i _Sverige kommer från många olika länder och därför kan det skilja en del på hur man väljer att utöva sin religion. _För en del är

det viktigt att gå till moskén och deltaga i religiösa aktiviteter. _För andra är det inte lika viktigt även om man kallar sig muslim. _Många moskéer har _Koranskolor där muslimska barn i _Sverige kan lära sig arabiska och få undervisning om _Koranen.

_Diskutera

_När _Muhammed dog blev det bråk bland anhängarna. _Vad kan vara positivt och vad kan vara negativt med en stark ledare?

_Varför ändras ibland de religiösa

vanorna när man bosätter sig i ett nytt land?

::: #60 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Koranen

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: _Koranen, suror.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Koranens sidor kan vara vackert utsmyckade. _Arabiska läses från höger till vänster.

_Bildbeskrivning

_Foto av ett uppslag ur _Koranen.

_Arabiska skrivs med snirkliga

streck och prickar i långa rader.

_Runt texten på sidan finns en ram.

=====

_Den text som _Muhammed fick av ängeln _Gabriel skrevs ner på arabiska och boken fick heta _Koranen, som betyder "läsning". _För muslimer är hela _Koranen en kopia av den sanna _Koranen som finns hos _Allah i himlen. _Det är _Guds ord med budskap till människorna och kommer direkt från _Allah genom _Muhammed. _Eftersom det är _Guds egna ord får innehållet i _Koranen inte ifrågasättas eller förändras.

_Därför menar muslimer att _Koranen
helst ska läsas på arabiska, det
språk den skrevs på. _Många muslimer
bor inte i arabisktalande länder men
lärsig ändå arabiska för att kunna
läsa _Koranen på bästa sätt.

_Koranen är indelad i kapitel som
kallas suror. _Det finns #114 suror
totalt. _Den första suran kallas
ibland för "skriftens moder".

_Guds, den nåderikes, den
barmhärtiges namn!

_Lov och pris tillkommer _Gud,
världarnas _Herre, den nåderike,

den barmhärtige som allsmäktigt råder över _Domens dag!

_Led oss på den raka vägen -- den väg som de vandrat som _Du har väl signat med _Dina gåvor; inte de som har drabbats av _Din vrede och inte de som har gått vilse!

(_Koranen, sura #1: #1--#7)

_I _Koranen finns det inte lika många berättelser som det finns i _Gamla och _Nya testamentet i _Bibeln (judarnas och de kristnas heliga skrifter). _Däremot finns det många råd och regler om vad som är rätt och

orätt. _Koranen berättar om _Allah.
_Allah kan vara mycket sträng och
döma dem som inte lever efter hans
bud, men han är också god och
förlåtande. _Det är därför alla suror
i _Koranen utom en börjar med att
tala om att _Allah visar medlidande
med människorna och förlåter dem.

_Det finns flera personer de
judiska och kristna skrifterna som
det också står om i _Koranen. _En av
dem är _Abraham. _Abrahams son
_Ismael ses som stamfar till
araberna. _Enligt berättelserna var

det _Abraham som till sammans med
_Ismael byggde _Kaba, den heligaste
byggnaden i _Mekka.

_Di skutera

_Allah både förlåter och straffar.

_Hur kan man se det i den första
suran i _Koranen?

::: #61 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_En av berättelserna i _Koranen

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

=== _Bildtext/beskrivning =====

_I den lokala moskéns koranskola
studerar barnen _Koranens texter.

_Här läser en grupp flickor texter
tillsammans i _Tyskland.

_Bildbeskrivning

_Foto av flickor som alla har slöjor som täcker huvudet, halsen och axlarna. _Flera slöjor är vita, några svarta, en blå och en mönstrad.

=====

_En av de få berättelserna i _Koranen handlar om _Abraham och hans son

_Ismael :

_I en dröm fick _Abraham höra _Guds röst som uppmanade honom att offra sin egen son, _Ismael. _Abraham blev förtvivlad. _Skulle han döda sitt

barn? _Men _Abraham ville lyda _Gud i
allt och därför tog han med sig sin
pojke _Ismael och förberedde en
offerplats. _Precis när _Abraham
gjorde sig beredd att döda sin son
ropade _Gud på honom igen:

-- _Låt bli, _Abraham! _Du har redan
gjort det jag bad dig om. Jag ville
pröva om du lyder mig över allt annat
och det har du visat att du vill.

_Gud hade sett att _Abraham till och
med var beredd att offra sin egen son
om _Gud bad honom om det. _Han hade
klarat testet och _Abraham offrade

i stället ett djur till _Gud.

_Den här berättelsen finns också i den judiska och kristna bibeln, men där är det i stället sonen _Isak som ska offras. _Budskapet i berättelsen är att människan ska lita på _Gud och göra som han vill även om man inte själv förstår varför.

_Diskutera

_Finns det någon regel som du måste följa fastän du inte förstår varför?

::: #62 ::

_Repeti ti on

::: ::

#1. _Vad var _Mekka känt för under
_Muhammeds tid?

#2. _Varför var _Khadija så viktig
för _Muhammed och för islam?

#3. _Varför fick _Muhammed så många
nya anhängare i _Medina?

#4. _Varför blev det bråk efter
_Muhammeds död?

#5. _Vad heter de två stora
inriktningarna inom islam?

#6. _Vad kallas en muslimsk böne-och
samlingsbyggnad.

#7. _Varför ska _Koranen hel st läsas
på arabi ska?

#8. _Varför får inte innehållet i
_Koranen förändras eller
i frågasättas?

_Ordkunskap

_Skri v meningar till orden eller rita
så att man förstår vad orden betyder.

#1. profet

#2. karavan

#3. i sl am

#4. musl i m

#5. moské

#6. uppenbarelse

#62

#343

_Presentera profeten _Muhammed

_Sammanfatta det du vet om profeten

_Muhammed. _Använd texten i boken.

_Sök mer fakta om du vill. _Skri v

stödord och berätta för

klasskamraterna eller gör ett

faktablad.

::: #63 ::

_Hel i ga handl i ngar -- fem pel are som
stöd för tron

::: ::

_Vi kti ga ord: _Shahada.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Muhammads dotter hette _Fati ma.

_Hennes hand symbol i serar de fem
pel arna, en pel are för varje
fi nger. _Det är vanl igt att man bär
_Fati mas hand som smycke.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av tretton stycken _Fati mas
händer i trä som hänger på en vägg.

_De är mål ade i gl ada färger och

smyckade med bl ommor och bl ad.

=====

_I islam finns det fem heliga handlingar, saker man gör, som ska hjälpa den som är muslim att hålla fast vid sin tro. _De kallas också för de fem pelarna, alltså något som står starkt och som man kan bygga sin tro på. _I bland liknas de här fem handlingarna vid _Fatimas fem fingrar. _Fatima var _Muhammets dotter och är en viktig förebild inom islam. _Fatimas hand har blivit en symbol inom islam och varje finger

står för en levnadsregel, eller
pelare. _De fem pelarna är
trosbekännelse, bön, skatt, fasta och
valfärd.

_Trosbekännelsen

_Den första pelaren är tron:

_Jag vittnar om att det finns ingen
gud utom _Gud och att _Muhammed är
hans profet.

_Den här trosbekännelsen kallas

_Shahada på arabiska. _Det betyder

_. vittnesbörd. _Den säger vad

muslimerna ska tro. _Den är enkel och

säger att det finns bara en enda

_Gud, _Allah, och att _Muhammed är hans profet. _I kristendomen tror man att _Jesus också var gudomlig, en del av _Gud, precis som den helige _Ande. _Så är det inte i islam och det är viktigt att det står i trosbekännelsen.

::: #64 ::

_Bönen

_Viktiga ord: _Shahada, moské, minaret, imam, al -_Fati ha.

_Alla muslimer ska egentligen be fem gånger varje dag vid speciella tidpunkter med huvudet vänt mot den

heliga staden _Mekka. _Man kan be på den plats man är just då eller i en moské. _Ordet moské betyder just "plats där man ber" på arabiska.

_Bredvid moskén finns ett torn som kallas minaret. _Därför ropas bönetimmarna ut. _Förr var det en man som stod i tornet och ropade, men idag använder man oftast en inspelad röst i stället.

_En tradition som är viktigt för muslimer är att tvätta sig innan man ber. _Man tvättar sig om händerna och underarmarna, om fötterna och

nederdelen av benen och om ansiktet.

_Sedan lägger man sig på knä på en speciell bönematta och ber med pannan mot marken. _Äldre människor, som bett troget hela sitt liv, kan få hård och tjock hud i pannan. _Det visar att man bett mycket och det är man stolt över.

_Middagsbönen på fredagar är veckans viktigaste bönetillfälle. _Då samlas man i moskén för att bett tillsammans. _I muslimska länder är man ledig på fredagen. _Då leds bönen av en imam som också berättar och

förklarar _Koranen.

_Imamen leder fredagsbönen, ger råd i religiösa frågor, leder vigslar och begravningar och undervisar om

_Koranen. _De flesta imamer är män men det finns även kvinnliga imamer.

_Den viktigaste bönen kallas _Al -
_Fatiha. _Det är inledningen i den första suran i _Koranen, som du kunde läsa tidigare i kapitlet. _Den är med vid alla bönstillfällen på dygnet.

_I moskéer ber oftast män och kvinnor i olika rum eller våningar.

_Det är en tradition som man

förklarar med att man ska kunna
koncentrera sig fullt ut på bönen och
_Allah.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Minareter började användas omkring
år #700 v. t. och används för att
ropa ut bönetimmarna. _Inom islam
ber man fem gånger per dag. _Fittja
moské i _Botkyrka.

_Bildbeskrivning

_Foto av en moské. _Den är ett
stort hus i två våningar. _Det har
formen som ett rätblock. _På en del
av taket finns en kupol, ett tak

med formen som ett halvklot. _Här
finns också en minaret. _Det är ett
smalt, högt torn. _Mitt på tornet
finns en balkong.

_Hussidan med entrén har tre
väldigt stora fönster som går från
golvtilltak. _Fönstren är
bågformade. _I ett av fönstren
finns en dörr in.

=====

_Fundera på

_Varför tror du man tvättar sig
innan man ber?

_Jämför hur man använder vatten

(tvätt) inom andra religioner?

::: #65 ::

_Den religiösa skatten

_Viktiga ord: zakat.

_Den religiösa skatten eller avgiften
kallas zakat på arabiska. _Det är
pengar eller något annat som man ger
bort till människor som har det
svårt. _Från början var avgiften ett
sätt att ta hand om samhällets alla
fattiga och sjuka människor, de som
inte kunde försörja sig själva.

_Muslimer menar att _Muhammed, med

_Allahs hjälp, ville bygga upp ett

samhälle som var bra för alla.

_Numera betalar man den religiösa skatten en gång om året. _Ofta lämnar man den till den moské man brukar besöka. _När man ger till andra måste det vara uppriktigt. _Troende muslimer menar att det är viktigt att ge av kärlek till dem som har det svårt. _Koranen säger att sådant man ger frivilligt till andra människor som behöver hjälp är mer värt än att bara ge det man måste.

_Fastan

_Vi kti ga ord: ramadan.

_Under fastan varken äter el l er
dri cker musl i mer, så l änge som sol en
är uppe. _Det är svårt att i nte äta
och dri cka under en hel dag. _Därför
behöver i nte små barn, gravi da
kvi nnor, gaml a el l er sj uka männi skor
fasta.

_Fastan i nfal l er under månaden
ramadan, som är den ni onde månaden
under det i sl ami ska året. _När sol en
gått ner får man l ov att äta och
dri cka. _I vi ssa del ar av vär l den kan
#356 #65

det bli en lång väntan innan man får äta. _Så är det till exempel i _Sverige på sommaren.

_Fastan är till för att man ska kunna förstå hur fattiga och svältande människor känner. _Det är också ett sätt att lära sig att behärska sig, alltså stå ut med att vänta på något. _Att fasta kan vara ett sätt att koncentrera sig på _Gud. _Det sägs också att profeten _Muhammed fastade när han tog emot _Koranen. _För många muslimer är det den främsta anledningen att fasta.

=== _Bildtext/beskrivning =====
_Zakat eller den religiösa skatten
betalas oftast i slutet av fastan,
_Ramadan. _Den går bland annat till
välgörenhet. _Här betalar man zakat
i _Malaysia.

_Bildbeskrivning

_Foto av män på en gata. _Här finns
ett litet bord där betalningar
sker. _Männen har alla vita eller
svarta mössor på huvudet.

=====

_Di skuttera

_Vi lka l i kheter och ski l l nader
kri ng att fasta känner du ti l l mel l an
i sl am och andra rel i gi oner?

::: #66 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Val l färden

_Vi kti ga ord: haj j .

_Någon gång i si tt l i v ska en troende
musl i m göra en val l färd, om man har
möj l i ghet. _En val l färd är en resa
ti l l en hel i g plats. _I nom i sl am går
val l färden, haj j , ti l l _Mekka. _I

_Mekka fi nns _Kaba, en hel i g byggnad
som sägs vara byggd av _Abraham och
#66 #359

hans son _I smael . _Kaba har formen av en kub och står på gården till den stora moskén i _Mekka.

_Val i färden gör man under den sista månaden på året. _Då är det väldigt mycket människor i _Mekka. _Många har vita kläder på sig för att markera att alla är lika.

_När man gör val i färden ska man bland annat vandra sju varv runt _Kaba. _I ett av hörnen på _Kaba finns en speciell sten inmurad. _Den sägs komma från paradiset. _Det är långt ifrån alla som kommer så nära

_Kaba under vandringen att de kan se,
eller kyssa stenen.

_Alla som är muslimer kan inte göra
vallfärden till _Mekka. _För många
kostar det för mycket pengar. _Andra
tycker att det är viktigare att till
exempel skänka mer pengar till
medmänskors som behöver det.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Under valfärds månaden, årets
sista månad enligt islamsk
kalender, kommer det mer än två
miljoner pilgrimer till _Mekka.

_Enligt islamsk tro lät _Abraham

och hans son _I smael bygga _Kaba.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av pi l gri mer som går runt

_Kaban. _Det är en byggnad som har

formen som en kub. _Den är ungefär

#12 meter l ång, #10 meter bred och

#15 meter hög. _Den har en dörr och

är kl ädd i ett svart tyg med

gul dbroderi er.

_Kaban står på i nnergården i

_Masj i d-ul -_Haram moskén. _Det är

en väl di gt stor moské och

i nnergården l i knar mer ett torg.

_Pi l gri merna fyl l er hel a

för sina handlingar. _Allah förlåter den person som ångrar det som den gjort fel.

_Muslimer tror på ett liv efter döden. _Om man levt rätt kan man då få leva med _Allah i paradiset. _Den som inte levt efter _Allahs vilja kommer att straffas på _Domens dag enligt muslimer.

_Koranen är islams heliga skrift. _Muslimer tror att det är _Guds ord till mänskorna. _Muhammed är den störste och siste profeten. _Det var _Muhammed som fick ta emot _Allahs

budskap och uppdraget att sprida det vidare till andra människor.

_Heliga rum

_Moskén är den muslimska böne- och samlingsbyggnaden. _Inne i en moské finns inga bänkar eller stolar. _Man sitter eller knäböjer direkt på golvet. _I en moské finns det inga bilder eller statyer. _Det är förbjudet inom islam att göra bilder av _Gud eller _Muhammed. _Däremot är moskéerna ofta fint utsmyckade med vackra mönster eller citat från _Koranen på väggarna.

_Innan man går in i själva bönerummet i en moské tar man av sig sina skor och tvättar av sig om händer, armar och fötter. _Det gör man för att markera att man ska gå in i ett heligt rum. _Kvinnor och män ber i olika avdelningar eller rum i moskén.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_I den stora moskén i staden

_Kvinnor ber männen till höger och

kvinnorna till vänster, avskilda av

en vägg. _Nischen (mihrab) i väggen

visar i vilken riktning man ska be,

mot _Mekka. _Bredvid ni schen finns
en predikstol (minbar).

_Bildbeskrivning

_Foto i ni från en väldigt stor
moské. _Här syns ca #2000 människor
som står i långa rader.

=====

::: #68 :::::::::::::::::::::::::::::::

_Heliga platser

=== _Bildtext =====

_Det finns en berättelse om att
_Muhammed gjorde en resa till en
avlägsen böneplats -- _Jerusalem --
på en buraq. _En buraq beskrivs

ofta som en häst med kvinnohuvud
och påfågelsjärt som på bilden.

=====

_Det finns tre städer som är
speciellt viktiga inom islam:

@_Mekka -- _Muhammets födelsestad.

_Här finns också _Kaba, byggnaden som
sägs vara byggd av _Abraham och hans
son _Ismael. _Mekka är en helig stad
och muslimer över hela världen vänder
sig i riktning mot _Mekka när de ska
be. _Mekka ligger i _Saudi arabien.

@_Medina -- _Muslimer ser _Medina
som islams näst heligaste stad. _Här

finns bland annat _Muhammeds grav.

_Medina ligger också i _Saudi arabien.

@_Jerusalem -- _Både judar, kristna och muslimer ser _Jerusalem som en helig stad. _Enligt islams

traditioner var det från ett berg i

_Jerusalem som _Muhammed gjorde sin

himlresfärd. _Idag ligger en stor

moské som kallas _Klippsmoskén på den

platsen. _Jerusalem ligger i _Israel.

_Högtider och riter

::

_Fester, högtider och riter kan

skillja sig åt mellan olika länder.

_Islam är ju precis som de andra

stora religionerna spridd över hela världen. _Här kan du läsa om de traditioner som de flesta muslimer i världen firar.

_Genom livet

@_Namngivning -- _Sju dagar efter födseln brukar muslimska barn få sitt namn. _Då har man också en stor fest.

@_Bröllop -- _Äktenskapet är viktigt inom islam. _Att skaffa barn och familj är en viktig och bra handling enligt _Koranen. _Ofta sker vigseln i en moské, men det behöver inte vara så. _Det måste inte heller

vara en imam som vigjer paret. _Innan vi gsel n skriver både kvi nnan och mannen under ett _kontrakt för att äktenskapet ska vara gi l ti gt. _Mannen ska också betala en brudgåva till kvi nnan. _Det är oftast en summa pengar.

@_Begravning -- _När någon dör är det viktigt att begravningen sker snabbt, helst inom #24 timmar.

_Muslimer begravs i jordgrav, med ansiktet vänt mot _Mekka. _En imam eller släkting kan leda begravningen.

_Vid graven brukar man läsa högt ur

_Koranen.

_Den i slami ska kal endern

_Det i slami ska året är #11 dagar

kortare än det svenska året. _Det

bygger på månår där varje ny månad

startar vid nymåne. _Därför

flyttas de olika högtiderna

"bakåt" #11 dagar i tiden varje

år. _De muslimska högtiderna kan

därför firas vid olika årstider.

::: #69 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Fester under året

@_Al _Hidjraj -- _Det muslimska

nyåret är en fest då man minns och

berättar om händelser i profeten
_Muhammeds liv. _I _Sverige brukar
många muslimer sända kort
med hälsningar kring nyåret.

@@_Eid al _Fitri --

_Fastebrytandets högtid. _Denna
högtid firas direkt efter
avslutningen av _Ramadan,
fastemånaden. _Man firar helt enkelt
att fastan är över. _Under de tre
dagar som festen pågår hinner man med
flera olika saker. _Firandet börjar
med gemensam bön i moskén. _Därefter
träffar man släkt och vänner och äter

gott till sammans. Under Eid al
Fitr brukar barnen få presenter och
nya kläder.

Men det är också viktigt att tänka
på dem som har det svårt. Därför
skänker många muslimer pengar till
fattiga under denna högtid.

@@ Eid al Ahda; -- Offerhögtiden,
firas till minne av att Abraham var
beredd att offra sin egen son Ismael
för att Gud bad honom om det.

Berättelsen har du läst tidigare i
detta kapitel. Också vid denna
högtid träffar man släkt och vänner.

_I vissa länder slaktas ett djur,
oftast ett får, precis som _Abraham
gjorde. _I _Sverige firar muslimer
genom att äta en festlig måltid
tillsammans. _Offerhögtiden firas i
slutet av _Valfärds månaden.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Indonesiska ungdomar firar det
islamska nyåret.

_Bildbeskrivning

_Foto av en procession med barn.

_De är klädda i tunikor och runt
midjan finns ett tyg svept.

_Flickorna har alla slöja. _Längst

fram går en flicka och bär en skål
med blommor.

=====

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Ett brudpar från _Pakistan och
_England.

_Bildbeskrivning

_Foto av ett bröllopspar.

_Brudgummen är klädd i kostym.

_Bruden har en vackert röd, tight,
broderad klänning med korta ärmar.

_På huvudet hänger en slöja löst
ner över axlarna. _Hon har armband
på överarmen, runt halsen och i

mitt benan i håret.

=====

_Fundera på

_Varför ska man inte göra bilder av

_Allah eller _Muhammed i nom islam?

_Vilka likheter finns mellan islam

och andra religioner kring vad man

gör under högtider?

:::: #70 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Islam på flera sätt

::

_Viktiga ord: sunna, halal, haram,

sharia, hijab.

_Som muslim vill man leva som _Allah

önskar. _För att veta vad som är

#70

#377

_Al l ahs vi l j a studerar man _Koranen.
_Men musl i mer hämtar också kunskap i
de saml ade berättel serna och
tradi ti onerna om _Muhammed, sunna.
_Muhammed är en förebi l d för hur man
sj ä l v ska l eva.

_Sådant som är bra och ti l l åtet att
göra i nom i sl am kal l as för hal al .

_Hal al är ti l l exempel att använda de
fem pel arna som stöd i tron el l er att
skänka pengar ti l l fattiga. _l

vardagen tänker musl i mer också på att
äta mat som är hal al , ti l l exempel
nötkött, fi sk och grönsaker.

_Det finns också handlingar som är förbjudna, haram, enligt religionen i islam. _Exempel på handlingar som är haram är att spela om pengar eller att dricka alkohol. _Det finns också mat som är haram, gris kött och mat som är gjord på blod. _Muslimer äter bara kött från djur som är slaktade på rätt sätt enligt de muslimska reglerna.

_De olika livsreglerna som finns i _Koranen och sunna kallas med ett gemensamt namn för sharia. _Sharia betyder "vägen" och är de regler som

_Gud har gett männi skorna, anser
musl i mer.

_Regl erna i _Koranen och sunna
_. tol kas på ol i ka sätt. _Ett exempel
på att man kan se ol i ka på regl erna
är tradi ti onerna kring att kvi nnor
ska täcka si tt hår och bära hi jab,
huvudduk. _I _Koranen fi nns det i nte
mycket skri vet om det. _De musl i mska
tradi ti onerna säger att både kvi nnor
och män ska kl ä sig på ett värdi gt
sätt. _Med det menas att man i nte ska
kl ä sig utmanande och att kvi nnor
ti ll exempel ska täcka si tt hår när

de är utomhus eller bland andra människor än familjen. _En del muslimska kvinnor tycker att hijab är ett tecken på att de tar sin religion på allvar. _Andra muslimska kvinnor menar att hijab inte alls har något med religionen att göra och täcker inte sitt hår.

_Synen på vilka regler som är viktiga att följa i det dagliga livet skiljer sig mycket mellan olika länder och kulturer. _Ofta påverkar traditioner som finns i landet och samhället lika mycket som religionen

vad männskor tycker är rätt och fel.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Det finns delade meningar om kvinnor ska ha hijab, huvudduk, inom islam. _Många muslimska kvinnor täcker sitt hår för de tycker att det är en del av deras muslimska identitet.

_Bildbeskrivning

_Foto av en tjej som tar studenten.

_Hon har på sig en studentmössa.

_Det är en gammeldags keps som är vit med svart skärm och band. _På bandet står det _Zena _Business.

_Under mössan har hon en vit slöja.

_Hon ler och ser nöjd ut.

=====

_Di skuttera

_Vad kan vara bra och mindre bra med religiösa regler?

::: #71 ::

_Repetition

::: ::

#1. _Vad är de fem pelarna till för?

#2. _Vad är det viktigaste i den muslimska trosbekännelsen?

#3. _Vad kallas det torn som står bredvid moskéer? _Vad används det till?

#4. _Vilken stad vänder sig muslimerna mot när de ber?

#5. _Vad är zakat?

#6. _Varför fastar man under månaden
_Ramadan?

#7. _Under vilken färden till Mekka har
många vita kläder på sig. _Varför
då?

#8. _Vilken är den viktigaste tanken
i islam?

#9. _Mekka, Medina och Jerusalem
betraktas som heliga städer i islam.
_Förklara varför.

#10. _Vilken händelse är det man minns under offerhögtiden?

#11. _Ge exempel på handlingar inom islam som är halal.

#12. _Ge exempel på handlingar inom islam som är haram.

_Ordkunskap

_Välj minst fem ord ur kapitlet som du tycker är viktiga. _Skriv kort om vad du lärt dig med hjälp av orden du valt.

_På besök i en moské

_Tänk dig att du är på besök i en moské under en fredagsbön. _Berätta

om vad du ser och upplever.

::: #72 :::

_Sammanfattning

:::

_Viktiga ord: islam, _Muhammed,

_Koranen, _Allah, muslimer,

shiamuslimer, sunnimuslimer,

_Koranen, trosbekännelsen, bönen,

fastan, den religiösa skatten,

vallfärden, moskén, sharia, sunna,

halal, haram.

_Islam är den näst största av
världsreligionerna. _Den har mycket
gemensamt med både judendom och
kristendom.

_Den viktigaste personen i islam är _Muhammed. _Muhammed var arab och föddes och levde på den arabiska halvön på #600-talet. _Muhammed fick ta emot _Guds ord direkt från ängeln _Gabriel. _Orden skrevs ner i en bok som kom att kallas _Koranen.

_Muhammeds fru _Khadija var en viktig för islam på olika sätt. _Dels för att hon hjälpte _Muhammed att skriva ner texten han fick vid sina uppenbarelser, dels för att hon trodde på honom och stöttade honom.

_Khadija brukar kallas för den

första muslimen.

_Muhammed började berätta om sina uppenbarelser för folket i _Mekka där han bodde. _Han talade om att det bara fanns en _Gud, _Allah. _I _Mekka var det många som inte trodde som _Muhammed. _Motståndet mot honom och hans lära blev så stort att han fick fly till staden _Medina. _Där växte religionen. _Den nya läran kallades islam och anhängarna muslimer. _Åtta år senare kunde _Muhammed återvända till _Mekka och erövra staden. _I och med det blev också _Mekka en muslimsk

stad.

_Efter _Muhammeds död år #632, spred sig islam genom arabernas erövringar av områden till hela Mellanöstern, norra Afrika men även till de södra delarna av Europa. Inom islam uppstod konflikter om vem som skulle vara ledare efter _Muhammed. Två inriktningar uppstod. Shi amuslimar som tyckte att ledaren skulle vara en släkting till _Muhammed, och sunni muslimar som tyckte att det var viktigt att leva med _Muhammed som förebild.

_Islams heliga skrift heter

_Koranen. _Den är skriven på arabiska och ska helst läsas på arabiska.

_Koranen betyder "läsning". _Koranen är enligt muslimer _Guds ord och får inte förändras eller ifrågasättas.

::: #73 :::

_För att leva som muslim bör man hålla sig till de fem handlingar som kallas islams grundpelare. _Dessa är; trosbekännelsen, bönen, fastan, den religiösa skatten och valfärden. _De fem dagliga bönerna är ofta det viktigaste i en muslims liv. _Då

vänder man sig mot _Mekka var man än befinner sig i världen och ber.

_Middagsbönen på fredagar är veckans viktigaste gemensamma bön. _Då samlas man i moskén för att be tillsammans och ibland också lyssna på en imam som tolkar _Koranen.

_Att _Gud är en och att _Muhammed är den siste och störste profeten är det mest centrala i islam. _Gud är god och förlåtande men kommer också att straffa de människor som inte levat efter hans vilja.

_För att kunna leva som _Gud,

_Allah, vill ska muslimer följa

sharia som betyder "vägen". _I

_Koranen och i sunna (traditioner och berättelser om profeten _Muhammed)

kan muslimer få vägledning om sådant

som är tillåtet (halal) och otillåtet

(haram) enligt religionen.

_I dag är islam en religion som

finns över hela världen. _Även i

_Sverige har islam blivit större

eftersom många muslimer kommit hit.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: islam, _Muhammed,

_Koranen, _Allah, muslimer, de fem pelarna.

é _Islam är en världens näst största religion.

é _Muhammed är den viktigaste personen i islam.

é _Koranen är islams heliga skrift.

é _Gud, _Allah, är en -- är den viktigaste tanken i islam.

é _Muslimer använder de fem pelarna som stöd för sin tro.

#394

#73

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978-#91-#40-#68893-#4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym fem av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll till volym fem

_Siffran inom parentes hänvisar till
svartskriftsbokens sidor.

_Hinduism (#74) #395

_Läs om ... (#74) #397

_Viktiga ord och begrepp (#74)
..... #397

_En mycket gammal religion
(#75) #398

_Centrala tankar inom
hinduismen (#76) #403

_Heliga skrifter (#76) #409

_Ramayana -- en berättelse om gott och ont (#78)	#415
_Berättelsen och sången -- en saga från _Indien (#79) ..	#421
_Repetition (#80)	#428
_Många gudar (#81)	#431
_Berättelsen om hur _Ganesha fick sitt elefanthuvud (#83)	#440
_Heliga handlingar (#84)	#444
_Kast -- att dela in människor i grupper (#87)	#460
_Repetition (#88)	#466
_Sammanfattning (#89)	#469

_I i

_Buddhi sm (#90)	#477
_Läs om . . . (#90)	#479
_Vi kti ga ord och begrepp (#90)	#479
_Berättel serna om _Si ddharta _Gautama -- _Buddha (#91)	#480

::: #74 ::

_Hi ndui sm

::: ::

_Vi kti ga ord: hi ndui smen.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Staden _Varanasi är en av _I ndi ens
sj u hel i ga städer och en av
världens äldsta, minst #2 #500 år
gammal . _Den hel i ga fl oden _Ganges
flyter genom staden.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av staden _Varanasi . _Längs
fl oden _Ganges finns trappor som
leder ner i vattnet. _I vattnet

syns flera små båtar. _Husen i staden är blandade gamla och nya. _De flesta är smala och höga i brunt eller vitt.

=====

_Hinduismen är en av världens äldsta religioner och finns framförallt i

_Indien. _Hinduer tänker att livet hela tiden upprepas genom

återfödelse. _Hinduismen är en

_mångskiftande religion. _Det

innebär att det finns många olika

gudar, många olika heliga skrifter

och många olika sätt att _utöva

religiösa på. _I det här kapitlet
får du läsa om grundtankarna i
hinduismen och om riter och fester
som de flesta hinduer firar.

_Läs om ...

.....

é centrala tankar inom hinduismen

é hinduiska berättelser

é hinduismens största gudar

é heliga handlingar och fester

_Viktiga ord och begrepp

.....

återfödelse

karma

moksha

samsara

brahma

atman

::: #75 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_En mycket gammal religion

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: återfödelse, sanatana,
dharma.

_Hinduismen är en mycket gammal
religion. _Den har funnits i flera
tusen år och är den äldsta av
världsreligionerna. _Hinduismen
uppstod då ett folk som brukar kallas
för indoi er kom till _Indien
omkring #1500 f. v. t. _Deras religion

#398

#75

bländades med tankar och religiösa
traditioner som redan fanns i
_Indien.

_Hinduismen är en religion som ser
väldigt olika ut från plats till
plats. _Det beror på att den har
funnits länge och har förändrats
under lång tid. _Det beror också på
att det inte finns någon gemensam
_organisation för religionen. _Den
har inte heller en speciellt viktig
person eller grundare.

_Två grundläggande tankar inom
hinduismen är att man tror på många

olika gudar och på återfödelse. _Med återfödelse menar man att allt levande föds om och om igen i nya kroppar eller _skepnader. _Hinduerna själva kallar sin religion för sanatana dharma, som betyder den eviga läran.

_Hinduismen är fortfarande störst i _Indien där den har nästan en miljard anhängare. _Det är också en viktig religion i _Indiens grannland _Nepal och i många andra länder i _Asien. _I _Europa bor det flest hinduer i _England. _I _Sverige bor det ungefär

#7000 hi nduer.

_I ndi en -- en bri tti sk kol oni

_Under #1800-tal et tog

_Storbri tanni en kontrol l över

_I ndi en. _Den bri tti ska

drottni ngen bl ev kej sari nna över

_I ndi en. _Landet kal l ades "j uvel en

i kronan" för att många tyckte att

_I ndi en var det bästa området i

hel a det stora bri tti ska väl det.

_År #1947 bl ev _I ndi en

sj äl vständi gt från

_Storbri tanni en.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Det finns ett altare med en gudastaty i de flesta hinduiska hem. _Här sjunger man och läser böner.

_Bildbeskrivning

_Foto av ett altarskåp. _Skåpet är ca #1 meter högt och #50 cm brett.

_Det har två dörrar och inne i skåpet syns ljus och rökelser. _En tjej och en pappa sitter framför skåpet. _Tjejen tänds en rökelse.

=====

_Fundera på

_Varför bor det så många hinduer i
just _England?

::: #76 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Centrala tankar inom hinduismen
::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: brahman, atman,
återfödelse, reinkarnation, karma,
moksha.

_Inom hinduismen tänker man sig att
det finns en världssjäl, _Brahman.

_Brahman finns överallt och i
allting. _Den finns i alla levande
varelser, både människor och djur.

_Då kal l as den för atman. _När en männi ska dör fl yttar atman vi dare ti l l en ny kropp. _Det kal l as för återfödel se el l er rei nkarnati on.

_Hi nduer tänker att återfödel sen är som ett hj ul som bara snurrar vi dare och vi dare. _I bl and kal l as det också för krets l opp.

_Hi nduer tror att det man gör under si tt l i v påverkar hur man återföds.

_Det kal l as för l agen om karma.

_Karma är resul tatet av al l a handl i ngar en männi ska gj ort under si tt l i v. _Har du saml at på goda

handlingar får du bra karma och ett bättre nästa liv. _Har du inte levt på ett bra sätt samlar du dålig karma och får ett sämre nästa liv. _En människa kan till exempel återfödas som ett djur. _Det är inte positivt att hela tiden återfödas. _Därför är målet för alla hinduer att komma ur återfödelsens kretslopp och sluta återfödas. _När man dit har man nått moksha. _Då befrias atman och återförenas med världssjäl en. _Moksha är inte en plats utan ett _ tillstånd av frihet och stillhet. _Men en del

hinduer tänker att moksha också innebär att man får möta de gudar man dyrkat under livet.

_Samsara

_Se sväl i pappersbid på sidan #8.

_Tanken på återfödelse finns inom både hinduismen och buddhismen.

_Den brukar symboliseras av ett hjul som kallas samsara. _Där går födelse, liv, död och återfödelse runt, runt ...

_Olika sätt att nå moksha

_Viktiga ord: handlingens väg, kärlekens väg, kunskapens väg, yoga.

_Det är svårt att nå målet, att
slippa återfödas. _I hinduismens
heliga skrifter står det om olika
sätt att leva som människor använder
som en hjälp att leva rätt. _Tre av
de sätten kan du läsa om här:

_Handlingens väg är att göra sitt
jobb på ett bra sätt varje dag.

_Förutom det ska man också vara noga
med att göra de religiösa riterna,
till exempel att be och offra. _Det
är också viktigt att göra goda saker
för sina medmänniskor. _Hinduer
tänker att alla de här sakerna samlar

god karma åt männi skan.

_Om man går kärlekens väg ska man koncentrera sig på att tänka på en eller flera gudar. _Man ska rikta sin uppmärksamhet och kärlek mot guden.

_Det kan man göra på olika sätt, till exempel genom att sjunga heliga sånger eller be inför en gudastaty.

_De som går kunskapens väg lägger mycket tid på att meditera och studera. _De läser heliga skrifter och försöker verkligen förstå hur allt hänger i hop. _Människor som går kunskapens väg behöver ofta vara

ensamma och många gör olika övningar,
så kallad yoga, som en hjälp att
koncentrera sig. _De tänker att om de
kan kontrollera sin kropp kan de
också tänka klarare om det gudomliga.

_Heliga skrifter

:::

_Viktiga ord: vedaskrifterna,
upani shaderna, _Bhagavadgi ta.

_Hinduismen har inte en helig skrift
utan många olika skrifter. _Det beror
på att religionen har förändrats
mycket genom århundradena. _Olika
traditioner, kulturer och människor
har påverkat religionen under olika

ti dsperi oder. _Man kan säga att varje
ti ds lärda har skrivit ner sin syn på
religiöna. _Alla skrifter är skrivna
på ett mycket gammalt språk som heter
sanskrit. _Det var indosernas
språk. _Idag är det ingen som talar
det språket utan det används bara när
man läser religiösa texter.

::: #77 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Vedaskrifterna är de äldsta
hinduiska skrifterna. _De består av
fyra olika samlingar. _Det är gamla
sånger som är skrivna till gudarnas
ära. _En del av texterna tror man är

över #4 #000 år gamla.

_Vedaskri fterna fanns alltså redan i innan hinduismen uppstår.

_Upanishaderna är skriffter som handlar mycket om _Brahman. _De skrevs ungefär #1000 år f. v. t och ordet upanishader betyder ungefär "hemlig undervisning som man får när man sitter nära en lärare". _Texterna tar upp hur människan kan hitta brahman inom sig genom att till exempel meditera.

_En av de mest kända hinduiska textsamlingarna heter _Bhagavadgita.

_Det betyder "den högstes sång". _Den handlar om prinsen _Arjuna som ska delta i ett krig. _På motståndarsidan finns flera av hans släktingar och religiösa lärare, guruer. _Han tycker att det känns svårt att gå ut i strid och veta att han kanske kommer att döda människor han tycker om. _I texten blir han undervisad av guden _Krishna som övertygar honom om att det är hans plikt som krigare att kämpa mot fienden.

_I _Indien är det populärt att läsa berättelser från de gamla skrifterna.

_Det görs ofta serietidningar och tv-serier om gudaberättelserna.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Människor tar hjälp av visets-
lärare som också kallas för gurer.

_Det är människor som ägnar hela
sitt liv åt att söka kunskap och
kan mycket om de heliga skrifterna.

_Bildbeskrivning

_Foto av en guru som sitter vid
floden _Ganges. _Han har på sig en
orange tunika. _Runt huvudet är en
orange sjal virad och i handen
håller han ett halband med

träparlor. _Han har ett långt vitt
skägg och han är nöjt.

=====

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Prins _Arjuna ska göra sin plikt
som krigare och kämpa mot fienden.

_Bildbeskrivning

_Teckning av en vagn i guld som
dras av fyra hästar. _Vagnen körs
av en gud som liknar en människa
men huden är blå. _Här syns också
en man i rustning som håller upp en
pilbåge.

=====

::: #78 ::

_Ramayana -- en berättelse om gott

och ont

::: ::

_För länge sedan i ett litet kungarike

i _Indien, levde en kung som hade tre

fruar och fyra söner. _Av sina fyra

söner älskade han den som hette _Rama

allra mest. _När kungen blev gammal

och började känna sig trött på att

vara kung ville han lämna över makten

och tronen till _Rama.

_Men då kom en av kungens fruar och

påminde honom om att han en gång

lovat henne två önskningar, som tack

för att hon räddat honom i en strid.

—Hon hade sparat sina önskningar och nu påminde hon kungen om vad han lovat henne. —Hennes önskningar var att hennes son, —Bharata skulle bli kung istället för —Rama. —Rama och hans hustru —Sita skulle drivas ut ur landet och bli tvungna att vara borta i två gånger sju år.

—Kungen blev väldigt ledsen och bad sin fru att ändra sig. —Men hon var mycket beslutsam. —Det skulle bli som hon ville. —Det hade han ju lovat henne.

_Rama gjorde som han blev tillagd och tog med sig _Sita och red ut i vidmarken. _Ramas halvbror _Lakshmana följde också med. _Han ville inte överge _Rama eftersom de var mycket goda vänner. _Kungen blev så sorgsen att han föll i hop och dog.

_Bharata hade varit bortrest när _Rama försvann och när han kom hem och fick veta vad som hänt blev han också mycket ledsen. _Han var arg på sin mamma för det hon gjort. _Han satte fram _Ramas sandaler på tronen. _Det var hans sätt att visa vem som

egentligen skulle vara kung.

_Rama, _Sita och _Lakshmana red längre och längre in i vildmarken och fick vara med om många äventyr. _De blev goda vänner med djuren men det fanns också varelser de behövde akta sig för, demoner eller onda andar.

_En av de allra värsta demonerna kallades för _Ravana. _Han hade tio hemska huvuden. _En dag rövade han bort _Sita. _Då började _Rama och _Lakshmana genast söka efter henne. _De fick hjälp av apkungen _Hanuman och hans armé.

_I resten av historien får vi följa
_Ramas sökande efter _Sita. _Han
hittade henne till slut på ön _Sri
_Lanka där han fick strida med
_Ravana. _Rama vann till slut och
sedan kunde de tre vännerna återvända
hem till _Indien. _När han kom hem
tog han ner sina sandaler från tronen
och satte sig på den.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Demonen _Ravana framställs ofta
med tio huvuden och tjugo armar.

_Bildbeskrivning

_Teckning av gudar och demoner som

slåss. _Demonen _Ravana li knar en
människa men har blå hud, många
huvuden och armar. _Han skjuter med
pilbåge mot apguden _Hanuman.

_Hanuman li knar en människa men har
grön hud. _Här syns också _Hanumans
ap-soldater som li knar människor
men har en apas ansikte.

=====

_Fundera på

_I _Indien tycker många vuxna att
_Rama och _Sita kan vara bra
förebilder för unga människor.

_Varför då tror du?

::: #79 ::

_Berättel sen och sången -- en saga

från _I ndi en

::: ::

_En kvi nna kunde en berättel se. _Hon kunde också en sång. _Men hon höl l dem för si g sj äl v och hade al dri g berättat el l er sj ungi t för någon männi ska.

_Berättel sen och sången var som fångar i henne och de vi l l e ut. _De vi l l e berättas och sj ungas och väntade på ett ti l l fäl l e att rymma.

_En dag l åg kvi nnan och sov med öppen mun. _Då passade de på. _Berättel sen #79 #421

flydde ut ur hennes mun och

förvandlades till ett par skor.

_Sången flydde också och förvandlades

till en rock. _Rocken placerade sig

på en krok vid dörren och skorna

ställde sig precis utanför huset.

_När kvinnans man kom hem såg han

både skorna och rocken och frågade

henne:

-- _Vem är det som är på besök?

-- _Ingen, svarade hon.

-- _Vems rock och skor är detta då?

-- _Det vet jag inte, svarade hon.

_Mannen var inte nöjd med sin hustrus

svar. _Han blev mi sstänksam. _De blev
retl i ga och otrevl i ga mot varandra
och de ledde till att de gräl ade.

_Mannen blev så arg att han tog si tt
täck e och gick i väg till apgudens
tempel för att sova där i stäl let.

_Kvi nnan förstod i ngenti ng av vad som
hände. _Hon låg vaken och funderade
över vems skor och rock det kunde
vara. _Hon kom i nte på något och till
slut blåste hon ut lågan i lampan och
somnade.

=== _Bildtext =====

_Enligt sagan så samlades

ljuslågorna i apgudens tempel på

nätterna för att skvalra

tillsammans.

=====

_På nätterna, efter att alla lampor

släckts, brukade alla ljuslågor

samlas i apgudens tempel för att

skvalra tillsammans. _Det gjorde de

också denna natt. _Ljuslågan från

kvi nnans hus kom sent och de andra

frågade:

-- _Varför kommer du så sent

i kvällen?

-- _Därför att paret i huset grälade till sent på kvällen, svarade ljuslåg.

-- _Varför grälade de?

-- _Medan mannen inte var hemma hamnade plötsligt ett par skor utanför huset och en mans rock på en krok innanför dörren. _Mannen frågade vems det var och frun svarade att hon inte visste. _Därför grälade de.

-- _Och var kom de från då?

-- _Kvinnan i huset hade en berättelse och en sång inom sig som

hon aldrig berättade eller sjöng.

_Berättelsen och sången kände sig
bortglömda och vilde ut. _De hämnades
helst enkelt. _Kvinnan har ingen aning
om vad som hände.

_Mannen som låg under sitt täcke i
templet hörde alltsammans. _Nu
förstod han vad som hänt. _När han
kom hem var det gryning. _Han frågade
sin fru om hennes berättelse och
hennes sång men hon hade glömt allt
om dem.

-- _Vilken berättelse? _Vilken

sång? sa hon till sin man.

_Di skuttera

_Den här berättelsen handlar om att det är viktigt att berätta historier, så viktigt att de hämnas om man glömmet bort dem. _Varför tror du att man tänkte så i det gamla _Indien?

_Varför kan det vara bra att berätta om sådant som du har inom dig?

#8. _Ge exempel på någon hel i g skri ft
i nom hi ndui smen.

_Ordkunskap

_Ta reda på vad orden betyder el l er
i nnebär och skri v meni ngar ti l l varj e
ord.

#1. skepnad

#2. rei nkarnati on

#3. ti l l stånd

#4. guru

#5. organi sati on

#6. sanskri t

_Varanasi

_Varanasi är en av hinduismens heligaste platser. _Det är en stad vid floden _Ganges i norra _Indien.

_Ta reda på mer om _Varanasi. _Varför är det en helig stad?

_Vad gör de människor som vallfärdar dit?

_Börja med att läsa på ne.se, sökord "vallfärd" (enkel) och "_Varanasi" (lång). _Skriv ner det du får reda på i minst fem meningar.

::: #81 ::

_Många gudar

::: ::

_I nom hinduismen tror man på flera olika gudar. _Vissa menar att det finns över #30 miljoner olika gudar.

_Hinduer tror att gudarna visar olika sidor av världssjäl en, _Brahman.

_Gudarna har också olika uppgifter.

_Brahma -- skaparguden

_Brahma var den som skapade universum och han har stora krafter.

_I statyer och bilder brukar han avbildas med många armar och fyra huvuden. _Efter att _Brahma hade

skapat världen lät han den sköta sig
själv. _Därför finns det inte så
många tempel där han tillbeds i
_Indien.

=== _Bildbeskrivning =====

_Staty av guden _Brahma. _Han
liknar en människa men har åtta
armar och huvuden som tittar åt var
sitt håll. _Kroppen har guldfärgad
hud. _Han håller i: ett radband, en
slev och en påk. _En hand håller
han över hjärtat. _Han har på sig
ett höftskynke, armband, halband,

örhängen och på huvudet en krona.

=====

_Vi shnu

_Vi shnu är en mycket omtyckt gud.

_Han kallas ibland för uppehållaren.

_Han hjälper till att hålla ordning i världen. _Om något ont är på väg att

hända kan _Vi shnu förvandla sig till

en människa eller ett djur, en

avatar. _Då kan han lättare hjälpa

människor.

=== _Bilddeskrivning =====

_Staty av guden _Vi shnu. _Han ser

ut som en människa men har fyra

armar och blå hud. _I ena handen håller han en diskus och i den andra en klubba. _Den tredje och fjärde handens handflator håller han ihop framför bröstet. _Han har på sig ett höftskynke, armband, halband, örhängen och på huvudet en krona.

=====

_Shi va

_Shi va är en gud med olika sidor.

_Han kan vara snäll men också argsinnt och vild. _I bland kallas _Shi va för förstöraren. _I handen har han en

treudd och runt halsen en kobra, en
farlig orm. _När _Shiva dansar sin
vilddans går jorden under, men
samtidigt skapar _Shiva nytt liv.

=== _Bildbeskrivning =====

_Staty av guden _Shiva. _Har liknar
en människa men har fyra armar och
har blå hud. _Runt höften har han
ett tigerskinn och runt kroppen
slingar sig en kobra orm. _Han
håller i en trumma och en eld.
_Hans hår är långt och håller upp
en båge i guld över honom. _Ena
handen håller han över hjärtat.

_Han har på sig ett höftskynke,
armband, hal sband, örhängen och på
huvudet en krona.

=====

::: #82 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Parvati

_Parvati är en gudinna och _Shivas
fru. _Hon hjälper _Shiva att se och
hjälpa mänskorna. _Hon räknas också
som en stridsgudinna. _Då kallas hon
för _Dali. _Dali sitter på ett lejon
och har många armar med olika vapen.
_Om hon är på riktigt dåligt humör
blir hon gudinnan _Kali som har blå

eller svart kropp. _Då kan bara
_Shiva stoppa henne från att förstöra
världen.

_Krishna

_Krishna är en av de mest älskade
gudarna och det finns många sagor om
_Krishna. _Man berättar att han växte
upp hos en herde och att han som
liten visade sin gudomlighet genom
att göra under. _Som vuxen fortsatte
han att vakta kor vid floden _Jumna.

=== _Bildbeskrivning =====

_Teckning av _Krishna. _Han ser ut som en människa men har blå hud.

_Han spelar en tvärflöjt och bakom honom står en ko som slickar honom på ena foten. _Han har ett tyg svept runt höft och ben och en sjal över axlarna. _Han har på sig armband, halband, örhängen och på huvudet en krona.

=====

_Ganesha

_Ganesha är en av de mest populära gudarna. _Han beskyddar hemmet. _Det

finns ofta bilder av _Ganesha på dörren till ett hem. _Många ber och offerar till _Ganesha vid giftermål eller när man ska göra en lång resa. _Han är också skolbarnens speciella gud. _Eleverna ber till _Ganesha om hjälp i skolarbetet.

=== _Bildbeskrivning =====

_Skulptur av _Ganesha. _Han har en människas kropp fast med fyra armar och en elefants huvud. _Huden är rosa och magen är tjock. _Runt höfterna och benen har han ett tyg svept. _Under ena foten sitter en

gris. _Han har på sig armband,
hal sband, örhängen och på huvudet
en krona.

=====

::: #83 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Berättelsen om hur _Ganesha fick
sitt elefanthuvud

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Ganesha är son till guden _Shiva och
gudinnan _Parvati. _Han föddes när
_Shiva inte var hemma utan var långt
borta och stred i ett krig. _En dag
ville _Parvati bada och hon bad
därför sin son _Ganesha att vakta
porten till huset. _Han fick absolut

inte släppa in någon.

_Precis då kom _Shiva tillbaka hem.

_Ganesha försökte hindra honom från att komma in. _Då blev _Shiva mycket arg och tog fram sitt svärd och högg av sonens huvud.

_När _Shiva förstått vad han hade gjort blev han chockad och ledsen och skickade ut tjänare för att hämta hem ett nytt huvud till sonen. _De skulle ta ett huvud från den första levande varelse de mötte.

_Snart stötte de på en elefant.

_Tjänarna gjorde som _Shiva sagt. _De

högg av elefanten huvudet och tog det med sig. _Shi va fäste huvudet på pojken och räddade på så sätt hans liv.

_Avatar

_Viktiga ord: avatar.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_I filmen _Avatar tar

huvudpersonen _Jake plats i en

annan kropp och kan då leva i

landet _Pandora.

_Bildbeskrivning

_Filmsch till filmen

_Avatar. _Här syns _Jake som

männi ska och som avatar.

_Avataren ser ut som en kombi nati on av männi ska och ett blått dj ur. _Ögon och näsa påmi nner om en katt.

=====

_Avatar kal l as en gud som sti ger ner på j orden. _Det kan vara i form av en staty el l er som en männi ska el l er ett dj ur. _Du kanske känner ti l l ordet avatar från dataspel ens värld? _En avatar är en fi gur som representerar di g el l er någon annan i spel et. _Du

kan göra och uppleva saker i
spellet genom avataren.

_Di skuttera

_Vilka likheter och skillnader kan
du se mellan hinduismens gudar och
gudar i andra religioner?

::: #84 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Heliga handlingar

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: tempel, puja.

_Inom hinduismen finns det inga
gemensamma gudstjänstdagar eller
speciella tider då man ska samlas för
att be. _Däremot är det viktigt för
hinduer att göra saker som har med

religiösa att göra. _Man samlar god karma genom att till exempel offra eller betill gudar.

_I _Indien finns det många stora och små tempel. _Tempel är gudarnas bostäder. _Varje tempel är tänkt till en speciell gud. _Inne i templet finns alltid ett altare med en staty av den gud templet är tänkt för. _Där kan man offra blommor eller frukt.

_En del tänder också rökelser. _I många tempel finns också präster som hjälper människor att utföra ceremonier vid olika tillfällen i

I livet, till exempel när ett barn ska få sitt namn.

_Det vanligaste är att man har
_. andakt i hemmet. _Det kallas puja.
_I hemmet finns ett litet altare med
en gudastaty. _När man har puja
tvättar man först statyn och ger
sedan guden blommor. _Man sjunger
eller läser böner framför statyn.
_Ibland offrar man mat. _Vissa
hinduer målar ett tecken i pannan när
de ber. _Olika gudar har olika
tecken. _På så sätt vill man visa
vilken gud man dyrkar.

_I _I ndi en är det vanl i gt att man ser små al tare l ängs med vägarna.

_Man kan också se små al tare som är inmurade i husväggarna inne i stora städer. _Många stannar till och ber framför sådana al tare, det är en del av vardagen. _Att rena sig med hjäl p av vatten från en hel ig sj ö el l er fl od är också en hel ig handl i ng i nom hi ndui smen. _En del renar sig i nnan de utför puja, medan andra gör det vid speci el l a rel i gi ösa fester.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Pojken och hunden har ett religiöst tecken i pannan. _Det symboliserar det tredje ögat och skyddar mot onda krafter.

_Bildbeskrivning

_Två foton som visar en pojke och en hund. _Båda två har bindis i pannan mellan ögonen. _Bindi är en färgprick. _Hunden har en röd och pojken en vit med lite rött under.

=====

_Fester

_Eftersom det finns så många gudar

i nom hinduismen finns det också många dagar då speciella gudar firas. _Det varierar mellan olika delar av _Indien. _Men några stora religiösa fester firas av nästan alla hinduer.

_Diwali

är en ljusfest som firas under fem dagar. _Man kan likna festen vid vårt nyårsfirande. _Under diwali firar man att guden _Rama kommer tillbaka från sin landsflykt. _Du kan läsa om _Rama i berättelsen _Ramayana. _Man tänder ljus för att hälsa honom välkommen. _Ibland sätts ljusen ut i en flod.

_Budskapet är att det goda segrar
över det onda. _Under di wali i hälsar
man ofta på hos varandra och ger
varandra presenter. _Man äter också
mycket god mat och man sjunger och
dansar. _Sången och dansen ska driva
bort det onda.

::: #85 ::::::::::::::::::::::::::::::

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto av _Di wali. _En flicka tänder
ljus. _Hon ställer dem på en
målning av en blomma. _Ljusen är
koppar med olja och en veke.

=====

_Hol i

är en vårfest som firas under mars månad. _Under den första dagen tänds en vårbrasa. _Andra dagen firas med processioner och färgkastning. _Det är vanligt att skolbarnen får kladda ner sina lärare med färg denna dag. _Färgen symboliserar lycka. _Från början firades hol i till guden _Kri shnas ära.

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto av _Holi. _Här syns tjejer som är helt nersmetade med färg.

_De skrattar.

=====

_Navaratri

är en festival som firas i olika delar av _Indien. _Det är en fest som pågår under nio nätter. _Ordet navaratri betyder just nio nätter.

_Man firar olika gudinnor som finns inom hinduismen och deras egenskaper.

_På många ställen i _Indien fastar man på olika sätt under de här

dagarna.

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto av _Navaratri. _Här syns
flickor som dansar inför en publik.
_Flickorna har långa kjolar i
starka färger och sjalar som hänger
löst över huvudena.

=====

::: #86 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Riter under livet
_Hinduer delar in livet i olika
stadier. _Varje stadi e har sina
plikter, alltså saker som är viktiga
att ta ansvar för just då. _Som barn

ska man koncentrera sig på att studera och lära sig att vara respektfull mot vuxna och äldre.

_Nästa stadi e är fami l j . _Då ska man ta hand om hem och barn. _När man blir äldre har man inte längre så många saker att sköta. _Då kan man koncentrera sig mer på religionen.

_Namngi vni ng

_När ett barn är #12 dagar gammal tar man med sig det till templet där en präst _ bekräftar det namn som föräldrarna har gett barnet. _Prästen håller vatten på barnets huvud och

ber böner. _Föräldrarna har med sig blommor eller frukt till en gud som de offrar. _Många barn får också ett extranamn som har religiös betydelse.

_Snörceremoni

_I tioårsåldern går många pojkar på utbildning hos en präst eller guru för att lära sig om religionen. _De lär sig också vissa heliga texter utantill och att meditera. _Som avslutning på tiden med prästen hålls en ceremoni då pojkarna får veta snören som hängs på överkroppen. _Det är ett tecken på att de är färdiga

med lärotexterna. Inom hinduismen anser man inte att det är flickors uppgift att läsa heliga texter. Därför får de inte samma utbildning som pojkarna.

=== Bilddtext/beskrivning =====

Snörceremonin utförs då pojkar har studerat de heliga skrifterna och fått undervisning av en andlig lärare. De vita snörena runt överkroppen är ett tecken på att de uppnått religiös mognad.

Bilddbeskrivning

Foto av två män och en pojke som

äter. _De sitter på en matta på golvet vid en stor skål med mat.

_De har alla på sig vita tygstycken som är svepta runt höften. _Männen har ett snöre som går över ena axeln ner mot midjan. _Pojken har en sjal över axlarna.

=====

_Bröllop

_Att gifta sig är den viktigaste ritningen i en hindusliv. _Oftast är det föräldrarna till brudparet som bestämmer vilka barnen ska gifta sig med. _Det blir en stor fest med många

gäster. _Att vara mellan

#200--#1000 personer på ett bröllop

är inte ovanligt i _Indien. _Det är

brudens föräldrar som betalar festen.

_Vigseln leds av en präst. _Under

vigseln sitter paret vid en helig

eld. _De håller smör och andra gåvor

till gudarna i elden och ber om

friska barn och att deras kärlek ska

vara länge.

_Begravning

_Viktiga ord: atman.

_När en hindu dör kremeras kroppen

och askan sprids i en flod. _Man

tänker att atman, alltså själen, måste befrias från kroppen för att kunna vandra vidare. _Det bästa är om askan sprids över en helig flod, till exempel _Ganges. _Vid begravningen samlas släkt och vänner och en präst leder textläsning och sång.

_Många hinduer är vegetarianer.

_De tänker att alla levande varelser har en själ, atman. _Allt liv är därför heligt och man får inte döda andra varelser.

fanns också mänskor som inte
tillhörde någon av de grupperna. _De
kallades kastlösa eller daliter.
_Många såg ner på daliterna och
tänkte att de måste ha levt dåligt i
sina tidigare liv. _Man tänkte alltså
att de fick vad de förtjänade. _Förr
levde daliterna i stor fattigdom och
fick bara de sämsta arbetena. _Idag
är det förbjudet i lag att behandla
mänskor olika beroende på vilken
kast de tillhör.

_I en bok om en stor religiös

ledare i _Indien berättas den här

historien: _En dag kom en helig

man och hans lärjungar till en by.

_Alla ville se honom. _Några av de

kastlösa pojkar börjar klänga på

ett fönster för att få en skymt av

honom. _Då rusade lärjungarna ut

och ropade åt dem:

-- _Gå genast bort därifrån! _Ni

som är orena får inte vara så nära

vår mästare.

_Men mästaren skakade på huvudet

och talade om för lärjungarna att

de hade fel .

_I _Bi bel n, i _Nya testamentet,
fi nns en li knande berättel se: _En
dag när _Jesus undervi sade kom det
föräl drar med si na barn och vi lle
att _Jesus skul le röra vi d dem.

_Hans lärj ungar försökte köra bort
dem, men då sa _Jesus:

-- _Låt barnen komma ti ll mi g, och
hi ndra dem i nte. _Guds ri ke
ti ll hör sådana som dem.

_Kor

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto av en ko som ligger vid vägkanten. _Kon har en röd bindi, prick i pannan.

=====

_Kanske vet du att kor är heliga djur i _Indien? _Kanske har du sett bilder av kor som får gå omkring helt fritt i storstadstrafiken så att bilarna får väja undan? _Sedan mycket länge har kon varit betydelsefull för människor i _Indien. _Kon

kal las i bland en gåva från
gudarna. _Förr gav korna
männi skorna mj öl k, smör och ost.
_Deras spi l l ni ng kunde användas
både som byggmateri al och bränsle.
_Dessutom var oxarna vi kti ga
dragdj ur i j ordbruket. _I dag
används kon i nte l ängre på samma
sätt l ängre, men den är
fortfarande en vi kti g symbol . _Det
är i ngen som skul le göra en ko
i l l a. _Det är ett av de värsta
brott en männi ska kan göra i
_I ndi en.

_Fundera på

_Vad finns det för likheter och
skillnader mellan de två
berättelserna?

::: #88 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Repetition

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

#1. _Hur förklarar hinduer att det
finns så många olika gudar?

#2. _Berätta om någon av hinduismens
gudar.

#3. _Vad är en avatar inom
hinduismen?

#4. _Varför är många hinduer
vegetarianer?

#5. _Vad får pojkar lära sig inför
snörceceremonin?

#6. _Berätta om någon viktig fest
inom hinduismen.

#7. _Varför såg människor på
daliter?

#8. _Varför är det svårt att helt bli
av med kastsystemet tror du?

_Ordkunskap

_Berätta om hinduismens heliga handlingar med hjälp av orden:

#1. puja

#2. offer

#3. altare

#4. bön

#5. gudastaty

#6. tempel

_En hälsning från _Indien

_Tänk dig att du är på besök i
_Indien och ska skicka en hälsning
hem. _Hur skulle du beskriva miljö

du är i och vad du är med om? _Använd
#468 #88

bi l derna i kapi tlet som i nspi rati on.

::: #89 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Sammanfattni ng

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Vi kti ga ord: hi ndui smen, santana

dharma, brahman, atman, återföds,

samsara, karma, moksha, sanskri t,

avatarer, _Vi shnu, _Shi va, _Parvati ,

puj a, tempel , di wal i , hol i , kaster,

dal i ter.

_Hi ndui smen är den äldsta

världsrel i gi onen och fi nns framför

al l t i _I ndi en. _Det är en

mångski ftande rel i gi on som ser ol i ka

ut från plats till plats. _I _I ndi en

kal las religi onen för den evi ga
läran, santana dharma.

_I nom hi ndui smen tänker man sig att
världssj älen, brahman, finns i all t
levande. _I alla levande varel ser
finns en del av världssj älen, då
kal las den atman. _När en männi ska
dör flyttar atman vidare till en ny
kropp och återföds. _Li vet går på så
sätt runt i ett evigt kretslopp,
samsara. _Vad man gör i li vet
påverkar hur nästa liv kommer att
bli. _Alla handlingar man gör under
li vet saml ar karma. _Har du saml at

bra karma får du ett bättre nästa liv och tvärtom. _Målet för hinduer är att sluta återfödas och återförenas med världssjäl en. _Det tillståndet kallas moksha.

_Det finns många olika heliga skrifter inom hinduismen. _Det beror bland annat på att religionen har funnits under så lång tid. _De heliga texterna är skrivna på sanskrit, ett språk som inte talas längre.

_Texterna handlar bland annat om gudar och hur man ska leva för att nå moksha.

_I nom hi ndui smen fi nns det många ol i ka gudar. _Gudarna kan sti ga ner på j orden som männi skor el l er dj ur. _Då kal l as de avatarer. _Tre av de största gudarna är _Vi shnu, _Shi va och gudi nnan _Parvati .

_För hi nduer är det vi kti gt att utföra hel i ga handl i ngar. _Det saml ar bra karma. _Därför utför man puja, en andakt som oftast hål l s i hemmet. _Då ber man och offrar framför ett al tare med en gudastaty. _Det kan man också göra i ett större tempel .

_De största hi ndui ska festerna är

_Di wali, ett slags nyårsfirande då man bland annat firar det godas seger över det onda, och _Holi, som är en vårfest.

_Vid viktiga händelser i livet söker hinduer sig till templen.

_Prästerna läser då heliga texter och man sjunger och ber. _I tioårsåldern brukar pojkar få undervisning om religionen. _En av de viktigaste riterna är bröllopet.

_I Indien är människor sedan mycket länge indelade i olika grupper som kallas för kaster. _De olika

kasterna har olika ställning i
samhället. _De som står längst ner
kallas daliter, kastlösa. _Många tror
att om man är kastlös måste man leva
på ett dåligt sätt i sitt tidigare
liv. _Idag är det förbjudet i lag att
behandla människor olika beroende på
vilken kast de tillhör.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: karma, återföds.

é _Hinduismen är en mycket gammal religion.

é _Det finns många olika gudar och heliga skrifter.

é _Summan av ens handlingar i livet kallas karma.

é _Målet för en hindu är att slippa återfödast.

#476

#89

::: #90 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Buddhi sm

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Vi kti ga ord: _Buddha.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Den stora _Buddha-statyn i _Hong

_Kong är #34 meter hög.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av en stor _Buddha-staty.

_Buddha si tter med benen i kors och

hål l er händerna på knäna. _Han

bl undar och ser koncentrerad ut.

_Han har håret uppsatt i en knut.

_Öronen är väl di gt stora. _Kroppen

är inlindat i ett tygstycke.

_Människor går i en lång trappa upp till statyn. _Runt statyn växer träd.

=====

_Buddhismen är en stor religion i
_Asien. _Den växte fram ur hinduismen
och uppstod i _Indien. _I det här
kapitlet får du läsa om prinsen
_Siddhartha _Gautama som blev den
upplyste, _Buddha. _Han lärde att
medelvägen var rätt väg om man vill
slippa att återfödas. _Idag har
_Buddhas tankar fått spridning över

hel a världen.

_Läs om . . .

.....

é berättelserna om _Siddharta

_Gautama, _Buddha

é centrala tankar i buddhismen

é olika riktningar i buddhismen

é buddhismens heliga skrifter och

platser

_Viktiga ord och begrepp

.....

_Buddha

upplysning

dharma

nirvana

medi tati on

medel väg

::: #91 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Berättelserna om _Siddhartha _Gautama

-- _Buddha

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Siddhartha _Gautama levde på #500-

talet f. v. t. _Han föddes i ett litet

kungari ke i norra _Indien. _Det

berättas att han var ett ovanligt

barn som kunde tala så fort han var

född. _En vis man spådde hans framtid

i stjärnorna och berättade för

_Siddharthas pappa, kung _Siddhodana,

att pojken antingen skulle bli en

stor och berömd kung eller en stor
andlig ledare. Kungen ville
naturligtvis att Siddharta skulle
efterträda honom och bli en mäktig
kung.

Kung Siddhodana tänkte att om
Siddharta aldrig fick se världen
utanför slottet utan bara veta hur
det var att vara prins, så skulle han
aldrig vilja vara något annat. Det
byggdes höga murar runt slottet och
den stora trädgården. Siddharta
växte upp utan att veta något om
livet utanför. När han var tonåring

giftte han sig med en prinsessa och tillsammans fick de en son.

_Siddharta möter lidandet

_En dag när _Siddharta tog en ridtur fick han se en gammal och orkeslös man vid vägkanten. _Detta var något helt nytt för honom. _Han hade aldrig sett en gammal person förr. _Kungen blev mycket arg. _Han hade ju gett sina tjänare i uppdrag att röja bort allt som kunde störa _Siddhartas tankar när han var ute och red.

_Det hjälpte inte. _En annan dag

fick Siddhartha se en sjuk man som
stapplade fram i vägdammet med hela
kroppen full av utslag. Vid en
tredje ridtur fick han se en död man
som var omgiven av alla sina gråtande
och klagande släktingar. På kort tid
hade Siddhartha mött ålderdom,
sjukdom och död, trots att hans far
hade försökt skydda honom från det.

Inte lång tid efter det mötte
Siddhartha en munk. Han vandrade
ensam och var fattig och mager, men
verkade ändå inte olycklig. Mötet
med munken gjorde Siddhartha mycket

fundersam.

=== _Bi l dtext =====

_Buddha avbi l das ofta si ttande i en
l otusbl omma.

=====

_Di skutera

_Var det bra av _Si ddhartas pappa
att skydda honom från att se l i dande?

_Moti vera di tt svar.

::: #92 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Si ddharta söker efter svar

_Vi kti ga ord: medi tera, asketer.

_Mötet med de fyra männen fick

_Si ddharta att fundera över l i vet och

vad som egentligen var meningen med
allting. _Han undrade varför det
fanns sorg och smärta i världen. _Vad
var det för mening att födas när allt
egentligen var lidande? _Det gjorde
ont att önska något man inte fick och
det gjorde ont att en dag skiljas
från något eller någon man älskat.
_Till sist visste Siddharta att han
måste lämna slottet, sin hustru och
sin son för att söka svar på sina
stora och svåra frågor. _Han rakade
av sig håret och klädde sig i enkla
kläder. _För att slippa ta avsked av

sin fru och son smög han i väg om natten då alla sov.

_Siddharta träffade flera olika vi shetslärare för att be om hjälp och undervisning. _Han lärde sig att försvinna in i sitt inre, att meditera. _Han var en mycket läraaktig elev men han fick inte ro i sitt inre. _Då vände han sig till en grupp munkar som levde som asketer. _De försökte leva så fattigt som möjligt och åt nästan ingen mat. _Siddharta lärde sig att avstå från sådant som inte var absolut nödvändigt för att

överleva. _Till slut levde han på sex
riskorn om dagen och höll på att
svälta i hjäl. _Han hade fortfarande
inga svar på sina frågor. _Då förstod
han att varken lyxlivet i slottet
eller livet som asket var vägen till
att förstå livets mening.

_Siddhartha blir _Buddha

_Viktiga ord: medelväg, buddha,
upplyst.

_Siddhartha satte sig under ett
bohdi träd för att meditera. _Han hade
bestämt sig för att sitta där tills
han kommit fram till svaret på

frågorna om livet. _Efter sju gånger
sju dagar förstod han hur det var.

_Det bästa sättet att leva var att
välja en medelväg. _Inte ett liv i
lyx och inte ett liv som asket. _Han
hade blivit en buddha. _Det betyder
att han blivit en som förstått
sanningen om livet och som blivit
upplyst.

_Buddha berättar om sina tankar

_Viktiga ord: nirvana.

_När _Buddha hade nått upplysning
gick han till den heliga staden

_Benares (_Varanasi). _Han berättade

för asketerna där om sina nya tankar.
_Efter det fortsatte han att vandra
runt till städer och byar och sprida
sitt budskap. _Buddha fick många
lärlingar. _En del av dem valde att
vara munkar och nunnor och levde av
det som folk gav dem. _När _Buddha
dog sa hans lärlingar att han gått in
i nirvana. _Han kunde inte återfödas
längre utan hade blivit en del av
världsalltet.

_Medi tati on

_När man medi terar försöker man stänga av världen och koncentrera sig på sitt inre. _Det kan man till exempel göra genom att tyst upprepa ett ord eller en ramsa.

_Man kan också andas på ett speciellt sätt. _Inom buddhismen är medi tati on ett sätt att nå uppl ysni ng.

=== _Bi l dbeskrivni ng =====

_Foto av en kvinna som mediterar. _Hon sitter med benen i kors och håller underarmarna

mot knäna. _Handflatorna är
vända uppåt. _Hon sitter i en
stadsmiljö och har på sig
kontorskläder.

=====

_Ta reda på

_Ordet upplöst kan betyda olika
saker. _Slå upp ordet i en ordbok
eller på synonymer. se och skriv de
olika betydelserna.

#492

#92

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978-#91-#40-#68893-#4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym sex av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll till volym sex

_Siffran i inom parentes hänvisar till svartskriftsbokens sidor.

_Buddhismen sprids (#93) #493

_Centrala tankar inom

 buddhismen (#93) #496

_Repetition (#96) #507

_Heliga skrifter (#97) #510

_Sköldpaddan som inte kunde

 tiga (#98) #516

_Heliga platser (#100) #522

_Högtider och riter (#101) . . . #528

_Riter genom livet (#102) #534

_Buddhi smens ol i ka ri ktni ngar	
(#103)	#538
_I ett kloster i _Ti bet (#104)	
.	#543
_Munkar och nunnor (#105)	#548
_Repeti ti on (#106)	#551
_Sammanfattni ng (#107)	#555
_Fornskandi navi ska och sami ska	
berättel ser (#108)	#563
_Läs om . . . (#108)	#565
_Vi kti ga ord och begrepp (#108)	
.	#565
_Samerna (#109)	#566
_Samernas rel i gi on (#110)	#572
_I i	

_Viktiga personer och platser	
(#111)	#575
_Samska berättelser (#112) ..	#580
_Religion i det gamla _Norden	
(#114)	#588
_Asagudarna (#115)	#593

_Ashoka blev mycket betydelsefull för
spridningen av den nya religionen som
spred sig till _Sri Lanka och vidare
till _Sydostasien.

_Så småningom försvann nästan
buddhismen från _Indien. _Hinduismen
hade växt sig starkare. _Men
buddhismen spred sig till länder som
_Tibet, _Kina och _Japan.

_I dag finns buddhismen i alla
världsdelar men den är störst i
_Asien. _I _Sverige tror man att det
finns ungefär #25 #000--#35 #000
buddhister. _De flesta av dem har

flyttat eller flytt hit från

_Ostasi en eller _Thailand.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Det finns ett buddhistiskt tempel

i _Åsel e i södra _Lappland.

_Bildbeskrivning

_Skulptur av en munk som mediterar.

_Statyn är ca #5 meter hög. _Munken

sitter med benen i kors på en kobra

orm. _Han är gammal och har ett

tygstycke virat runt kroppen.

_Framför munken finns blommor och

rökelse. _Vid statyn syns två

kvinnor och ett barn. _Ena kvinnan

I uftar sitt ansikte mot statyn. _I

bakgrunden syns berg med skog.

=====

_Centrala tankar inom buddhismen

::

_Buddhismen uppstod ur hinduismen och därför har de två religionerna flera gemensamma tankar.

_Återfödelsen

_Buddhisterna tror, precis som hinduerna, att livet upprepar sig om och om igen. _Människan återföds i ett evigt kretslopp. _För att komma ur återfödelsens kretslopp och nå nirvana ska människan söka rätt

kunskap och följ den åttafaldiga vägen.

_Karma

_Allt som människor gör i livet har betydelse. _Både det som är bra och det som är dåligt. _Summan av våra handlingar kallas karma. _Det är karman som avgör vad som händer med människor efter döden. _Tanken om karma finns också i hinduismen.

_Dharma

_Viktiga ord: dharma.

_Buddhas lära kallas ibland dharma.

_Det betyder "den heliga vägen". _Om

man följer den vägen kan man bli fri från återfödelsens kretslopp.

::: #94 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_De fyra ädla sanningarna

_När _Buddha blev upplyst förstod han sanningen om livet. _Grunden i buddhismen är de fyra ädla sanningarna:

é _Sanningen om lidandet

_Allt är lidande, att födas, leva och dö, sa _Buddha.

é _Sanningen om hur lidandet kom till

_Lidandet beror på att människan håller sig fast vid det här livet.

_Männi skan vi l l ha al l t och är
al dri g nöj d.

é _Sanni ngen om befri el sen från
l i dandet

_Männi skor måste sl uta önska si g
det de i nte har.

é _Sanni ngen om den åttafal di ga vägen

_Det fi nns en väg ut ur l i dandet
och det är den åttafal di ga vägen,
medel vägen.

_Den åttafal di ga vägen

_Den åttafal di ga vägen är en
saml i ng råd el l er regl er. _De
beskri ver hur männi skor ska tro och

Leva för att nå rätt kunskap och
komma ur återfödelsens kretsloop.

_Rätt insikt eller förståelse -- att
förstå _Buddhas lära.

_Rätt inställning -- att ha
inställningen att man vill förändra
livet så att man kan befria sig
från lidande.

_Rätt tal -- att tala sanning och
inte ljuga.

_Rätt handlande -- att göra bra saker
för andra och att hjälpa andra.

_Rätt levnadssätt -- att leva rätt
innebär att leva så att man inte

skadar andra.

_Rätt strävan -- att hela tiden
sträva efter det goda och undvika
det onda.

_Rätt uppmärksamhet -- att vara
uppmärksam på sina tankar, känslor
och önsknningar

_Rätt koncentration -- att nå
upplysning genom meditation

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Lärans hjul med åtta ekrar
symboliserar den åttafaldiga vägen.

_Bildbeskrivning

_Skulptur som visar ett hjul i

gul d. _På var sin sida finns en
hjärt som sträcker upp nosen mot
hjul et.

=====

_Di skutera

_Känner du igen regler eller råd
inom andra religioner i den
åttafaldiga vägen? _Vilka?

::: #95 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Nirvana

_Målet för buddhisterna är att nå
nirvana. _Då bryter man kretsloppet
och återföds inte igen. _Men nirvana
är ingen plats utan ett tillstånd av

fri d och stillhet. _Orden _-ni r vana;
betyder "ingen vind". _När man når
nirvana är det helt stilla.

_Gud?

_Viktiga ord: nirvana.

_Buddha lärde att det inte fanns
någon gud eller gudar. _Han menade
att människan själv måste ta ansvar
för att nå upplysning. _Trots det
finns det buddhister som ser _Buddha
som en gud och ber till honom.

_Bodhi sattva

_Viktiga ord: bodhi sattva.

_En bodhi sattva är en person som har nått upplysning men som väljer att återfödas för att kunna hjälpa andra att också nå upplysning.

_I vissa riktningar inom buddhismen är det vanligt att man offerar eller ber framför statyer av bodhi sattvor.

_Lotusblomman - en buddhistisk symbol

_Viktiga ord: Lotusställning.

_Buddha avbildas nästan alltid sittande i något som kallas

Lotusställning med benen i kors.

_Han ser nöjd och fridfull ut.

_Sittställningen kallas för

Lotusställning eftersom

skaparguden inom hinduismen satt i

en Lotusblomma när han skapade

världen. _Han satt så för att få

plats i blomman, men också för att

det gick väldigt bra att tänka när

han satt så.

_En lotusblomma är en slags näckros som växer i vattnet och den betyder mycket som symbol även i hinduismen. _Lotusblomman har sina rötter nere i dyn men kronbladen sträcker den upp mot himlen och ljuset.

_Fundera på

_Lotusblomman är en viktig symbol i hinduismen och buddhismen. _Vilka symboler kommer du ihåg från andra religioner?

#6. _Vem var _Ashoka och vilken

betydelse hade han för buddhismen?

#7. _Vilka viktigast tankar har

hinduismen och buddhismen

gemensamt?

#8. _Förklara de fyra ädla

sanningarna med egna ord.

#9. _Vad är skillnaden mellan _Buddha

och en bodhisattva?

#10. _Vad är nirvana?

_Ordkunskap

_Skriv minst tre ord eller begrepp

du lärt dig i detta avsnitt.

_Skriv egna meningar till varje ord.

_Bildberättelse

_Sammanfatta berättelsen om hur

_Siddhartha _Gautama blev _Buddha.

_Välj ut fyra händelser och välj något av följande (i svartskriften är uppgiften att rita händelserna):

- spela upp en eller flera händelser som en teaterscen tillsammans med några klasskompisar
- skriv dialoger som passar till en eller flera händelser

papper. _Skri fterna fi ck si tt namn
efter korgarna de l åg i. _Tri pi taka
betyder j ust "de tre korgarna".

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Många av _Jataka-berättel serna är
vackert i l lustrerade.

_Bi l dbeskri vni ng

_Teckni ng som vi sar gudar i ett
tempel . _Gudarna ber. _Framför
templ et si tter fler gudar som ber
och ti ttar på gudarna i templ et.

_Gudarna, män som kvi nnor är
barbröstade med höftskynken och
dekorerade med smycken. _I ena

hörnet syns några männi skor i

kläder.

=====

_Tri pi taka

_Tri pi taka, de tre korgarna, är några av de viktigaste skrifterna inom buddhismen. _De innehåller sådant som _Buddha ska ha sagt, regler för hur man ska leva och förklaringar om _Buddhas lära. _Idag finns skrifterna i bokform.

_Jataka-berättelserna är en samling sagor som ingår i de buddhistiska skrifterna. _Många av berättelserna

är äldre i ndiska sagor som gjorts om
så att hjälten i dem alltid är
_Buddha eller en bodhi sattva. _En del
av dem liknar också fabler, alltså
sagor om djur. _Sådana sagor slutar
alltid med ett tydligt budskap som
vill lära oss något.

_Här kan du läsa några berättelser
från _Jataka-samlingen.

_En fråga från en sju-åring

_Det var en gång en rik man som

levde i _Benares i norra _Indien.

_Han hade en son som var nyfiken

och ivrig att lära sig nya saker.

_Även om han bara var sju år gammal tänkte han ta reda på vad som verkligen var viktigt och värt att veta.

_En dag frågade han sin pappa:

"_Hur ska jag uppnå det som är viktigast i livet? _Hans pappa

svarade: " _Goda vanor skapar mål

som är värda att nå. _Detta är sex goda vanor att ha i livet:

-- _Ta hand om din kropp.

-- _Försök alltid tänka gott och göra gott.

-- _Lyssna på dem som har mer

erfarenhet än du.

-- _Lär av dem som har mer kunskap
än du.

-- _Var ärlig och _ . trofast

-- _Di na handl i ngar ska komma både
från hj ärtat och hj ärnan.

_Poj ken l yssnade uppmärksamt på
vad hans pappa sa. _Från den dagen
ansträngde han sig verkl igen för
att följ a de sex råd han fått.

_När han växte upp och blev större
och klokare insåg han att de sex
råden stod för det som är mest
värdefull t i l i vet.

@_Budskap: _En viktig fråga
förtjänar ett ärligt och
uppriktigt svar.

_Di skutera

_Är det bra råd pojken får av sin
pappa?

_Hade du velat lägga till något?

::: #98 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Sköldpaddan som inte kunde tiga
::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Det var en gång för länge sedan, när
_Brahmadatta regerade i _Benares. _Då
föddes _Bodhi sattva i en ministers
familj. _Han växte upp och blev så
småningom kungens rådgivare.

_Kungen hade en ful vana. _Han bara pratade och pratade själv och hade väldigt svårt att lyssna på andra. _Bodhi sattva tyckte att han borde lära kungen en läxa. _Bodhi sattva väntade och väntade på ett tillfälle och så en dag hände det här:

_Det fanns vid den här tiden en sköldpadda som levde i en damm nära den väldiga bergskedjan Himalaya.

_Två flamingofåglar kom en dag till dammen och bekantade sig med sköldpaddan.

-- _Hör du sköldpadda, sa de, vill

du inte följa med oss hem till

_Hi mal ayabergen? _Där har vi en
mycket vacker grotta som är helt
klädd med guld i väggarna.

-- _Gärna, sa sköldpaddan
överlyckligt, men hur har ni tänkt få
mig med så högt upp i bergen?

-- _Jo, sa en av de vackra rosa
fågeln, vi håller en pinne mellan
oss och den får du bita runt. _Fast
det finns ett problem förstås.

-- _Vad är det? frågade sköldpaddan
i vrigt.

-- _Jo, ser du sköldpadda, du måste

håll a absolut tyst hela vägen!

-- _Äsch, var det inget värre. _Det är klart att jag håller tyst.

_Så lät de båda flami ngofågla rna sköld paddan gripa med munnen om en pinne, som de sedan lyfte upp i luften med sina näbbar. _Där hängde sköld paddan högt uppe över marken och hade en fantastisk utsikt. _Under sig såg hon ett par barn som stod med sina ansikten vända mot himlen och pekade mot de flygande fåglarna.

::: #99 :::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

-- _Se, två flami ngofågl ar med en

sköldpadda mellan sig, ropade de
glatt och vinkade. _Vad roligt det
ser ut!

_Då kunde inte sköldpaddan hålla
sig.

-- _Vad har ni med det att göra,
retliga ungar! skrek hon ner mot dem
och tappade naturligtvis taget.

_Hon föll och föll och hamnade till
sist på rygg på borggården mitt
framför den pratsamme kungens fötter.

_Bodhi sattva var också där och han
förstod snabbt vad som hade hänt.

-- _Så där kan det gå när man

pratar för mycket, sa han till
kungen. _Hade den där sköldpaddan
bara kunnat hålla mun hade hon snart
varit uppe i de höga _Himalayabergen.
_Nu ligger hon i stället här i två
delar. _Så läste _Bodhi sattvan en
dikta:

_Sköldpaddan slog ihjäl sig och
försvann när hon öppnade mun. _När du
nu sett det, du starkaste bland män,
se till att du talar rätt och i rätt
tid!

_Kungen förstod då att _Bodhi sattva
talade om honom och efter den här

händelsen blev kungen en fåordig man.

_Di skutera

_Vad vill berättelsen lära oss?

_Kan du hitta på ett ordspråk som
samlar i hop meningen med hela sagan?

::: #100 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Heliga platser

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: tempel, stupor,
pagoder, valfärd, _Bodh-_Gaya.

_Inom buddhismen behöver man inte gå
till en speciell byggnad för att
meditera eller be. _Ofta har man ett
altare med en eller flera statyer av

_Buddha eller bodhisattvor i sitt

hem. _Runt altaret hänger man i bland vackra tyger och ställer blommor i vaser och krukor. _På golvet ligger det ofta kuddar som man kan knäböja på.

_Framför statyn av _Buddha kan man vara stilla och meditera eller be.

_Genom att offra till exempel blommor visar man sin vördnad, alltså respekt, för _Buddha och läran.

_Men det finns också tempel som är byggda för att människor ska kunna komma och meditera eller bli stilla framför _Buddhastatyer. _De

buddhistiska templen ser olika ut i olika länder.

_Det finns en speciell sorts tempel som kallas för stupor. _När _Buddha dog kremerades, brändes, hans kropp.

_Askorna lade man i _skrin som placerades ut i byggnader som kallades för stupor runt om i

_Indien. _När buddhismen spreds till andra delar av _Asien, till exempel

_Japan och _Kina, byggdes det stupor även där. _De kallas för pagoder.

_Det sägs att stupor och pagoder alltid innehåller något heligt

föremål som har med _Buddha att göra.
_Det kan till exempel vara ett
hårstrå. _Därför är stupor och
pagoder också vanliga
vallfärdsplatser inom buddhismen.

_En vallfärd är en resa eller
vandring till en helig plats. _När
man besöker en stupa kan man be eller
offra. _Många buddhister tänker att
de kan få kraft från det heliga
föremålet som finns i stupan.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Buddhistiska tempel i _Kina kallas
för pagoder.

_Bi l dbeskr i vni ng

_Foto av ett buddi sti skt tempel i
en sj ö. _Det står på en pl attform.

_Det har stol par som hål l er upp ett
tak (i nga väggar). _Taket är som
tre tak över varandra. _I
bakgrunden syns höga berg.

=====

_Bodh-_Gaya

_Buddhi smens vi kti gaste pl ats är en
stad i norra _I ndi en som heter _Bodh-
_Gaya. _Enl i gt berättel serna om
_Buddha var det här han nådde
uppl ysni ngen. _I _Bodh-_Gaya fi nns

ett stort tempel som heter

_Mahabodhi templet. _Bredvid templet

står ett stort bodhi träd. _Det sägs

att _Buddha satt under ett bodhi träd

och mediterade tills han kom på

sanningen om livet och nådde

upplysningen.

_Se sväl i pappersbid.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Stupor i _Indien, _Sri Lanka,

_Tibet och _Japan.

_Bildbeskrivning

_Fyra teckningar på stupor.

_Stuporna är ett litet hus, tempel.

_Religiöna skilljer sig åt i de olika länderna. _Det beror på att religionen har anpassat sig efter traditioner och tankar om religion som fanns i länderna innan buddhismen kom dit.

_Vesak är en högtid som firas i alla buddhistiska länder. _Då firar man de viktigaste händelserna i _Buddhas liv: hans födelse, hans upplysning och att han nådde nirvana. _Olika länder har olika traditioner men det är vanligt att man besöker tempel och kloster under _Vesak. _I vissa länder

tar man med sig mat till munkarna och
nunnorna i klostret. I många länder
i Sydostasien har man parader och
dekorerar sina hus med blommor och
färgglada lampor. Lamporna är
symboler för att Buddhas lära spred
ljuset i världen. Vesakhögtiden
firas i maj, när det är fullmåne.

=== Bildtext =====

Under högtiden Vesak tänds ljus
för att symbolisera att Buddhas
lära spred ljuset i världen.

=====

Dharmadagen är en annan högtidsdag

som firas i många länder. _Då firar man _Buddhas lära och att han började undervisa och sprida sin lära efter att han nått upplysningen. _Under _Dharmadagen vill man lyssna till undervisning om _Buddhas lära. _Därför går många till tempel eller kloster för att lyssna på uppläsning av heliga texter.

_Rökelse används vid bön och gudstjänst i många religioner.

_Inom buddhismen tänder man ofta rökelse framför _Buddhastatyer eller i samband med meditation.

_Rökelse finns på trästjekar med
en växtblandning som doftar gott
när man bränner dem. _Rökelsen ses
som en gåva till _Buddha. _Man
tänker också att det är en symbol
för böner som stiger uppåt.

_De tre juvelerna kallas det som
man kan säga är buddhismens
trosbekännelser:

_Jag tar min tillflykt till

_Buddha (läraren).

_Jag tar min tillflykt till dharma
(läran).

_Jag tar min tillflykt till sangha

(gemenskapen, till exempel bland munkar och nunnor).

_Tillflykt betyder ungefär att söka skydd hos någon.

_Diskutera

_Vilka andra valfärdplatser

känner du till?

_Många högtider och fester inom buddhismen har med Buddha att göra.

_Varför är det så tror du? _Jämför med hur det är i andra religioner.

_Där har man en namnseremoni som en munk leder. _Munken läser ur heliga texter och föräldrarna får lova att lära barnet olika saker, till exempel de fem buddhistiska reglerna.

_I en del buddhistiska länder är det vanligt att framförallt pojkar, men ibland också flickor, bor i ett kloster under en tid. _Det är oftast när barnen är #12--#13 år. _Då får de leva som munkar och nunnor och får undervisning om _Buddhas lära.

_Att gifta sig har inget med religion att göra inom buddhismen.

_Däremot går många par till templet
efter vigseln för att få
_väl signelse av munkarna och kanske
några goda råd.

_Begravningar kan göras på olika
sätt inom buddhismen. _Ofta samlas
familj och vänner och en munk kommer
och läser texter för den som dött.

_Texterna ska hjälpa den döde vidare
till nästa liv. _De flesta buddhister
kremeras, bränns.

_Fem regler i nom buddhismen

_Buddha sammanfattade sin lära i åtta regler eller vägar. _De här fem reglerna är en variant på den åttafaldiga vägen och de får alla buddhister lära sig att leva efter.

é _Döda inte

é _Stjäl inte

é _Var trogen mot den du älskar

é _Undvik alkohol och droger

é _Ljug inte

::: #103 ::::

_Buddhi smens ol i ka ri kt ni ngar

:::~::~

_Vi kti ga ord: theravada, mahayna,

bodhi sattvor, _Dal ai _Lama.

_Det fi nns fl era ol i ka ri kt ni ngar

i nom buddhi smen. _Den äl dsta formen

av buddhi sm kal las för theravada, som

betyder "de äl dste lära". _I nom den

här ri kt ni ngen anser man att det är

väl di gt svårt att nå ni rvana. _Så

svårt att vanl i ga männi skor i nte

kl arar det. _Man måste verkl i gen

anstränga si g och le va ett li v som

munk el l er nunna om det ska vara

möjligt. _Buddhisterna inom theravada tänker att det bara finns en _Buddha och att han har uppnått nirvana.

_Därför är det upp till människorna själva att följa hans lära. _Buddha kan inte längre hjälpa dem.

_En annan riktning kallas mahayana.

_Inom den här riktningen ser man

_Buddha som en gud och det är vanligt att man ber till _Buddha. _De som tillhör mahayana menar att _Buddha stannade kvar på jorden för att hjälpa andra att nå upplysningen.

_Därför pratar de mycket om _Buddhas

kärl ek till männi skor. _I nom mahayana tänker man också att det finns andra männi skor än just _Buddha som valt att avstå nirvana för att hjälpa andra att också nå uppl ysning.

_Sådana männi skor kal las bodhi sattvor. _I länder där mahahyna-buddhi smen är stor spel ar bodhi sattvorna en vi ktig rol l. _De avbi l das i statyer och får egna tempel di t männi skor går för att be och offra till dem.

_Buddhi sm i _Ti bet

_I _Ti bet norr om _Indi en fi nns en speci el l sorts buddhi sm. _I nom den

här riktni ngen av buddhi sm ti l l ber man _Buddha som en gud. _För att

_Buddha ska uppfatta bönerna använder

man så kal l ade bönekvarnar. _Det är

rul l ar med i nri stade böner. _När man

snurrar på kvarnen upprepas bönen

gång på gång. _I _Ti bet hänger man

också upp bönefl aggor i oli ka färger.

_På fl aggorna fi nns skri vna böner.

_När det blåser hj äl per vi nden ti l l

att föra bönerna ti l l _Buddha.

_Den andlige ledaren i _Tibet
kallas för _Dalai Lama. _Han anses
vara en bodhisattva.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Buddhismens andlige ledare i
_Tibet, _Dalai Lama, är på besök i
_Japan.

_Bildbeskrivning

_Foto av _Dalai Lama. _Han är en
man som är ca #70 år. _Han är klädd
i ett tyg som är svept runt
kroppen. _Bredvid honom står sex
glada tjejer (i vanliga kläder).

=====

_Di skuttera

_Vi I ken är den stora skillnaden
mel I an de två största riktningarna
i nom buddhi smen?

::: #104 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_I ett kloster i _Tibet

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: I aman.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Böneflaggorna har alltid fem olika
färger: blå, röd, vit, grön och
gul. _Flaggorna påminner om det
gudomliga och ska ge skydd till
allt levande på jorden.

_Bildbeskrivning

_Foto av ett tempel som ligger högt upp i bergen. _I bakgrunden syns höga snöklädda berg. _Från templet är långa linor med flaggor spända.

=====

_Om du skulle besöka ett tempel i det bergiga Tibet skulle du kunna få se och uppleva det här:

_Inne i templet är det mörkt och dunkelt och det kan ta ett tag innan ögonen vänjer sig. _Framför fönstren sitter det tunna sidengardiner som släpper in lite ljus. _Längst

fram vid altaret står en

_Buddhastaty, helt överdragen med gul d. _På väggarna finns det vackra målningar och vävnader. _Pelarna som håller upp taket är röda och den röda färgen finns också på delar av tak och väggar som inte är målade med mönster.

_På olika platser i templet bränner man rökelse. _Det luktar också av jak-smör som brinner i små skålar framför olika bilder. _Jak är ett oxdjur som lever vilt i Tibet. _På golven ligger stora mönstrade mattor.

_Inne i templet finns också gott om
bönekvarnar. _Det är speciellt för
buddhismen i _Tibet. _Bönekvarnar
används bara här. _Skulle du fråga en
munk om vad de är till för skulle han
svara att snurrorna innehåller böner,
både på utsidan och insidan och att
när man snurrar kvarnen upprepas
bönerna.

::: #105 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Inne i templet finns det många
bilder som inte föreställer _Buddha
utan olika bodhisattvor. _I tibetansk
buddhism spelar bodhisattvorna en

vikti g rol l . _Den al l ra vi kti gaste heter _Avol oki tesvara. _Han kal l as också med l i dandets bodhi sattva och buddhi ster i _Ti bet tror att han återföds i den andl i ge l edaren, l aman.

_Utanför templ et kan du nj uta av de höga bergen och utsi kten. _Ti bet l i gger i ett område som i bl and kal l as för "_Värl dens tak" och är omgi vet av väl di ga bergskedj or, bl and annat _Hi mal aya.

_Munkar och nunnor

::

_Ända sedan buddhismen uppstod har det funnits munkar och nunnor som valt att leva tillsammans för att studera _Buddhas lära och meditera.

_Förutom de fem regler som alla buddhister följer, ska munkar och nunnor följa minst fem till.

é _De ska inte äta efter middagstid.

é _De ska inte ägna sig åt musik och nöjen.

é _De ska inte sova i en bekväm eller bred säng.

é _De ska inte ta emot värdefulla saker eller pengar från andra.

é _De enda ägodelar en munk eller nunna får lov att ha är två klädesplagg och ett tygbälte, en nål, en matskål, en rakkniv och en vattensil.

_Från början var munkar och nunnor ofta ute på långa vandringar. _Nu bor de flesta i kloster som kan ligga både på landsbygden och i städerna.

_Man gör fortfarande dagliga vandringar för att få mat i sin matskål.

_Munkar och nunnor är mycket
viktiga inom buddhismen. _De
undervisar och berättar om _Buddha
och hans lära.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_När man ger mat till munkar gör
man en god gärning.

_Bildbeskrivning

_Foto av en kille som är munk. _Han
går med en korg som kvinnor fyller
med mat. _Kvinnorna sitter på
mattor bredvid en gångstige.

=====

_Fundera på

_Varför får nunnor och munkar så stor respekt i buddhistiska länder?

::: #106 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Repetition

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

#1. _Varför kallas buddhistens viktigaste texter för _Tripiṭaka, de tre korgarna?

#2. _Vad handlar _Tripiṭaka om?

#3. _Vad är _Jataka-berättelser för något?

#4. _Hur och var "ber" en buddhist?

#5. _Vad är stupor och pagoder?

- #6. _Varför är _Bodh-_Gaya en hel i g stad i nom buddhi smen?
- #7. _Berätta om _Vesak-högti den.
- #8. _Försök förkl ara de tre j uvel erna (trosbekännel sen) med egna ord.
- #9. _Vi l ka l i kheter och ski l l nader kan du se mel l an ri ter i buddhi smen och andra rel i gi oner?
- #10. _Vad är speci el l t med buddhi smen i _Ti bet?
- #11. _Varför ska i nte munkar och nunnor äga så mycket saker tror du?

_Ordkunskap

_Skri v mi nst tre ord som passar
ti l l

#1. tempel

#2. theravada

#3. mahayana

_Väl j från dessa ord:

stupa

pagod

bön

_Buddha

munk/nunna

"de äl dstes l ära"

badhi sati va

#106

#553

kärl ek

val i färd

_Buddhi sti ska fester och högti der

_Ta reda på mer om oli ka

buddhi sti ska högti der. _Skri v el l er

berätta om när, hur och varför

högti den fi ras. _Tänk på att

tradi ti oner kan se oli ka ut i oli ka

buddhi sti ska l änder.

::: #107 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Sammanfattning

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: buddhismen, _Siddharta
_Gautama, meditation, de fyra ädla
sanningarna, _Buddha, den upplyste,
dharma, den åttafaldiga vägen,
återfödelsen, nirvana, karma,
tripitaka, tempel, stupor, pagoder,
vesak, theravada, mahayana,
bodhi sattvor.

_Buddhismen uppstod i _Indien för
ungefär #2 #500 år sedan. _Idag finns
buddhismen över hela världen, men är
störst i _Asien. _Buddhismens

grundare och viktigaste person hette från början _Siddhartha _Gautama. _Han växte upp som prins bakom höga slottsmurar. _Så småningom mötte han lidandet och blev upprörd och undrade vad som var meningen med livet.

_Genom meditation kom han fram till de fyra ädla sanningarna. _De innebär ungefär att människan aldrig är nöjd med det hon har och att det skapar lidande.

_När _Siddhartha kommit fram till sanningen blev han _Buddha, som betyder den upplyste. _Den nya

religiösa sprids med hjälp av

_Buddhas lärjungar och efterföljare.

_Buddhas lära, dharma, sa att om man följde de råd som fanns i den åttafaldiga vägen, kunde man bli fri från återfödelsen och nå nirvana.

_Att nå nirvana innebär att man slutar återfödelse och uppgår i världsalldet. _Tankarna om återfödelsen har buddhismen gemensamt med hinduismen. _En annan tanke som är gemensam är att summan av alla handlingar under livet skapar karma.

_Karma avgör vad som händer med en

männi ska efter döden.

_Buddha själv menade att det inte finns någon gud. _Männi skan har själv ansvar för att finna sanningen.

_Trots det är det många buddhister som ser _Buddha som en gud och ber till honom.

_Buddhas lära finns nerskriven i olika skrifter. _De viktigaste kallas _Tripi taka. _De innehåller bland annat regler för hur man ska leva och berättelser om _Buddha.

_Buddhismen ser olika ut i olika länder. _Det beror på att religionen

påverkas av det land den kommer till.

_De flesta buddhister har någon form av altare hemma med en buddhastaty.

_Framför den kan man be, meditera eller offra. _Men buddhister kan också meditera eller offra i tempel.

_Stupor och pagoder är en speciell sorts tempel som sägs innehålla något minne från _Buddha. _Valfärdsorten

_Bodh-_Gaya är en stad i norra

_Indien där _Buddha nådde sin upplysning.

_Vesak är en högtid som alla buddhister firar. _Då minns man

_Buddhas födelse, upplysning och att han nådde nirvana. _Förändret ser olika ut i olika buddhistiska länder.

_Det finns två stora riktningar inom buddhismen, theravada och mahayana. _De skiljer sig åt i synen på vem som kan nå nirvana och i synen på _Buddha. _Inom mahayana-buddhismen tror man att det finns människor som nått upplysningen men valt att stanna kvar för att hjälpa andra att också nå nirvana. _De kallas för bodhisattvor. _Sådana bodhisattvor är viktiga även inom buddhismen i

_Ti bet.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: buddhismen, _Buddha,
tripitaka.

é _Buddhismen uppstod ur
hinduismen.

é _Buddha, _Siddhartha _Gautama, är
den viktigaste personen i
buddhismen.

é _Buddhismens heliga skrifter är
bland annat _Tripitaka.

é _Buddha lärde att allt i livet
är lidande, men att det finns en
väg ut ur lidandet.

#562

#107

det männi skor vandrande till norra
_Europa. _Samernas _ förfäder
flyttade runt i de områden där det
fanns djur att jaga och fisk att
fånga. _Långt senare blev _Norden
befolkat av männi skor som slog sig
ner här och odlade jorden. _De
sysslade också med jakt och handel.
_Det här var långt innan kristendomen
kom till _Norden. _Samernas och
nordbornas berättelser och religioner
är mycket gamla och utövas inte
längre av så många, men det finns en
hel del spår av dem i vårt samhälle

asagudar

myt

:::: #109 ::::::::::::::::::::::::::::

_Samerna

::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: _S^apmi , sami ska.

_Se sväl I pappersbi I d.

=== _Bi I dtext/beskrivning =====

_S^apmi omfattar fyra länder:

_Ryssland, _Finland, _Norge och

_Sverige. _S^apmi som begrepp

gäller både landet _S^apmi och

folket samerna.

_Bi I dbeskrivning

_Karta över _S^apmi . _S^apmi ligger
#566 #109

i norra och nordvästra _Norden.

_Här finns städerna _Kiruna

(_Sverige) och _Kautokeino

(_Norge). _På kartan finns de olika

språken markerade som är från söder

till norr: _Sydsamiska,

_Lulesamiska, _Nordsamiska och

_Östsamiska.

=====

_Samerna är _Nordens urfolk. _De har

bott i de norra delarna av _Sverige,

_Norge, _Finland och _Kola halvön i

_Ryssland långt innan andra människor

bosatte sig där. _Samerna bor i ett

område som sträcker sig över fyra länder men de räknas ändå som ett folk. _De kallar sitt land för _S^apmi .

_Att vara ett urfolk innebär att man har levt på en plats under lång tid och att man har en kultur, ett språk och vanor som skiljer sig från samhället runt omkring. _Andra exempel på ursprungsbefolkningar är indianerna i __USA och aboriginerna i _Australien.

_Från början var samerna _ nomader och jägare. _De flyttade runt och

jagade och fiskade. _Så småningom började de tjäna renar. _Då blev samerna också mer bofasta och utvecklades till ett renskötande folk.

_Samerna har också ett eget språk, samiska. _Samiskan är släkt med finskan och talas i många olika dialekter. _Idag talar inte alla samer samiska. _År #2000 kom en ny lag i _Sverige som ger vissa språk särskilda rättigheter. _De här språken kallas för _minoritetsspråk och samiskan är ett av dem. _Lagen

innebär bland annat att samhället ska
arbeta för att språket ska leva kvar
och att de som är samer ska ha rätt
att till exempel få undervisning i
samska i skolan. I de kommuner i
Sverige där det bor många samer ska
också myndigheterna kunna ge
information på samska.

Minoritetsspråk i Sverige
samska

romani

jiddisch

finska

meänkieli

_Nati onel l a mi nori teter

samer

romer

j udar

_Sveri gefi nnar

tornedal i ngar

::: #110 :::::~::~:

=== _Bi l dtext =====

_Bj örnen ansågs ha övernaturl i ga

krafter och jakten på bj örn var

farl i g. _Efter en l yckad jakt höl l

man ofta en rel i gi ös fest.

=====

_Naturen

_Samerna menar att naturen och människan hör i hop. _Det har de gemensamt med alla andra urbefolkningar.

_Samernas religion

::

_Viktiga ord: underjorden, den jordiska, den himmelska.

_Det finns mycket lite kvar som kan berätta om samernas religion. _Det beror på att både berättelser, traditioner och föremål försvann när samerna tvingades att bli kristna.

_På #1600-talet drogs _Sveriges

gränser längre norrut, in i samernas land. _Då ville man också att samerna skulle bli kristna. _Deras religion förbjöds och de religiösa föremål som fanns brändes. _Samerna blev tvungade att gå i kyrkan och tro på kristendomen. _Trots det levde samernas berättelser och traditioner vidare under lång tid.

_Samernas religion hängde i hop med naturen som fanns runt omkring dem.

_Man tänkte att allt i naturen hade en själ. _Allt som samerna behövde för att kunna leva kom från naturen.

_Därför var det viktigt att inte förstöra den utan visa respekt och tacksamhet för naturen.

_Samerna delade upp världen i tre delar: underjorden, den jordiska och den himmelska världen. _Varje värld hade sina egna gudar och _väsen.

_Björnen var ett heligt djur som det gällde att hålla sig väl med. _Många riter handlade om att lugna björnens ande eller visa uppskattning för den.

_När man dödat en björn fanns det många riter kring hur man till exempel skulle ta hand om och begrava

björnnens ben för att björnnens ande
inte skulle hämnas på människorna.

::: #111 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Onda andar och troll

_Onda andar och troll är exempel
på väsen som samerna trodde fanns
i naturen. _De högsta och
viktigaste gudarna levde i den
himmelska världen. _Det var de som
hade skapat jorden.

_Viktiga personer och platser

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: nåden, seitar.

_Nåden var en person som hade en

viktig roll vid religiösa ceremonier.

_Nåj den var oftast en man och var en slags länk mellan människornas och gudarnas värld. _Han kunde få kontakt med andra världar, gudar och andar.

_Nåj den användes också som _siare eller som botare när någon blev sjuk.

_Samerna tänkte att nåj den hade fått sin förmåga och sitt uppdrag av andarna.

_Trumman

_Nåj den hade en trumma som hjälper för att få kontakt med den gudomliga världen. _När nåj den slog på trumman hjälpte ljudet honom att

förflytta sig mellan de olika världarna. _Han kunde sedan berätta om budskap från gudarna eller från de döda. _Trumman är fortfarande en viktig samisk symbol.

_Sei tar

_Vissa platser i naturen räknades som heliga. _Det kunde vara en ovanlig sten eller klippa, en sjö och ibland ett helt fjäll. _Vid sådana platser kunde det hända övernaturliga saker och de kallades för sei tar.

_Det var vanligt att samerna offrade djur vid seiten eller lämnade kvar

gåvor för att gudarna skulle hjälpa dem, ge lycka eller för att man skulle få en bra jakt.

=== _Bildtext =====

_Trumman användes också för att spå hur framtiden skulle bli. _På trumman ritade man en "karta" över världen och satte fast en pinne eller en benbit på trummans sida. _Den kallades för visare. _När nåjden slog på trumman rörde sig visaren över kartan och visade nåjden hur framtiden skulle bli.

=====

_Joj k

_Joj ka är det sami ska sättet att sjunga. _Samer säger inte att de j o j kar om något som man säger att man sjunger om något. _Man j o j kar något, till exempel kan man j o j ka en speciell plats i naturen eller en död släkting. _När man j o j kar något känner man sig nära det.

_Fundera på

_Vad menar vi med "själ"?

_Att si a betyder att spå eller förutsäga framtiden. _Känner du till andra föremål som människor använt i

verkligheten, i filmer eller böcker
för att säga om framtiden?

::: #112 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Samska berättelser

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: _Stallo.

_Samernas berättelser handlar om

livet och naturen i _S[^]apmi. _Vissa

av dem utspelar sig i en annan värld.

_I berättelserna finns både människor

och djur och andliga väsen, onda

andar. _En figur som ofta förekommer

i samska sagor är _Stallo. _Han är

elak, stor och stark och ställer till

dåliga saker för samerna. _Många

berättelser handlar om hur samerna är
listigare än _Stallo och på så sätt
blir av med honom.

_Stallo leker blindbock

_En gång kom _Stallo till en
sameboplatz och slog sig ner där.

_Han var otrevlig och elak och
behandlade samerna illa. _De var
rädda för honom och vågade inte
säga emot honom. _Stallo kunde
styra och ställa som han ville.

_Samerna började fundera över hur
de skulle kunna bli av med honom
genom att vara listiga.

_De erbjöd honom sin lver, renar och
allt han behövde om han byggde sin
kåta en bit bort och bodde där för
sig själv. _Det tyckte _Stallo var
en bra idé -- och så blev det.

_Men samerna kände sig ändå inte
hel t trygga.

_Stallo hade det bra men efter en
tid började han känna sig ensam.

_Han bestämde sig för att gifta
sig och få hjälp att sköta
hushållet. _Under vintern sökte
han upp en av samerna som han
visste hade en vacker dotter.

_Varken flickan eller hennes far vågade säga nej och det blev bestämt att bröllopet skulle hållas dagen därpå.

_Dagen efter åt man gott och länge. _Efter maten föreslog samerna _Stallo att de skulle gå till sjön och leka på isen. _Alla män följde med. _De föreslog _Stallo att han skulle vara blindbok först eftersom det var han som var dagens brudgum. _Det kunde han tänka sig. _Han fick en bindel runt ögonen och leken

började.

_Pojkarna hade tidigare hackat upp en vak och nu ropade de på _Stallo för att locka honom dit:

-- _Stallo-stolle! _Du kan inte ta mig!

_Stallo sprang efter ljudet och ramlade till slut rakt ner i den kalla isvaken. _Han blev rasande och skrek:

-- _Jag skulle dödat er för länge sedan!

_Men samerna gick tillbaka till boplatsen och glädde sig åt att de

äntligen blivit av med den elaka

_Stallo.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Kåtan är en traditionell samisk byggnad. _Kåtor byggs på olika sätt beroende på vad de ska användas till, om de ska stå kvar en längre tid eller om man enkelt ska kunna ta med sig dem.

_Bildbeskrivning

_Foto av en kåta. _Det är en byggnad med formen som en kon.

_Här är den byggd av träslanor som står upp. _Här finns också

en trädörr.

=====

_Berättelsen bygger på nedtecknade berättelser av _Just _Qvigstad.

::: #113 :::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Sagan om när björnen blev av med sin svans

_En dag möttes björnen och räven på isen. _I närheten fanns det en vak. _Räven var i full gång med att äta fisk som han stulit från samernas boplatser. _Björnen tyckte det såg gott ut och frågade:

-- _Var har du fått all fisk

i från?

-- _Jag stack ner mi n svans i vaken där borta, sa räven.

_Björnen bestämde sig för att pröva samma sak och satte sig med svansen i vaken.

-- _Sitt nu riktigt länge, sa räven till björnen. _Annars fastnar inte fisken.

_Björnen blev sittande med svansen i vaken hela natten.

_På morgonen ropade räven till samerna:

-- _Kom och titta på björnen! _Han

gör en konst i vaken!

_Björnen blev alldeles vettskrämd
och hoppade upp. _Svansen som
frusit fast i isen rycktes av.

_Från den dagen är björnen utan
svans.

_Berättelsen bygger på nedtecknade
berättelser av _Just _Qvigstad.

::: #114 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Religion i det gamla _Norden

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: fornnordisk, _Asgård,

_Midgård, _Utgård, _Midgårdsormen,

_Yggdrasil, _Hel, blot, myterna.

_Innan _Norden blev kristet fanns

andra tankar om världen och det gudomliga. _Det brukar kallas för fornnordisk religion. _Forn betyder ungefär "urgammal", alltså religion som är ursprunglig eller mycket gammal.

_Männskorna i det gamla _Norden delade, precis som samerna, upp världen i olika delar. _Asgård var gudarnas hem, _Midgård var människornas hem och i _Utgård bodde jättarna och demonerna. _Runt om människornas värld, i havet, ringlade sig en stor orm -- _Midgårdsormen.

_Mitt i världen stod trädet

_Yggdrasil. _Man trodde att så länge
det heliga trädet stod, skulle
världen finnas kvar. _Yggdrasils
grenar bredde ut sig över världen.

_Underjorden eller dödsriket kallades
_Hel.

_Vi vet inte mycket om vilka riter
människor använde i vardagen men vi
vet att de ibland samlades till
offerfester, blot. _Då slaktade man
djur till gudarna. _Det gjorde man
för att de skulle vara snälla mot
människorna på olika sätt. _Man bad

till exempel om framgång i strid
eller goda skördar.

_De berättelser som vi har kvar
från den här tiden skrevs ner under
medeltiden, långt efter att de
började berättas. _Myterna och
berättelserna om de gamla nordiska
gudarna fördes vidare genom det som
kallas muntlig tradition, alltså att
föräldrar berättade för sina barn,
som berättade vidare för sina barn
och så vidare. _Myt är ett grekiskt
ord och betyder ungefär "saga om
gudar".

_I myterna om de nordiska gudarna förklaras varför världen ser ut som den gör och varför olika saker händer i naturen. _Till exempel åskade det för att guden _Tor körde med sin vagn över himlen så att det dånade. _Om man önskade sig barn eller en stor skörd bad man till kärlekens och fruktbarhetens gudar, _Freja och _Frej .

_Människorna var rädda för gudarna och offrade till dem för att gudarna inte skulle ställa till olycka för dem. _Men samtidigt berättade man

gärna om gudarnas liv och äventyr så att det blev lite tokiga och roliga historier.

::: #115 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Asagudarna

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: asagudar.

_Det fanns många gudar i den fornnordiska religionen. _De kallades asagudar. _As är ett gammalt nordiskt ord för gud, men det var först på #1800-talet som man började kalla de gamla gudarna för asagudar. _Här får du läsa om några av de mest kända.

_Tor

_Tor var son till _Oden. _Han hade en vagn som drogs av två bockar och med den åkte han fram genom luften.

_Tor var åskans gud. _När hans vagn drog fram över himlen åskade det och när han slängde sin hammare blixtrade det. _Hammaren kallades _Mjölner och när _Tor slängde den träffade den alltid sitt mål och sedan kom den tillbaka till _Tor. _Precis som en bumerang.

_Oden

_Oden var den störste och förnämsta guden. _Han var den gud man bad till före strid därför att han var den som avgjorde vem som skulle vinna. _De som stupade i strid fick komma till _Odens stora hus i _Asgård som hette _Valhall. _Ibland kallades _Oden för _Allfader. _Med det menades att _Oden var vis och allvetande, han visste allt som pågick på jorden. _Till sin hjälp hade han två korpar, _Hugin och _Munin. _De flög över världen och berättade sedan för _Oden om vad som

#115 #595

hände. _Odens häst hette _Sleipner och var den snabbaste av alla hästar.

_Den hade nämligen åtta ben.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Än idag ser vi spår av asatron i vår vardag. _I filmen _Avengers kämpar bland annat guden _Thor mot den onde _Loke.

_Bildbeskrivning

_Filmsch för filmen _Avengers.

_Här syns _Chris _Hemsworth som guden _Tor. _Han har på sig en rustning och i ena handen håller han i en hammare. _Han har långt

blont hår och skägg.

=====

| _Skandinavierna är ett namn för
| länderna _Sverige, _Norge,
| _Danmark och ibland _Finland.

_Diskutera

_Förr kunde människor vara rädda
för åskan, för att det var något de
inte förstod eller kände till. _Vad
är vi rädda för idag?

::: #116 :::::::::::::::::::::::::::::::

_Freja

_Freja var en kärleksgudinna och
syster till fruktbarhetens gud _Frej.

_Freja var en viktig gud och hade en vagn som drogs av två katter. _Freja älskade sin man _Odd mycket men hade många kärleksrelationer med andra män. _Till _Freja bad framförallt kvinnorna när de önskade sig barn. _Men alla kunde vända sig till _Freja, till exempel om man var förälskad och ville få den man var kär i. _Freja hade en speciell fjäderskrud och när hon tog på sig den förvandlades hon till en falk.

_Loke

_Loke var egentligen inte en gud, utan en man som kom från en jättesläkt. _Men han var god vän med gudarna och de lät honom bo och leva i _Asgård. _Loke var bra på att ställa sig in hos gudarna och lurade dem hela tiden på olika sätt. _Han kunde förvandla sig till vad som helst. _Även om _Loke ställde till med många otrevligheter kom han alltid undan med det. _Han roade gudarna lika mycket som han ställde till bekymmer för dem.

#116

#599

_I dun

_I dun var gudi nna i _Asgård och den som såg till att gudarna höll sig evigt unga. _Hon hade ett skrin där hon förvarade äppl en. _Om man åt av ett sådant äppl e blev man ung på nytt. _När ett äppl e var uppätet kom det genast ett nytt i _I duns skrin.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Man har målat många tavlor som föreställer asagudar. _I dun del ar ut ett äppl e för att göra mannen ung på nytt.

_Bi l dbeskri vni ng

_Mål ni ng av en vacker _I dun. _Hon

ger en kri gare i rustni ng ett

äppl e. _I dun har l ångt bl ont hår i

fl ätor och en l ång vi t kl änni ng.

_Huden är bl ek.

=====

_Di skutera

_Vi l ka superhj äl te/hj äl ti nne-
egenskaper känner du i gen hos de
fornnordi ska gudarna?

#602

#116

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978-#91-#40-#68893-#4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym sj u av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll till volym sju

_Siffran inom parentes hänvisar till
svartskriftsbokens sidor.

_Berättelse (#117) #603

_Spår av de gamla religionerna

 i vårt samhälle (#118) ... #609

_Repetition (#120) #617

_Sammanfattning (#121) #620

_Kristendom i _Sverige då och nu

 (#122) #627

_Läs om ... (#122) #629

_Viktiga ord och begrepp (#122)

 #629

_Kri stendomen i _Sveri ge under	
#1000 år (#123)	#630
_Kyrkan -- både männi skor och	
byggnad (#126)	#647
_Kyrkans år och högti der (#127)	
.	#653
_Repeti ti on (#130)	#666
_Hel i ga ri ter och handl i ngar	
(#131)	#670
_Då och nu (#132)	#679
_Förändri ngar (#133)	#682
_Repeti ti on (#134)	#688
_Sammanfattni ng (#135)	#692

::: #117 ::

_Berättelse

:::~::~::

_Viktiga ord: _Ragnarök.

_De fornnordiska berättelserna

handlar om de olika gudarna och deras

äventyr. _Men det finns också

berättelser om hur världen kom till

och om _Ragnarök, världens undergång.

_Fenrisulven fångslas

_Loke hade många barn med flera

olika kvinnor. _Med jättekvinnan

_Angerboda hade han tre rysliga

barn. _Ett av dem var

_Fenrisulven. _När _Fenrisulven

var liten hade han sett ut som en
hund och därför hade gudarna låtit
honom bo i Valhall. Men när han
växte blev han till en stor varg.
Han var stor, stark och väldigt
argsint och det var bara guden
Tyr som vågade närma sig honom.
Det blev Tyrs uppgift att mata
Fenrisulven.
Fenrisulven växte sig större och
större och till slut insåg gudarna
att han blivit för farlig för att
gå lös. De försökte binda honom
med starka kedjor men han slöt sig

I oss.

_Oden sa då till sin son _Heimdall

att gå till dvärgarna _Brokk och

_Sindre och be dem smida den

tåligaste kedjan i hela världen.

_De två dvärgarna satte genast

igång. _Heimdall tittade förvånade

på. _Han såg ingen kedja.

_Dvärgarna bultade på tomma _städ

med sina _släggor. _När de var

färdiga såg _Heimdall resultatet

-- en tunn tråd! _Kedjan fick

namnet _Gleipner.

_De andra gudarna blev också

förvånade när de såg vad dvärgarna gjort. _Hur skulle den tunna kedjan som såg ut som en tråd, kunna hålla fast _Fenri sulven.

_Tor sa bestämt ifrån att det där, det kommer aldrig att hålla! _Då bestämde sig _Freja och _Idun för att låta _Tor testa tråden. _Freja band ena änden av tråden runt ett bordsben och _Idun, som höll i nystanet böjde sig fram och vi skade något i _Tors öra.

_Förmodligen något om att det var jättar i närheten. _Tor flög upp

mot dörren men något hindrade
honom. _Han försökte igen. _Han
såg inte var det var som höll
honom tillbaka. _Till slut drog
han ut genom dörren med det
tyngsta bordet i hela _Valhall
efter sig. _Gudarna skrattade och
förstod att tråden skulle hålla.
_Det blev _Tyrns uppgift att
fängsla _Fenrisulven med kedjan
som dvärgarna gjort. _Han använde
sina vanliga knep. _Han började
med att ge vargen maten, sedan
klädde han honom bakom örat och

till sist klade han den i munnen.
_Fenri sulven slappande av och _Tyr kunde långsamt låta kedjan glid ner runt hans hals. _Då spändes tråden till och _Fenri sulven märkte att han satt fast. _I ilska slog den stora vargen i hop sina käkar och _Tyr blev av med sin ena hand, men _Fenri sulven hade blivit fångad.

::: #118 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Spår av de gamla religionerna i vårt
samhälle

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_När kristendomen kom till _Sverige
och _Norden runt år #1000 försvann
många av de berättelser och
traditioner som fanns i de gamla
religionerna, först den fornnordiska
och senare den samiska. _Men en del
saker levde kvar samtidigt som
människor gick över till
kristendomen. _Många fortsatte att
utföra sina religiösa riter och
berättade sina myter samtidigt med

den nya religionen och på så sätt har en del kunskap levt kvar. _Idag finns det de som försöker återskapa och hålla liv i de gamla traditionerna.

_Bland samerna finns de som försöker föra in samiska traditioner i den kristna kyrkans riter. _Men det finns också samer som vill skapa nya helt samiska riter utifrån gammal kunskap för att föra traditionerna vidare.

_Vi kan se spåren av framförallt den fornnordiska religionen på olika sätt i vårt samhälle än idag.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Från #1600-talet började försöken att kristna samerna. _Samer tvingades att bli kristna och att överge sin egen tro. _Vart fjärde år arrangeras _Samska kyrkodagar. _Prästen får hjälp av en tolk under gudstjänsten.

_Bildbeskrivning

_Foto från en gudstjänst där en präst predikar. _Bredvid honom står en man i traditionella samska kläder: näbbstövlar, skinnbyxor och en kolt (kort tunika). _Kolten har

broderier i blått, gult och rött.

=====

_Våra veckodagar

måndag -- har fått sitt namn efter
guden _Måne.

tisdag -- har fått sitt namn efter
guden _Tyr, eller _Tir.

onsdag -- har fått sitt namn efter
guden _Oden.

torsdag -- har fått sitt namn
efter guden _Tor.

fredag -- har fått sitt namn efter
guden _Frej eller gudiinnan
_Freja.

Lördag -- har fått sitt namn efter
den nordiska traditionen att
lösa sig, tvätta sig på denna
dag.

söndag -- har fått sitt namn efter
gudinnan _Sol , som ibland också
kallades _Sunne eller _Sunna.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Många vägar och platser har fått namn med koppling till asagudarna.

_Har du någon sådan plats nära dig?

_Bildbeskrivning

_Foto av tunnelbanenedgången

_Odenplan.

=====

::: #119 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Smycken/ _Tatueringar

_Det vi vet om den fornnordiska religionen grundar sig mest på föremål och ibland bilder som hittats från till exempel vikingatiden. _Idag

använder hantverkare och konstnärer
föremålen som förebilder när de
skapar smycken i samma stil.

=== _Bildtext =====

_Det är populärt att göra _Tors
hammare _Mjölner som smycke än
i dag. _Denna hammare är från
vikingen och har hittats i
_Östergötland.

=====

_Asatro i vår tid

_I dag finns det föreningar och
trossamfund som håller liv i gamla
fornnordiska traditioner.

_Runstenar

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto av en runsten. _Runskriften
står i en orm som snirklar sig.

=====

_Det finns runstenar kvar sedan
järnåldern. _Man har lyckats tyda
runskriften och vet därför vad som
står på stenarna. _Många stenar är
resta till minne av någon släkting.

_Berättelser

_Berättelser och myter om de
nordiska gudarna kan vi idag läsa i
två samlingar som kallas för _Snorres
#616 #119

_Edda och den poetiska _Eddan.

_Berättelserna skrevs ner under
medeltiden och här kan vi bland annat
läsa den nordiska
skapelseberättelsen.

::: #120 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Repetition

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

#1. _Vilka länder ingår i _S^apmi?

#2. _Vad innebär det att vara ett
urfolk?

#3. _Varför var naturen så viktig för
samerna?

#4. _Vilken roll hade nåden?

- #5. _Varför är trumman en viktig
samsk symbol ?
- #6. _Vad är en seigt?
- #7. _Vad kallades de offerfester man
hade i _Norden förr?
- #8. _Berätta om en kvinnlig och en
manlig gud från fornnordisk tid.
- #9. _Vad handlade de nordiska myterna
om?
- #10. _Ge exempel på hur vi kan se
spår av de gamla religionerna i
vårt samhälle idag.

_Ordkunskap

_Skri v egna förkl ari ngar ti ll
orden.

#1. tradi ti on

#2. sj äl

#3. si are

#4. väsen

#5. nomad

_Hur kan vi veta något om fornnordi sk
rel i gi on?

_Några ol i ka typer av käl l or ger
oss ledtrådar ti ll den gaml a
rel i gi onen:

arkeol ogi ska fynd
#120

#619

runstenar och hällristningar

texter

_Vilka källor kan vi lita mest på?

_Varför då?

_Skriv ner en fördel och en nackdel
med varje typ av källa.

::: #121 ::

_Sammanfattning

::: ::

_Viktiga ord: samerna, _S[^]apmi,

nåden, trumma, seitar, forn, _Oden,

_Tor, _Freja, _Idun, asagudar, blot.

_Samerna är _Nordens urfolk. _Det

innebär att de bott här väldigt länge

innan andra människor kom och bosatte

sig här. _De har än i dag en kultur och ett språk som skiljer sig från samhället i övrigt. _Samerna är bosatta i fyra olika länder:

_Sverige, _Norge, _Finland och

_Ryssland. _Trots det ser de sitt område i norra delarna av

_Skandinavien som ett land som kallas

_S[^]apmi .

_I samernas religion hade allt som finns i naturen en själ. _Det var därför viktigt att ha respekt för naturen och leva så att man inte förstörde den. _Världen delades in i

olika delar -- den jordiska, den himmelska och underjorden. _Varje värld hade sina egna andar och väsen.

_Nåj den var en person som hade förmåga att färdas mellan de olika världarna och medla mellan människor och andar. _Till sin hjälp hade han ofta en trumma. _Trummans ljud hjälpte nåj den bort till andra världar. _Vissa platser i naturen var heliga. _Det kunde vara en klippa eller en sjö. _De kallades seitar och här offrade samerna i bland djur eller lade ner gåvor till gudarna.

_Forn betyder gammal. _I den gamla religionen i _Norden trodde man på flera gudar. _Gudarna bodde i _Asgård. _Människorna bodde i _Midgård och _Utgård var jättarnas land. _Några av de mest kända gudarna var _Oden och _Tor, _Freja och _Idun. _Gudarna kallas för asagudar.

_Berättelserna i den fornnordiska religionen handlade om gudarna. _De förklarade hur världen kom till och varför naturen fungerade som den gjorde. _Människorna ville hålla sig väl med gudarna. _Därför hade man

offerfester som kallades blot. _Då
offrade man djur till gudarna för att
be om till exempel goda skördar.

_I dag finns många spår av den
fornnordiska religionen runt omkring
oss i till exempel namn på gator och
platser, fornminnen som runstenar och
hällristningar eller i veckodagarnas
namn.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: nåj den, _Tor, _Oden,
_Freja, blot.

é _Samernas religion byggde på att
allt i naturen hade en själ.

é _Nåj den var en person som kunde
få kontakt med gudar och väsen.

é _Forntidens gudar var bland
annat _Tor, _Oden och _Freja.

é _Forntida offerfester kallades
blot.

é _Veckodagarnas namn är spår från
forntiden.

#626

#121

::: #122 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Kri stendom i _Sveri ge då och nu
::

_Vi kti ga ord: rel i gi onsfri het.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_Korset restes år #1834 som ett
mi nnesmärke över _Ansgar, _Nordens
apostel . _Det fi nns på _Bj örkö där
staden _Bi rka l åg under
vi ki ngati den.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av ett kors i sten. _Korset
står på en stenkl i ppa.

=====

_För ungefär #1000 år sedan blev

_Sverige ett kristet land. _Sedan
dess har kyrkan spelat en stor och
viktig roll i vårt samhälle.

_Kristendomen var länge den enda
tillåtna religionen i _Sverige. _Så
är det inte längre. _Idag finns alla
de stora världsreligionerna
representerade i _Sverige och vi är
fria att välja vilken religion vi
vill. _Ja, vi kan välja att inte ha
någon religion eller tro alls.

_Sverige har religionsfrihet. _Även
om kristendomen i _Sverige ser

annorlunda ut i dag mot förr, finns
det mycket i vår kultur och våra
traditioner som hör i hop med
kristendomen.

_Läs om ...

.....

é hur _Sverige blir ett kristet land

é kristna högtider

é kristna riter

é kristendom i _Sverige förr och nu

_Viktiga ord och begrepp

.....

religiösnhet

reformati on

statskyrka

sakrament

nattvard

dop

kyrkoår

krucifix

gudstjänst

::: #123 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Kristendomen i _Sverige under

#1000 år

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: missionären, _Ansgar.

_Vikingarna hade redan mött och tagit

intryck av kristendomen under sina

resor när den förste kristna

missionären kom till staden _Birka

#630

#123

vid sjön. Mälaren år #829. Han hette Ansgar och försökte bilda en kristen församling. Det var svårt. Nordborna ville inte lämna asatron och Ansgar lyckades inte så bra. Men arbetet med att göra Sverige kristet blev påbörjat.

Så småningom kom det fler kristna missionärer till Sverige och långsamt började den kristna religionen ta över de gamla fornnordiska gudarnas plats. Det berättas att Olaf Skötkonung var den förste svenska kungen som lät

döpa sig och kalla sig kristen. _Det
hände runt år #1000 vid _Husaby källa
i _Västergötland. _Ungefär samtidigt
blev _Sverige ett enat land. _Det
innebar att de olika landskapen slögs
ihop under en kung.

_Under medeltiden tillhörde
_Sverige den katolska kyrkan som
styrdes av påven i _Rom. _Precis som
i resten av _Europa byggdes det då
många kyrkor och kloster i _Sverige.

#1500-talet

_Viktiga ord: reformationen,
protestantismen, _Olavus _Petri,
_Martin _Luther, katekes, husförhör.
_På #1500-talet förändrades den
katolska kyrkan genom reformationen.
_I _Sverige innebar det att den
svenska kyrkan blev en protestantisk
kyrka som kungen fick stort
inflytande över. _Man kan säga att
staten och kyrkan gick i hop. _Det
innebar bland annat att alla kyrkans
rikedomar och byggnader togs över av
staten. _Påven i _Rom skulle inte

#123

#633

I ängre bestämma över kyrkan, det skulle den svenska kungen göra. _Det innebar att kyrkan med statens hjälp fick stor makt över människorna.

_De största förändringarna under reformationen handlade om hur man firade gudstjänst i kyrkan. _Nu skulle prästerna predika på svenska och bibeln översattes till svenska. _En av de som betydde mycket för övergången till protestantismen i vårt land var _Olavus _Petri som hade haft _Martin _Luther som lärare när han studerade i _Tyskland. _Han var

en av dem som översatte _Bibeln till svenska.

_En av kyrkans viktigaste uppgifter blev att se till att folket höll sig till den "rätta" läran. _Det gjorde man på olika sätt. _Martin Luther hade skrivit en katekes, en lärobok om kristen tro. _Den översattes till svenska och prästerna såg till att alla i deras församlingar lärde sig det som stod i den, ofta utantill.

_Ett sätt att kontrollera att människor kunde sin kristendoms lära var att hålla husförhör. _Då gick

prästen hem till de olika gårdarna i
en by och höll förhör där han
kontrollerade att man kunde läsa,
kunde berättelser ur bibeln och att
man visste vad som stod i _Luthers
katekes. _De här förhören pågick från
slutet av #1600-talet ända fram till
_sekelskiftet #1900.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Husförhör av katekesen i _Skåne i
början av #1800-talet.

_Bildbeskrivning

_Målning av ett hem där en präst

sitter vid ett bord. _Framför honom

sittar medlemmar i en familj. _En
kille står upp och svarar på
frågor.

=====

_Diskutera

_Finns det något i samhället idag
som är så viktigt att man borde ha
regelbundna "husförhör" om det?

::: #124 ::::::::::::::::::::::::::::::

#1700-talet

_Viktiga ord: väckelserörelsen,
konventi kel plakatet.

_Under #1700-talet började allt fler
männskor i både städer och byar vara

missnöjda med kyrkans makt. _Det var inte bara att de ville slippa besöka gudstjänsterna och vara med på husförhören. _De var missnöjda med prästerna och ville vara kristna på sitt eget sätt. _Den här rörelsen kallas för väckelserörelsen.

_Här kommer några exempel på vad de "väckelsekristna" var missnöjda med: é _De tyckte att prästerna inte predikade om _Guds kärlek och förlåtelse på ett tydligt sätt utan mest skrämde och skällde på sina församlingsbor.

é _De tyckte att alla, inte bara präster, kunde predika och förklara Bibeln och dela ut nattvard för det hade ju Jesus lärjungar och de första kristna gjort. _Det kunde man läsa om i Bibeln.

é _De tyckte inte att kyrkan sa ifrån ordentligt mot att så många i Sverige drack för mycket brännvin, vilket ledde till stora problem i många familjer.

é _De tyckte inte att staten skulle ha med människors tro att göra.

_De väckelsekristna började prata

alltmer om vad de tyckte. _De
träffades hemma hos varandra och
kanske bad de och sjöng tillsammans.
_Med tiden blev det allt fler möten i
hemmen där man läste _Bibeln, talade
om vad olika texter kunde betyda, bad
och delade nattvard. _Det enda som
krävdes av dem som ville vara med,
var att de var "väckta". _Det betydde
att de skulle bekänna sin synd och
sin tro på _Gud och hans son _Jesus.

_För att få stopp på de kristna
möten som människor höll hemma hos
varandra kom kyrkan och staten år

#1726 överens om ett förbud som
kallades _Konventikelplakatet. _Man
förbjöd bönemöten i hemmen utan
prästernas kontroll. _Den som bröt
mot det kunde bli arbetslös, få böta
eller till och med hamna i fängelse.
=== _Bildtext/beskrivning =====

_Baptisterna döpte inte barn och
bröt därmed mot kyrkan och statens
regler. _Baptisterna anser att
varje person själv ska välja att
döpa sig i troendedop. _Hela
kroppen sänks då ner i vatten.
_Baptismen kom till _Sverige i

mitten av #1800-talet.

_Bilddeskrivning

_Målning av ett baptistdop. _En

pastor döper vuxna i en sjö. _De

som ska döpas har på sig hel långa

vit tunikor/klänningar.

=====

::: #125 :::::::::::::::::::::::::::::::

#1800- och #1900-tal

_Viktiga ord: fri kyrkor,

pingstkyrkan, _Ekumeniska kyrkan,

religiösfrihet, statskyrka.

_År #1858 tog man bort

_Konventikelplakatet. _Det gick inte

längre att hindra människor från att
vara kristna på sitt eget sätt.

_Samhället hade också blivit friare
och det hade det blivit mer naturligt
för var och en att själv bestämma
över sin tro. _Nu började det växa
fram fria kyrkor ur väckelserörelsen,
det vi idag kallar för frikyrkor.

_Det är kristna kyrkor som tagit
avstånd från statskyrkan och har en
delvis annan syn på vad som är
viktigt i kristendomen. _Exempel på
stora frikyrkor i _Sverige är

_Pingstkyrkan och _Ekumeniska kyrkan (en

sammanslagning av före detta

(Baptistsamfundet, Metodistkyrkan och Missionskyrkan).

Under 1900-talet hände mycket med människors inställning till

kristendomen och till religion i

Sverige. 1951 kom lagen om

religiösfrihet. Det innebär att

alla som bor i Sverige har rätt att

fritt utöva sin religion. Man kan

också välja att inte tillhöra någon

religion alls. Nu blev det också

fritt att lämna Svenska kyrkan utan

att gå med i en annan kyrka.

#1000 år efter att _Sverige blev kristet, år #2000, slutade svenska kyrkan att vara en statskyrka. _Stat och kyrka skiljdes åt. _De flesta svenskar är ändå fortfarande medlemmar i _Svenska kyrkan.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Frikirkornas lokaler skiljer sig

ofta från mer traditionella

kyrkolokaler. _Ett exempel är

_Pingstkyrkan i _Södertälje.

_Pingströrelsen kom till _Sverige i början av #1900-talet och är nu den största frikyrkan i _Sverige.

_Bildbeskrivning

_Foto i ni från en fri kyrka där en ungdomskör sjunger på en scen.

=====

_Diskutera

_Även om kyrkan var mycket sträng i det gamla bondesamhället ville människor behålla sin kristna tro.

_Varför då tror du?

_Brukar du prata om religion med dina kamrater eller familj?

_Hör du andra prata om religion? _I vilket sammanhang i så fall?

::: #126 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Kyrkan -- både männi skor och byggnad

:::~::~::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Vi kti ga ord: gudstj änst, kruci fi x,

al tare, nattvarden, högmässa,

psal mer, predi kan, bön.

_Kyrka är den byggnad där kri stna

saml as för att fi ra gudstj änst

ti ll sammans. _Korset är den _ symbol

som vanl i gtvi s vi sar att en byggnad

är en kyrka. _För kri stna är korset

i nte bara en bi ld av ett hemskt

avrättni ngsredskap, utan en symbol

för att _Jesus vann över döden när

han dog på korset. _Inne i en kyrka

kan du ofta hitta flera kors. I bland är Jesus avbildad på korset och då kallas korset för krucifix. I

Sverige har de flesta kyrkor också ett kyrktorn. När det är dags för gudstjänst ringar man i klockorna i tornet.

Längst fram i en kyrka står ett altare. Altaret är ett slags bord och ska påminna om bordet Jesus och hans lärjungar satt vid när de åt den sista måltiden tillsammans. Under gudstjänsten ber prästen framför altaret och även nattvarden förbereds

här.

_Veckans huvudgudstjänst firas alltid på söndagen, då det ofta är högmässa. _Det är en gudstjänst då man också firar nattvard tillsammans. _I gudstjänsten sjunger man psalmer och andra sånger och läser bibeltexter, som prästen sedan förklarar i en predikan. _Ett annat viktigt inslag i gudstjänsten är bön. _Bönen kan vara både gemensam och enskild.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_I _Gärdslösa kyrka på _Öland ser du altarringen och altaret i mitten och predikstolen vackert smyckad till höger. _Siffrorna på den svarta tavlan visar vilka psalmer som ska sjungas.

_Bildbeskrivning

_Foto inifrån en kristen kyrka.

_Kyrkan har högt i tak. _En lång gång leder fram till altaret längst fram i kyrkan. _På båda sidorna om gången finns bänkar att sitta i.

_Altaret är smyckat med änglar och

en tavla med _Jesus.

=====

_Di skuttera

_Känns det annorlunda att vara i en kyrka eller något annat heligt rum, än i "_Vanliga lokaler"? _Varför?

::: #127 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Förr gick alla människor i kyrkan på söndagarna men så är det inte längre.

_Däremot är det många som söker sig till kyrkan vid speciella tillfällen, men också i vardagen. _För många är kyrkorna en plats där de kan koppla av, sitta i tystnad och kanske tända

I ljus och tänka på någon. _En del kyrkor står öppna även när det inte är gudstjänster.

_Ordet kyrka används också för att beskriva människor som kallar sig kristna och deltar i en kristen gemenskap. _Kristna tänker att de hämtar kraft i bönen och gemenskapen i gudstjänsterna och sedan sprider _Guds kärlek vidare i sin vardag, på samma sätt som _Jesus gjorde genom sitt sätt att vara mot andra människor.

_Kyrkans år och högtider

.....

_Viktiga ord: kyrkoåret, högtid,
psalmboken.

_Kyrkan har en egen kalender som
kallas för kyrkoåret. _Det året
börjar inte den #1 januari, och
slutar den #31 december som ett
vanligt år gör, utan följer
berättelserna om _Jesus liv, död och
uppståndelse. _Varje söndag är på ett
sätt en högtid. _Jesus uppstod på en
söndag och därför har det alltid
varit kyrkans viktigaste

gudstjänstdag.

_Under kyrkoåret predikar prästen över olika texter varje söndag och samma bibeltexter återkommer år efter år. _Varje söndag läser man tre olika texter i kyrkan, en ur _Gamla testamentet, en från något av breven i _Nya testamentet och en text ut något av evangelierna. _Alla texter som man läser under kyrkoåret finns också i den svenska psalmboken och där finns också psalmer som passar i hop med kyrkoåret.

_Advent och jul

_Viktiga ord: advent, julen,

_Trettondagen.

_Kyrkoårets första dag är första advent, alltså fyra söndagar före

julafton. _Då börjar de kristnas

väntan på att _Gud ska komma till

världen som barnet _Jesus. _Första

advent är det extra feststämning i

kyrkan. _Man tänder det första av de

fyra adventsljusen och man sjunger en

av de mest kända psalmerna i den

svenska psalmboken: _-"_Bereden väg

för _Herran"; (_Psalm #103 i svenska #127 #655

psalmboken). _Ordet advent kommer från latin och betyder "ankomst".

_Det är väntan på _Jesus ankomst till jorden som hela adventstiden handlar om.

_Julen är en av de viktigaste högtiderna inom kristendomen. _Då firar man att _Jesus föddes. _I kyrkan läser man berättelserna om födel sen i _Betlehem och herdarnas möte med änglarna, det så kallade jul evangeliet. _Tretton dagar efter jul, på _Trettondagen, firas minnet av hur de österländska stjärntydarna

kom med presenter till _Jesusbarnet.

=== _Bilbeskrivning =====

_Cirkeldiagram som visar kyrkoåret.

_Halva året är trefaldighetstiden.

_Resten av året delas upp i:

advent, jul, trettondagstiden,

fastan och påsken.

=====

_Diskutera

_Vad är gemensamt för religioners

heliga rum?

_Fastan

_Viktiga ord: fastan.

_Perioden mellan jul och påsk kallas

för fastan. _Det är en slags

förberedelse för påsken men den

innebär inte nödvändigtvis att man

inte ska äta eller dricka. _Däremot

tänker man extra mycket på vad man

kan göra för andra. _I _Svenska

kyrkan brukar man under den här

perioden ha speciella

pengsamlningar till olika

hjälporganisationer. _För att

männi skor i nte så mycket mat under den här tiden eftersom de ville förbereda sig inför påsken och _Jesus lidande. _Hungern gjorde att man förstod _Jesus bättre.

_Ett minne av den här tiden är våra fettisdags-bullar, eller semlor, som man åt på tisdagen före fastan. _Man trodde att man kunde "lagra" maten och därför åt man sig riktigt mätt den här dagen. _Man plockade också fastlagsris, som man slog sig själv med för att minnas _Jesus lidande.

_För att det skulle göra riktigt ont

knöt man hårda snörstumpar i ri set.

_Det är de snörstumparna som vi nu har bytt ut mot mjuka och ulliga fjädrar.

=== _Bildtext =====

_Under sommarhalvåret kan man hålla gudstjänst utomhus.

=====

::: #129 ::::

_Påsk

_Påskan handlar om det centrala i kristen tro -- att _Jesus dog och uppstod. _Veckan innan påsk kallas för stilla veckan. _Den börjar med

_Palmsondagen då man läser om hur
_Jesus rider in i _Jerusalem på en
åsna på väg att fira den judiska
påskan med sina lärjungar.

_Skärtorsdagen firas till minne av
att _Jesus åt den sista måltiden med
sina lärjungar och bad dem att
fortsätta dela vin och bröd med
varandra, till minne av honom. _Detta
blev sedan nattvarden i den kristna
kyrkan. _I kyrkan firas därför
speciella skärtorsdagsmässor.

_Långfredagen är dagen då _Jesus
korsfästes och dog. _I kyrkan firar

man gudstjänst, men utan musik till psalmerna och utan blommor på altaret. I en del kyrkor hänger man också dukar över korset och andra bilder av Jesus för att markera att han är borta, död. Påskdagen däremot är en glädjedag då man firar Jesus uppståndelse.

=== Bildtext =====

Påskris som dekoration kom under #1930-talet. Den lilafärgen står för bot och bättring inom den kristna kyrkan. Den gula färgen står bland annat för solens

=====

_Övriga helger och högtider

_Viktiga ord: _Kristi

_Himmel sfärdsdag, pingsten,

trefaldighetstiden, domsöndagen.

#40 dagar efter påsk firas _Kristi

_Himmel sfärdsdag då _Jesus lämnar

jorden och lyfts upp i himmelen,

till _Gud. _Ofta firas gudstjänst

utomhus denna dag.

_Pingsten är den helige _Andes

högtid inom kyrkan. _Man firar att

läringarna efter _Jesus

himmel sfärd blev uppfyllda av

Anden så att de vågade och ville gå ut och berätta om Jesus.

Ibland kallas pingsten för kyrkans födelsedag.

Trefaldighetstiden kallas tiden fram till slutet av kyrkoåret. I kyrkan talar man om att Gud är en men visar sig på tre olika sätt, som Fadern, Sonen och Anden.

Söndagarna har olika tema. Många handlar om vad det innebär att leva som kristen.

Domsöndagen avslutar kyrkoåret.

_Då påminner man i kyrkan om att

_Jesus ska komma tillbaka. _Efter
domsöndagen börjar kyrkoåret om
igen.

_Kyrkoåret är en slags ordning som
kyrkan följer, men det är också
ett minne från de första kristna
som firade samma händelser i

_Jesus liv som man gör idag.

_Ta reda på

_Vilka likheter och skillnader
finns det mellan den kristna fastan
och fasta i andra religioner?

#6. _Vad innebär lagen om

religiösfrihet?

#7. _Vilken är kristendomens

viktigaste symbol?

#8. _Vad gör man under en gudstjänst?

#9. _Vilka är "kyrkan"?

#10. _Vad kallas kyrkans kalender?

#11. _Vilken tradition förknippas med första advent?

#12. _Varför firas jul inom

kristendomen?

#13. _Vilka traditioner under

fastetiden har vi kvar från förr?

#14. _Varför tror du att man inte har musik och blommor i kyrkan under I ångfredagen?

_Ordkunskap

_Sök på internet efter ordspråk med de här orden i:

#1. kors/krucifix

#2. altare

#3. bön

_Skriv en mening med varje ord så att du förstår vad det betyder.

#1. högtid

#2. psalmbok

#3. advent

#4. jul evangeliet

_Fri kyrkor

_Finns det några fri kyrkor där du bor? _Ta reda på lite mer om dem.

_Kanske har de en hemsida? _Ta kontakt och ställ frågor om vad som är viktigt i deras kyrka och vad det finns för likheter och skillnader mellan _Svenska kyrkan och deras kyrka.

_Dop

_Jesus uppmanade sina lärjungar att döpa människor som ville vara hans efterföljare. _Därför har dopet alltid varit en handling som markerar att en människa blir kristen. _I

_Svenska kyrkan döper man barn. _I dopet tar kyrkan emot det lilla barnet i sin gemenskap. _I _Sverige innebär det också att barnet blir medlem av _Svenska kyrkan. _Under dopet frågar prästen föräldrarna om vilket namn de gett sitt barn.

_Men dopet handlar inte om att

barnet ska få ett namn, det har det redan fått. _I dopet öser prästen vatten på barnets huvud och säger, _-j ag döper di g . . . i _Faderns, _Sonens och den hel i ge _Andes namn; .

_Vattnet är synl i gt tecken på att dopet renar från det som är ont.

_Prästen ber också om att _Gud ska beskydda barnet genom l i vet, man ber att _Gud ska väl si gna barnet. _Om man inte bl i vi t döpt som l i ten, kan man döpa si g som vuxen.

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto av ett dop i en kyrka. _En präst och en familj står vid en dopfunt. _Dopfunten är en skål på en pelare. _Prästen håller i barnet som ska döpas och mamman håller vatten i dopfunten.

=====

_Nattvard

_Nattvard kallas den sista måltiden som _Jesus åt med sina lärjungar.

_Idag firar de kristna nattvard tillsammans i kyrkan som ett minne av den. _Prästen delar ut en liten bit

bröd som doppas i rött vin (oftast alkoholfritt). _När prästen delar ut brödet säger hen: _Kristi kropp -- för dig utgiven och om vinet säger hen: _Kristi blod -- för dig utgjutet.

_Konfirmitation

_Konfirmitation betyder

_. bekräftelse. _Ett litet barn som döps, förstår inte vad det är med om.

_Därför kan ungdomar i #15-årsåldern få konfirmitationsundervisning om vad dopet handlar om och vad det innebär att leva som kristen. _Den som inte

döptes som l i t e n kan döpas under
konfi r m a t i o n s t i d e n .

_Undervi s n i n g s t i d e n a v s l u t a s m e d e n
konfi r m a t i o n s g u d s t j ä n s t d ä r m a n f å r
b e k r ä f t a , s ä j a j a , t i l l s i t t d o p o c h
d e n k r i s t n a t r o n . _F ö r r i t i d e n
i n n e b a r k o n f i r m a t i o n e n e t t s l u t p å
b a r n d o m e n . _N ä r m a n k o n f i r m e r a t s v a r
m a n v u x e n o c h d å m å s t e m a n o c k s å
b ö r j a a r b e t a .

_V i g s e l

_N ä r t v å m ä n n i s k o r h a r b e s t ä m t s i g
f ö r a t t l e v a i h o p r e s t e n a v s i n a l i v
k a n d e v ä l j a a t t g i f t a s i g i k y r k a n .

_Då ber prästen om välsignelse över
parets äktenskap och de får lova att
älska varandra i både bra och sämre
tider av livet. _Sedan år #2009 kan
även par av samma kön gifta sig i
_Svenska kyrkan.

::: #132 :::::::::::::::::::::::::::::::

_Begravning

_Vid en begravning samlas man i
kyrkan eller i särskilda
begravningskapell för att ta avsked
av och minnas en människa som dött.

_Kistan med den döde bärs in i kyrkan
och under begravningen står den

I ängst fram vid altaret med blommar
och ljus runt omkring. _Prästen
brukar prata om den döde men också om
de kristna tankarna om evigt liv hos
_Gud.

_Efter _ceremonin i kyrkan bärs
kistan ut och sänks ner i en grav på
kyrkogården. _Man kan också välja att
kistan och den döde eldas upp. _Det
kallas att kremera. _Efter
kremeringen sänker man sedan ner
urnan, en slags kruka, med askan på
kyrkogården. _En del väljer att
sprida askan fritt över havet eller i

en _ . mi nnesl und.

=== _Bi l dtext/beskri vni ng =====

_I mi nnesl unden vi d _Vårgårda kyrka, _Västergötland, kan man tända ljus till mi nne av de döda under alla helgons dag i november.

_Bi l dbeskri vni ng

_Foto av en mi nnesl und. _I en del av kyrkogården fi nns en stor sten med små stenar runt om. _Bl and småstenarna fi nns flera gravljus tända. _I bakgrunden syns en kyrka och en kyrkogård med gravstenar.

=====

_Då och nu

.....

_Kristendomen har funnits i _Sverige
i över #1000 år. _Större delen av den
tiden har den kristna religionen
varit mycket stark och kyrkans män
och kvinnor har haft stort inflytande
över de som styr landet, men framför
allt över de vanliga människorna. _Vi
behöver bara gå tillbaka ett par
hundra år, till #1700-talet, för att
upptäcka att allt var mycket
annorlunda mot idag. _Kyrkan hade
stor makt och det berodde på att

kyrkan och staten alltid arbetade tillsammans. _När kungen ville att folket skulle få veta något, eller att folket skulle lyda honom fick prästerna läsa upp meddelandet i kyrkan.

_Varje präst kände alla människor som bodde i de små byarna runt kyrkan. _Prästen visste vad alla hette, hur många barn de hade, om någon föddes eller dog. _Han visste om någon flyttade eller om någon inte gick i kyrkan. _Hur kunde då prästerna hålla reda på alla sina

församlingsbor? _Jo, från #1600-talet skrev prästerna ner uppgifter om människor i sin församling i kyrkoböcker. _Där skrev de in alla nyfödda barn och alla som konfirmerades, gifte sig, fick barn eller dog. _De här kyrkböckerna finns kvar och de som tycker om att släktforska kan följa sin släkt ända tillbaka till #1600-talet. _När man släktforskar tar man reda på vilka ens släktingar var och var de bodde och gjorde.

_Di skuttera

_Har du varit med om någon av
riterna du läst om?

_Finns det liknande riter inom andra
religioner?

::: #133 :::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Förändringar

:::

_Viktiga ord: religionsfrihet,
sekularisering.

_De senaste hundra åren har det skett
stora förändringar i _Sverige, och i
hela _Europa. _Samhället har
utvecklats på många områden, bland

annat hur och var vi arbetar och vad vi arbetar med. _Ny teknik har underlättat vår vardag. _Kvinnor och inte bara män, har möjlighet att studera och skaffa ett yrke. _Det märks också i kyrkan. _Förr var det självklart att det bara var män som skulle vara präster i kyrkan. _Efter många och långa diskussioner beslutade kyrkan att även kvinnor skulle få vara präster. #1960 vigdes de första kvinnliga prästerna i _Sverige. #2014 fick _Sverige sin första kvinnliga ärkebiskop, _Antje

_Jackél en.

_I och med utvecklingen har alla fått bättre möjligheter att välja hur de vill leva sitt liv. _De här förändringarna har också påverkat kristendomens ställning i _Sverige.

_Idag måste inte en svensk medborgare vara medlem i kyrkan. _Vi har religionsfrihet. _Även om majoriteten av svenskarna fortfarande är medlemmar i _Svenska kyrkan är det allt färre som regelbundet går på gudstjänst, döper eller konfirmerar sig. _Vid stora händelser i livet som

till exempel bröllop och begravning
väljer många nu att ordna en ceremoni
utan att kyrkan är inblandad. _Att
religionen får mindre betydelse i ett
samhälle kallas sekularisering. _I
_Sverige har också andra religioner
börjat ta mer plats, till exempel
islam.

_Kristendomen har inte samma roll
som den har haft i _Sverige men
påverkar fortfarande oss som bor här
på olika sätt. _Många av våra
traditioner i samband med olika
högtider har kristen bakgrund och

fortfarande söker sig männi skor till kyrkan just vid stora helger som jul och påsk. _För de flesta är också kyrkan ett självklart val vid stora händelser i livet som till exempel bröllop, trots att det finns icke-religiösa sätt att fira. _Genom traditioner som Luciafirande, jul och sommaravslutningar i skolan kommer vi i kontakt med musik och psalmer som använts i kyrkan.

_Även om vi inte tänker på det är våra svenska lagar också påverkade av kristendomen. _Om du åker genom

_Sverige kan du se hur kyrkorna
ligger tätt och ofta mitt i byn eller
samhället. _Kyrkobyggnaderna kan
också påminna om att kristendomen
under lång tid hade en viktig roll i
det svenska samhället.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Biskop _Antje _Jackelén var den
första kvinnan i _Sverige som
vigdes till ärkebiskop. _Detta
skedde i _Uppsala _Domkyrka år
#2014. _Ärkebiskopen är _Svenska
kyrkans högste ledare.

#4. _Vad i nnebär

konfi rmati onsundervi sni ng?

#5. _Varför fi rar de kri stna

nattvard?

#6. _Hur l änge har kri stendomen

funni ts i _Sveri ge?

#7. _Vi l ka konsekvenser fi ck

reformati onen för den svenska

kyrkan?

#8. _Vad betyder sekul ari seri ng?

#9. _Många tycker att kri stendomen

fortfarande har stort i nfl ytande i

vårt samhäl l e. _Hur?

#10. _Nämn minst tre förändringar
i namnet kyrkan i _Sverige.

_Ordkunskap

_Förklara följande ord och sätt in
dem i meningar:

#1. handling

#2. gemenskap

#3. ceremoni

#4. tecken

#5. kremera

_Skriv minst tre ord som du tror
andra kan tycka är svåra.

_Skriv egna meningar till varje.

_Hel i ga föremål

_Vi kti ga ord: dopfunt,
nattvardskärl .

_Vi d dop och nattvard använder
prästen sig av dopfunt och
nattvardskärl .

_Ta reda på vad det är för föremål
och vad de används till . _Skri v och
berätta.

::: #135 ::

_Sammanfattning

:::~::~::

_Viktiga ord: _Ansgar, reformationen,
väckelsekristna, fri kyrkor, kyrka,
korset, krucifixet, altaret,
kyrkoåret, advent, domsöndagen,
sakrament, dopet, nattvarden,
sekularisering, religiösfrihet.

_Kristendomen har funnits i _Sverige
i ungefär #1000 år. _Religionen kom
hit med kristna missionärer och en av
de första hette _Ansgar. _Det tog
lång tid innan alla människor i

_Sverige tillhörde den nya

#692

#135

religiösa. Oluf Skötkonung var den förste svenske kung som döpte sig och kallade sig kristen.

På 1500-talet blev Sverige ett protestantiskt land under reformationen. Det innebar bland annat att kungen fick stort inflytande över kyrkan, men också att Bibeln översattes till svenska.

Kyrkan hade stor makt över människor och efterhand som tiden gick började en del tycka att det var dåligt. De ville utöva sin tro på ett annat sätt än som det gjordes i kyrkan. De här

männi skorna kallades för
väckelsekristna. _Kyrkan och staten
förbjöd då människor att hålla
kristna möten utanför kyrkan. _På
#1800-talet tog man bort förbudet att
hålla gudstjänst utanför kyrkan och
flera frikyrkor bildades.

_En kyrka är de kristnas heliga rum
eller byggnad. _I kyrkan träffas man
för att fira gudstjänst, be och
sjunga tillsammans. _En vanlig symbol
i kyrkan är korset eller krucifixet.
_Längst fram i en kyrka finns ett
altare. _Prästen står vid altaret

under gudstjänsterna och där förbereds också nattvarden. _Man säger också kyrka om människor som är medlemmar i en kristen gemenskap.

_Kyrkans egen kalender kallas kyrkoåret. _Det börjar i december med första advent och slutar med domsöndagen. _Däremellan kommer bland annat jul, fastan och påsk. _Alla högtider under året firas till minne av händelser i _Jesus liv.

_I alla kristna kyrkor har man handlingar som man anser är heliga.

_De kallas sakrament. _De viktigaste

sakramenten i Svenska kyrkan är dopet och nattvarden. Dopet är ett tecken på att man blir upptagen i kyrkans gemenskap. Nattvarden firar kristna för att Jesus sagt att de ska göra det som ett minne av honom. Det ska också påminna om den sista måltiden Jesus åt med sina lärjungar.

Fram till för ungefär #100 år sedan hade kyrkan mycket stort inflytande i vårt samhälle. Idag är det inte längre så. Religionen påverkar oss mindre nu än då. Den

här utveckl i ngen kal l as

sekul ari seri ng. _Sedan #1950- tal et

har vi rel i gi onsfri het i _Sveri ge.

_Det i nnebär att man är fri att

ti ll höra vi l ken rel i gi on man vi ll .

_Trots det söker si g många

fortfarande ti ll kyrkan vi d stora

händel ser i l i vet.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: kristendomen,
reformationen, protestantismen,
kyrkoåret, dopet, nattvarden,
sakrament, religionsfrihet.

é _Kristendomen kom till _Sverige
för ungefär #1000 år sedan.

é _Under reformationen på
#1500-talet övergick _Sverige
till protestantismen.

é _Svenska kyrkan var en
statskyrka fram till år #2000.

é _Kyrka är både en byggnad och de
männi skor som hör till en
kri sten gemenskap.

é _Kyrkans kalender kal l as
kyrkoåret.

é _Dopet och nattvarden är vi kti ga
sakrament i _Svenska kyrkan.

é _I dag är inte kyrkans i nfl ytande
i samhäl let lika stort som förr.

é _Vi har religi onsfri het i
_Sveri ge.

#700

#135

_Senai t _Bohl i n

_Utki k _Rel i gi on #4 - - #6

_Överförd från första upplagan

utgi ven av _Gl eerups _Utbi l dni ng

__AB, #2015 med

__I SBN #978 - #91 - #40 - #68893 - #4

_Speci al pedagogi ska skol myndi gheten

#2021

_Vol ym åtta av åtta

_Till punktskriftsläsaren

_Register och ordförklaringar finns efter innehållsförteckningen i första volymen.

_Innan varje avsnitt finns viktiga ord samlade. _Innan dem står,

_Viktiga ord: _De här orden är markerade med blå och röd färg i svartskriften.

_Rutor är markerade med p#2356 rad.

_I rutmarkeringen står oftast en rubrik som säger vad rutan handlar om.

_Till boken finns flera

sväl I pappersbi I der. _Resten av
bi I derna har bi I dbeskri vni ngar i
boken.

_Lycka ti I I I !

_Ski cka gärna di na synpunkter på
anpassni ngen av denna bok ti I I
anpassni ngsfunkti onen~àspsm. se

_I i

_Innehåll till volym åtta

_Siffran i inom parentes hänvisar till svartskriftsbokens sidor.

_Livsviktiga frågor (#136) #701

_Läs om ... (#136) #702

_Viktiga ord och begrepp (#136)

..... #703

_Livsviktigt? (#137) #703

_Meningen med livet (#137) ... #705

_Vad händer när livet tar slut?

(#138) #710

_Vad är viktigt i livet? (#139)

..... #715

_Vänskap (#140)	#720
_Vem är jag? (#142)	#728
_ Olika roller -- i verkligheten och på nätet (#143)	#733
_Repetition (#144)	#738
_Sammanfattning (#145)	#741
_Etik (#146)	#749
_Läs om ... (#146)	#750
_Viktiga ord och begrepp (#146)	#751
_Etik och moral (#147)	#751
_Regler och normer (#148)	#758
_Ethiska begrepp (#150)	#768
_Religion och etik (#153)	#784
_I i		

_Att göra gott och leva ett gott liv (#154)	#791
_De mänskliga rättigheterna (#155)	#796
_Repetition (#156)	#803
_Sammanfattning (#157)	#805

::: #136 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Livsviktiga frågor

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: Livsfrågor.

_Det finns frågor som alla människor tänker på. _Varför finns jag? _Hur kom allt till? _Vad är meningen med livet egentligen? _Duger jag? _Vem är jag? _Vad händer efter döden? _Sådana frågor brukar kallas för livsfrågor.

_Många människor hittar svar på sina livsfrågor i religionerna. _Andra hittar svar utanför religionerna eller inom sig själva. _En del tycker

inte att de hittar några bra svar.

_En sak du kan vara helt säker på är att du inte är ensam om att fundera över sådana här frågor. _Det gör alla människor.

_Läs om ...

::

é olika livsfrågor

é vänskap och identitet

é olika roller, i verkligheten och på nätet

é religionernas svar på livsfrågorna

_Vi kti ga ord och begrepp

::

i denti tet

meni ng

vänskap

döden

l i vet

gemenskap

:::: #137 ::

_Li vsvi kti gt?

::

"_Li vsvi kti gt" brukar vi säga om saker som verkligen gäller l i vet.

_Det är l i vsvi kti gt att ha tillgång

till vatten. _Det är l i vsvi kti gt att #137 #703

ha säkerhetsbälte på sig i bilen.

_Det är livsviktigt att få i sig tillräckligt med mat. _Frågorna i det här kapitlet kan man också kalla livsviktiga. _De handlar om livet och är viktiga. _Varför då?

é _Vi behöver prata med andra om det vi funderar på om livet. _När du är liten kan du prata med dina föräldrar. _När du blir äldre pratar du kanske också med dina kompisar. _Livsfrågor kan oroa och vara kluriga. _Sådant är viktigt att prata om.

é _När vi lyssnar på varandras tankar
om livet kan vi förstå varandra
bättre.

é _Om vi försöker förstå varandra är
det lättare att visa varandra
respekt och acceptera varandra.

_Meningen med livet

::

_I det stora universum är vår jord
bara en liten prick. _Vi människor
kan känna oss väldigt små. _I alla
tider har vi tittat upp mot
stjärnhimlen och undrat över vad,
eller vem, som egentligen ligger
bakom alltsammans. _Vad är meningen

med att just vår planet blev full av
liv? _Är det någon som tänkt ut det,
eller är det en slump? _Vi försöker
helst enkelt förstå varför vi är här.

_Myter förklarar det obegripliga

_Viktiga ord: myter.

_För att kunna förklara och förstå

hur livet blev till, varför det

blåser eller varför åskan går här

människor alltid berättat

berättelser. _Sådana berättelser

kallas myter.

_Religiöna ger svar

_Många människor hittar svaret på frågan om livets mening i någon religion. _Inom judendom, kristendom och islam är människans uppgift att ta hand om världen som _Gud har skapat och att leva som _Gud vill. _Judar, kristna och muslimer hittar vägledning för ett gott liv i sina heliga skrifter.

_Inom hinduismen och buddhismen finns också tankar om att människor ska försöka leva ett så gott liv som möjligt. _Det är viktigt att vara

snäll och kärleksfull mot sina
medmänniskor. _Allt man gör i livet
påverkar nästa liv. _Livet går runt i
ett kretslopp och människan återföds
hela tiden. _Om man lever rätt kan
man så småningom komma ur kretsloppet
och slippa återfödning.

_Inom alla religioner gör människor
saker tillsammans, för att hjälpa
varandra att leva rätt. _Det kan vara
att be, offra, fira gudstjänst,
fasta, meditera eller göra saker för
andra. _Genom att människor som tror
samma sak gör saker tillsammans

känner de gemenskap och mening med
livet.

=== _Bildtext =====

_Under hela livet ställs vi inför
olika val. _Det kan vara vilken
skola man ska gå på eller vilket
yrke man ska ha.

=====

_De flesta av oss tycker att tanken på döden är jobbig. _Alla människor ska dö. _Men vi vet inte vad som händer sedan. _Det kan kännas skrämmande. _Döden innebär också att vi förlorar människor som vi tycker mycket om. _Det gör ont och vi känner sorg.

_Religionerna svarar olika på frågan om vad som händer efter döden.

_Kristendomen: _De som är kristna tror på ett evigt liv i himlen efter döden för de som tror på _Gud. _De som inte tror på _Gud kommer till

helvetet som är en plats utan _Gud.

_Så tänkte man i alla fall förr. _Nu för tiden är det inte så vanligt att kristna tänker så.

_Judendomen: _Judarna säger oftast att man inte kan veta vad som händer efter döden. _Det kan bara _Gud veta.

_Islam: _I islams heliga skrift _Koranen beskrivs tydligt att det finns två vägar efter döden.

_Paradiset eller helvetet. _Paradiset är en god plats hos _Gud, medan helvetet är en hemsk plats för de som inte levt som _Gud vill.

_Hinduismen: _Den vanliga gaste tanken om döden inom hinduismen är att människan återföds. _Det är dina handlingar i livet som bestämmer vad du ska återfödast till. _Målet är att till slut slippa återfödast.

_Buddismen: _Inom buddismen finns samma tanke som inom hinduismen, att människan återföds till nya liv hela tiden. _Om man lever enligt _Buddhas lära kan man till slut bli upplyst och uppnå nirvana. _En del buddister tänker att nirvana är en plats, medan andra tänker att det är ett tillstånd

av fri d och l ycka.

::: #139 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_I nom rel i gi onerna tol kar och förstår
männi skor de hel i ga skri fterna och
tradi ti onerna på ol i ka sätt. _En del
tänker att döden kommer att bli exakt
så som den beskri vs i texten. _Andra
gör si n egen bi ld av vad som kommer
hända med hj äl p av texten el l er
tradi ti onen.

_Även männi skor som i nte tror på
någon _Gud el l er har någon rel i gi on
har tankar om vad som händer efter
döden. _I böcker och fi lmer beskri vs

ofta döden som en övergång mellan
världar. _Det kan vara ett ljus i
slutet av en lång tunnel eller en bro
som går över en mörk flod. _Gemensamt
för många berättelser om döden är att
människor tror och hoppas på en
bättre värld. _Kanske har du läst om
bröderna _Lejonhjärta och hur de
hamnar i _Nangi jala efter sitt liv på
jorden?

_Vad är viktigt i livet?
::

_Vad skulle du svara på den frågan?

_Om vi tittar på tv, på nätet eller

läser tidningar kan vi lätt tro att

det viktigaste i livet är att se ut på ett visst sätt, ha rätt saker eller att bo på ett fint ställe.

_De flesta skulle nog svara att familjen är viktig. _Att få vara frisk och slippa vara med om hemska saker, till exempel krig, är också betydelsefullt. _Några kanske svarar att det är viktigt att spela handboll eller att rida på sin egen häst.

_Andra tycker att det är viktigt att sjunga i kör eller laga god mat. _Att få göra saker man tycker är roligt och är duktig på kan också ge livet

mening. Ofta gör vi sådana saker i hop med andra och då känner vi gemenskap och får nya vänner.

Det som är viktigt är man rädd om. Därför blir det extra svårt när något händer dem som vi tycker mest om. Om mamma, pappa eller ett syskon skulle bli svårt sjuka. Om föräldrarna bråkar. Då kan man känna rädsla för vad som ska hända, eller för att bli lämnad ensam.

Ibland är det så illa att någon som står en nära skadar en. En del barn är inte trygga hemma. Det kan

bero på att föräldrarna har ett
missbruk av något slag eller att
någon i familjen är våldsam. _Då är
det viktigt att prata med andra vuxna
som kan hjälpa. _Det kan vara en
person på skolan, till exempel
skolsköterskan. _Men det finns också
organisationer som jobbar just med
att lyssna på och hjälpa barn som har
det svårt. _I Sverige finns bland
annat BROS, Barnens rätt i
samhället.

__BRI S _Barnens rätt i samhället

_Bri s är en organi sati on som ger stöd och hjäl p till barn och unga.

_Bri s jobbar också för att förbättra för barn i samhället.

_Till _Bri s kan barn ringa eller mejla om de behöver prata med

någon. _Al la som jobbar på _Bri s har _ tystnadsplikt.

www.bri s.se

_Di skutera

_Vad tycker du är viktigast i ditt liv just nu?

_Vad tror du kan bli viktigt när du

ensamma. _Det kan vara skönt, men bara i bland. _För det mesta mår vi bäst om vi är tillsammans med andra. _Förutom familjen är därför vänner och kompisar viktiga för oss.

_Vänskap kan se olika ut. _En del har massor med kompisar och trivs i stora gäng. _Andra tycker bättre om att vara med en kompis i taget.

_Vissa har bästisar, alltså någon vän som är extra viktigt och som man tycker speciellt mycket om.

_Kompisar i skolan

_Skolan är din arbetsplats där du är många timmar om dagen. _Därför är det viktigt att du trivs och har kompisar där. _I klassrummet ska du kunna samarbeta med dina klasskompisar. _Det kan vara att till exempel hjälpa en kompis med en uppgift. _Det kan också vara att lyssna på och ta det som kompisar säger i klassrummet på allvar.

_Många har goda vänner i skolan.

_Det är roligt om det kan vara så.

_Vissa träffar bara sina

#722

#140

kl asskompisar i skolan och har andra kompisar som de hellre träffar på fritiden. _Även om det är så, ska alla elever visa varandra respekt och vara snälla mot varandra.

_Diskutera

_Hur är man en bra kl asskompis?

_Tänk på olika situationer i skolan; rasterna, matsalen, samtal i klassrummet, grupparbeten eller i drottningen.

_Vad innebär det att vara en bra kompis?

_När man är vänner kan man ibland hamna i situationer som är svåra.

_Man vill vara en bra kompis, men det är inte alltid lätt att veta hur.

_Ofta finns det inga enkla lösningar.

_Här är några situationer som kan vara "både och".

_Är du en bra kompis om du ...

é "skvallrar" (berättar för en vuxen)

när din kompis gjort något dumt?

é i bland säger nej till att hitta på
något när din kompis frågar om ni
ska vara tillsammans?

é säger vad du faktiskt tycker om
kompisens nya frisyr eller tröja?

_Det beror på, kommer du kanske att
svara? _Fundera vidare kring fler
situationer där det inte är så enkelt
att veta hur man bäst är en bra
kompis.

_Även om vi anstränger oss för att
vara bra kompisar blir det fel i bland
och vi gör varandra ledsna. _Det har
alla varit med om. _Då kan det vara

skönt att reda ut det som blivit fel,
prata med varandra och säga förlåt.

_Att säga förlåt betyder ungefär att
be om ursäkt. _Genom att säga förlåt
visar man att man är ledsen och att
man vill att allt ska bli bra igen.

_En vän är någon

é jag kan prata med

é jag gör roliga saker i hop med

é jag kan säga hemligheter till

é jag kan skratta i hop med

é som gillar samma saker som mig

é jag kan ha tråkigt i hop med

_Håller du med? _Vad skulle du

vi lja lägga till eller dra ifrån
på listan?

=== _Bildtext =====

_Ibland kan man känna sig ensam
även om man inte är det. _Varför?

=====

_Diskutera

_Vad innebär det att respektera
någon annan?

_Måste man alltid säga förlåt? _Är
det alltid viktigt? _Varför/varför
inte?

::: #142 ::

_Vem är jag?

::: ::

_Kanske tycker du att det är en
löjlig fråga? _Om du skulle
presentera dig skulle du nog säga
ditt namn, din ålder och var du bor.

_Kanske skulle du säga om du var tjej
eller kille och vad du tycker mycket
om att göra. _Kanske säger du så här:
jag heter _Nora och är en #11-årig
tjej som gillar att spela fotboll och
bor i _Uppsala. _Det är den korta
versionen av en person. _Men det
finns väldigt mycket mer att säga om

#728

#142

dig, eller hur?

_Identitet

_Viktiga ord: identitet.

_Identitet är det ord som används för att beskriva en människa lite mer på djupet. _Ordet identitet betyder ungefär personlighet. _Den beskriver hur och vem du är som person.

_Identiteten formas under hela livet och påverkas av många olika saker.

_I puberteten utvecklas din hjärna och du upplever många nya känslor och tankar. _Det är också en tid då många ungdomar funderar mycket över livet

och hur de ska vara.

_Sexualitet är också en del av din identitet. _Det finns olika namn för sexualitet. _Heterosexuellitet är när tjejer och killar blir kära i varandra. _Homosexuellitet är när tjejer gillar och blir kära i tjejer eller att killar gillar och blir kära i killar. _Bisexuellitet betyder att killar och tjejer gillar och kan bli kära i både tjejer och killar.

_Vad påverkar i denti teten? _Hur
vi sar du di n i denti tet?

_Vi l ka personer har störst
påverkan på hur di n i denti tet
utveckl as medan du växer upp? _Hur
och varför då?

_På vi l ka sätt kan medi a
(ti dni ngar, fi l m, tv och musi k)
påverka i denti teteten?

_Du har di n egen i denti tet. _Men
du i ngår också i många ol i ka
sammanhang och grupper. _Förutom
fami l j en kanske du är scout,
fotbol l ssupporter, hi phoppare

eller _Harry _Potter-fan? _Fundera på hur de grupper du ingår i visar sin identitet på olika sätt.

_Hur kan man visa sin religiösa identitet?

_Om du skulle presentera dig själv -- vad skulle du då välja att säga?

_Kanske säger det också något om vad som är viktigt för dig just nu? _Tror du att du skulle presentera dig annorlunda om tio år?

::: #143 ::

_Olika roller -- i verkligheten och
på nätet

:::~::~::

=== _Bildbeskrivning =====

_Foto av en kille som tittar på en
mobil. _Han ser väldigt ledsen ut.

=====

_Vi människor brukar anpassa oss
efter vilka vi är tillsammans med.

_Kanske har du tänkt på att du inte
pratar på samma sätt med dina
föräldrar som med dina kompisar?

_Eller att det finns saker som du gör
på fritidsklubben eller

i drottsträngen som du aldrig skulle
göra hemma hos till exempel farmor?

_I dag lägger barn och unga mycket
av sin tid på internet. _På nätet gör
du i stort sett samma saker som om du
hängt med dina kompisar efter skolan.

_Ni spelar spel, tittar på film,
lyssnar på musik och pratar. _Du kan
också ta kontakt med människor du
inte känner och aldrig har träffat.

_På nätet är det lätt att inte vara
sig själv. _Du behöver inte avslöja
vem du är. _Då kan man testa att vara
någon annan och pröva sådant som

verkar vara spännande. _Skiljaden mellan nätet och verkligheten är att det oftast saknas vuxna i närheten.

_Vårt sätt att skriva på nätet skiljer sig från vårt sätt att skriva i andra sammanhang. _Vi använder kortare meningar och andra ord.

_Dessutom händer det att vi skriver saker som vi aldrig hade sagt direkt till en person i verkliga livet. _Det verkar vara lättare att vara taskig eller säga dumma, kränkande saker till varandra på nätet.

_Saker som är viktiga att tänka på när du är på nätet:

é _Lämna inte ut personuppgifter, det vill säga personnummer, adress eller telefonnummer till människor du inte känner

é _Klä aldrig av dig inför en kamera.

é _Anmäl om någon säger elaka och kränkande saker i ett chattforum eller andra webbsidor du besöker. _De flesta sådana sidor har en knapp som heter "report abuse". _Det betyder ungefär att

"rapportera kränkning". _Ta hjälp av dina föräldrar eller någon annan.

_Skriv inte saker om andra personer som inte stämmer. _Då sprider du rykten, och det kallas för förtal och är straffbart.

_Fundera på

_Är du olika beroende på om du är hemma, på fritidsaktivitet eller på nätet?

_Skiljer sig dina roller mycket åt?

_På vilket sätt?

_Finn det skillnader i bråk som
börjar på nätet och bråk som börjar
på till exempel skolgården?

::: #144 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Repetition

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

#1. _Varför funderar vi människor
över livet?

#2. _Ge några exempel på hur olika
religioner svarar på frågor om
livet.

#3. _Var kan du som barn vända dig om
du har det tufft hemma?

#4. _Vad tycker du är viktigast att
tänka på när det gäller att vara en
#738 #144

bra kompis i skolan?

#5. _Vad är dina bästa råd för att reda ut ett bråk på ett bra sätt?

#6. _Vad betyder "identitet"?

#7. _Ge några exempel på vad som är viktigt att tänka på som ung på nätet?

#8. _Ge exempel på hur några religioner svarar på frågan om vad som händer efter döden?

_Ordkunskap

_Välj ut tre ord i kapitlet som du tycker är viktiga eller svåra.

_Skriv förklaringar till orden, visa

och berätta sedan för en kompis.

_Flickor och pojkar i tidningar

_Titta i tidningar som unga läser
eller kommer i kontakt med.

_Saml in och ta med tidningar

hemifrån eller läs tidningarna på

nätet. _Titta på hur flickor och
pojkar framställs i text och bild.

é _Vilka intressen verkar de ha?

é _Vilka egenskaper verkar de ha?

é _Hur ser flickor och pojkar ut på
bilderna?

_Glada eller allvariga? _Säkra

eller osäkra?

é _Tycker du att innehållet i texten
hänger i hop med bilden?

_Finns det skillnader? _Vilka då i så
fall?

_Vad kan sättet som flickor och
pojkar framställs på i media ha för
betydelse för unga människor?

::: #145 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Sammanfattning

::: ::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: Livsfrågor, religionen,

__BRI S, identiteten.

_Livsfrågor är frågor om livet och
döden som alla människor ställer sig.

_Vi funderar på vad som är meningen

#145

#741

med livet och varför vi lever just här på jorden.

_En del hittar svaren på sådana frågor i religionen. _Religionerna ger ofta råd om hur man ska leva ett bra liv. _Genom religionen kan man också få uppleva samhörighet och gemenskap.

_En livsfråga kan vara att fråga sig vad som är viktigt i livet.

_Många människor tycker att de närmaste relationerna, alltså familjen och vännerna, är det viktigaste. _Det är dem vi bryr oss

allra mest om. _Därför är det extra svårt om någon i familjen till exempel blir sjuk.

_Om familjen inte fungerar kan det bli riktigt jobbigt. _Då är det viktigt att prata med någon. _Som barn måste du kunna känna dig trygg. _På skolan finns det ofta en skolsköterska eller en kurator som är duktiga på att lyssna. _Du kan också vända dig till exempel vis ___BRI S (_Barnens rätt i samhället).

_Vänskap kan vara fantastiskt men också svårt. _Att tycka olika eller

att bråka är inte farligt, om man är noga med att reda ut det som blivit fel. _I skolan är kompisarna både vänner och arbetskamrater. _Där måste man kunna samarbeta och respektera varandra även om man inte umgås på fritiden.

_Identiteten är din personlighet som formas under hela livet. _Din identitet påverkas av många olika saker, till exempel av media. _Du kan vara olika som person beroende på vilket sammanhang du befinner dig.

_På nätet är det lätt att gömma sig

bakom en "hemlig" identitet. _Det är viktigt att inte göra saker på nätet som du inte skulle gjort i verkligheten.

_Alla människor funderar över döden och vad som händer sen. _Om vi inte vill tro på religionernas svar om vad som händer efter döden gör vi våra egna svar. _Många människor hoppas att det ska finnas en fortsättning på livet.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: Livsfrågor,
identiteten.

é _Livsfrågor är frågor om livet
och döden som alla människor
ställer sig.

é _Våra närmaste relationer,
familj och vänner, är ofta det
viktigaste för oss.

é _Identiteten, personligheten,
formas under hela livet och kan
påverkas av många olika saker.

é _Vi har olika roller och
anpassar oss till olika
situationer; hemma, i skolan och
på nätet.

é _Flera religioner vill ge hopp
om ett liv efter döden.

#748

#145

::: #146 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Etik

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: etik.

_Kan det vara så farligt att ta ett tuggummi för en krona i affären? _En krona är ju ingenting!

_Skulle jag stannat och hjälpt

_Felicia när hennes cykelkedja

hoppade av på vägen hem? _Jag hade

faktiskt bråttom till träningen, det kändes viktigare.

_När _Linda tog _Nessims

mobilteltelefon och skrev ett meddelande

till Klara "på skoj" blev han
jättledsen. _Jag sa till vår lärare,
för det var faktiskt taskigt. _Då
blev _Linda sur på mig ...

_När du tänker och resonerar om
sådana här saker handlar det om etik,
alltså om vad som är rätt och fel.

_Läs om ...

::

é etik och moral

é regler och normer

é etiska begrepp

é religion och etik

é ett gott liv

é mänskliga rättigheter

pratar vi också ofta om moral. _Moral är hur en människa tänker om rätt och orätt och hur det märks på hur man beter sig eller handlar. _Det är viktigt att inte förväxla etik och moral med lagar. _Det som är fel enligt lagen, behöver inte vara fel enligt en människas moral. _Enligt lagen är det till exempel förbjudet att köra för fort. _Många människor tycker trots det att det är rätt att köra för fort om det gäller något viktigt, till exempel att komma fram till ett sjukhus i tid för att rädda

I i v.

_När vi pratar med varandra om handlingar som rätt eller fel använder vi ibland orden moralisk och omoralisk. _Det är till exempel omoraliskt att fuska på ett prov, men moraliskt rätt att hjälpa någon som trillat och slagit sig. _Vi människor är inte alltid överens om vad som är rätt och orätt beteende. _Vi har olika moral och det påverkar hur vi är mot andra.

_Etik är ett ämne som samlar tankar och resonemang om rätt och orätt.

_Moral kan man säga är våra handlingar utifrån vad vi tycker är rätt och orätt. _Vi kan alla göra misstag och fel, men det finns alltid en möjlighet att säga förlåt.

_Finns etik bara i religion?

_Viktiga ord: etik, moral, moralisk, omoralisk.

_Etik och religion hör ihop eftersom alla religioner lär ut vad som är ett bra liv och hur människor ska handla.

_Men etiska diskussioner finns inom många fler ämnen och områden.

_Eti ska frågor

é _Ska stora företag få lov att släppa ut föroreningar i naturen? _Företagen ger jobb och pengar nu, men kan vi strunta i dem som kommer efter oss på jorden?

é _Är det okej att ladda ner musik och film från nätet? _Då får inte de som gjort filmen eller musiken betalt, men de blir gratis för mig. _Det är väl bra, eller?

é _Ska en läkare få hjälpa svårt sjuka patienter som vill dö, att dö?

é _Ska tränaren toppa laget inför den viktiga matchen? _Är det inte viktigare att vi har kul och att alla får vara med och spela?

é _Jag ser att _Mia tar _Olas mobil. _Ska jag berätta vad jag sett? _För vem ska jag berätta?

é _Är det okej att tjuvkiika på kamraten när jag skriver ett prov?

_Eti ska frågor är aldrig lätta och
det är sällan självklart vad som
är rätt och vad som är orätt.

=== _Bildtext =====

_Vi får inte slänga skräp hur
som helst i naturen. _Det är
både omoraliskt och förbjudet
enligt lag.

=====

::: #148 ::::::::::::::::::::::::::::::

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Numera är det vanligt att män tar
ut föräldraledighet. _Det är ett
exempel på att normer förändras.

_Bildbeskrivning

_Foto av en pappa som är ute och går i skogen med en barnvagn.

=====

_Regler och normer

::

_Viktiga ord: regler, normer.

_Ett sätt att avgöra vad som är rätt och orätt är att sätta upp regler.

_Om du tänker efter kommer du varje dag i kontakt med regler av olika slag. _Hemma finns regeln att du ska borsta tänderna varje dag. _I skolan finns det många olika regler: du ska räckta upp handen och inte prata rakt

ut, du ska stå i kö i matsalen och inte tränga dig före någon annan och du ska komma i tid till dina lektioner. _Om du deltar i någon sport på fritiden eller spelar ett instrument, finns det regler för hur man spelar eller för hur man tar hand om sin utrustning. _Det är väldigt viktigt att följa alla regler i trafiken.

_Regler är ett sätt för oss att sätta ramar för hur vi ska vara mot varandra. _Om vi är många som ska vara tillsammans blir det lättare om

vi följer regler.

_Normer är en slags regler som inte finns nedskrivna någonstans men som de allra flesta i samhället ändå känner till.

_Ibland kallas normer för just oskrivna regler. _Normer handlar om hur saker brukar vara eller hur de förväntas vara. _I _Sverige är det till exempel norm att ta av sig skorna när man kommer in i någon annans hem eller att inte prata med människor man inte känner på bussen. _I andra länder gäller andra normer.

_Både regler och normer kan göra det enklare för människor att vara tillsammans. _Men en del normer är jobbiga och onödiga. _Det finns till exempel normer om hur tjejer och killar ska vara. _Sådana normer kan hindra en från att göra sådant man egentligen vill. _Som tur är kan normer förändras. _För hundra år sedan var det till exempel konstigt om en kvinna ville utbilda sig och jobba utanför hemmet. _Det var också helt otänkbart att en man skulle ta hand om barn.

_Di skutera

_Vad händer när du bryter en norm,
som till exempel börja prata med en
okänd på bussen?

::: #149 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Att bryta mot normer och regler

_Viktiga ord: konsekvenser, straff,
påföljd.

_När vi gör regler bestämmer vi också
ofta vad som ska hända om någon
bryter mot dem. _Det kallas
konsekvenser, alltså följer. _Om du
inte borstar tänderna kommer du så
småningom få hål och dessutom dålig

#762

#149

andedräkt. _Om du inte räcker upp
handen innan du pratar i skolan
kommer dina klasskompisar att bli
irriterade och din lärare kommer att
säga till dig. _Om du kommer försent
till dina lektioner blir konsekvensen
att du missar tid att lära och stör
andras arbete. _Då kanske skolan har
bestämt att du ska ta igen den tiden
hemma eller på skolan.

_Om vi bryter mot lagar kallas
konsekvenserna för straff eller
påföljd. _Det kan till exempel vara
att sitta i fängelse eller att betala

böter.

_Om man bryter mot normer får det också konsekvenser. _Hur tror du till exempel att de första flickorna som klippte håret kort i _Sverige hade det innan människor hade vant sig?

_Att bryta mot normer kan vara både befriande och jobbigt.

_Vad är normalt?

_Kanske har du någon gång varit med om att känna dig annorlunda? _Att du inte gör eller tänker som alla andra.

_Det kan vara en jobbig känsla. _Du kan känna dig utanför i gruppen eller

tänka att du inte passar in. _I bland blir den som bryter mot normen till och med mobbad.

_Alla är olika, men ändå mer lika än vad man kan tro. _Det finns alltid någon som har tänkt eller känt som du. _Därför är det viktigt att prata med föräldrar och kompisar om hur du tänker och känner. _Som förälder och kompis är det viktigt att säga och visa att alla har rätt att vara som de är, oavsett hur du ser ut, var du kommer ifrån, vem du blir kär i eller om du har ett funktionshinder av

något slag, så länge man inte skadar någon annan.

_Mobbning är en upprepad negativ handling där någon eller några försöker skada en annan, eller få den att känna obehag.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Förr skulle kvinnor ha långt hår, men alltid uppsatt eller gömt under en hatt eller sjal ett/sjal. _I början av #1900-talet började kvinnor att klippa håret kort, vilket gjorde många männskor upprörda.

_Bildbeskrivning

_Målning och ett foto. _Målning av en kvinna från kanske #1800-talet.

_Kvinnan har långt hår ner till rumpan. _Foto av en kvinna från #1920-talet. _Hon har håret klippt i en kort page där håret slutar strax under örat.

=====

_Diskutera

_Vad händer om du eller en kompis bryter mot någon av skolans regler?

_Hur gör man bäst för att alla ska få vara som de är?

::: #150 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

"_Det är orättvist att ni orna får ta
tio köttbullar på skol lunchen, men vi
som går i mellanstadiet får bara ta
fem! "

_Eti ska begrepp

::: ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: rätt, orätt, jämlikhet,
jämställdhet, ansvar, empati,
kränkning.

_Eti ska begrepp är ord som beskriver
saker som har med rätt och fel att
göra och som ofta används när vi
diskuterar eti ska frågor.

_Rätt eller orätt? _Rättvist eller
#768 #150

orättvist? _De här orden handlar om vi tycker att en situation eller en handling är bra eller dålig.

_Rättvisa är när vi blir behandlade jämligt och sjyst. _Orättvisa är motsatsen, alltså att inte behandla människor lika.

_När vi känner oss illa behandlade använder vi ofta ordet orättvisa.

_Ibland upptäcker vi att det som vi tyckte var orättvist blir mindre orättvist, om man ser det från ett annat håll. _Är det kanske rättvist att niorna får fler köttbullar för

att de är större och hungri gare?

_Petra har en egen dator i skol an
eftersom hon har dyslexi. _På
datorn kan hon lyssna på inläst
text och har speciella
stavningsprogram som hjälper henne
när hon skriver. _De andra i
klassen delar på fem datorer som
står i klassrummet. _Kan det både
vara rättvist och orättvist att
_Petra har en egen dator?

_Jämlikhet innebär att alla människor
är lika mycket värda. _Det spelar
ingen roll om du är kvinna, man eller

barn. _Det ska inte heller spela roll om du är ung eller gammal, vilken hudfärg du har eller om du har något handikapp.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Regnbågens färger har varit symbol för homosexuell solidaritet sedan #1978. _Färgerna står för mångfald, respekt och tolerans.

_Bildbeskrivning

_Foto av en parad där människor viftar med regnbågsflaggor.

_Flaggorna har sex vågräta band med färgerna: rött, orange, gult,

grönt, blått och lila.

=====

_I Sverige har vi speciella lagar som ska skydda jämlikheten i samhället. _De kallas för diskrimineringslagar och säger att du aldrig ska bli dåligt behandlad på grund av kön, könsidentitet, _etnisk tillhörighet, religion, _funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. _Om man känner sig utsatt för dålig behandling kan man vända sig till diskrimineringsombudsmannen, ___D0.

::: #151 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter i samhället. _Det gäller till exempel att man ska få samma lön för samma arbete eller att man ska ha samma möjligheter att vara hemma med sina barn när de är små.

_Skolan ska också vara jämställd och pojkar och flickor ska behandlas lika. _Det handlar om att alla ska få prata lika mycket, bestämma lika mycket och behandlas på samma sätt.

_Ansvar betyder att du har
skyl di g heter, mot di g sj ä l v och
andra. _Det du gör påverkar j u andra
på ol i ka sätt. _Hemma är det kanske
di tt speci el l a ansvar att pl ocka ur
di skmaski nen el l er gå ut med hunden.

_I skol an är det di tt ansvar,
ti l l sammans med di na kl asskompi sar,
att skapa en bra mi l j ö i kl assrummet.

_Ansvar är l ättare när man del ar det
med andra.

_Empati är att kunna sätta sig i n i
hur andra männi skor mår och känner.

_Om du har empati kan du l ättare

förstå andra. _I bland förklarar vi
också empati med ordet medkänsla.

_Kränkning

_Kränkning betyder ungefär att
förolämpa någon, det vill säga att
medvetet få en person att bli
upprörd eller ledsen. _När vi
kränker någon annan använder vi
oss ofta av personlighet,
utseende, kön, religion eller
etnicitet. _Förmodligen för att
alla de sakerna har med vår
identitet, alltså vilka vi är som
personer, att göra.

_Ordet kränkning kan också betyda att ett land går över gränsen till ett annat land för att till exempel starta ett krig. _Det är egentligen en ganska bra bild för vad "kränka" kan innebära. _Du går över någon annans gräns.

_Har du känt dig kränkt någon gång? _Varför? _Vad hände?

_Di skutera

_Vad är ditt ansvar i vardagen?

_Hur kommer det ändra sig när du blir äldre tror du?

_Förväntas pojkar och flickor ta

olika mycket ansvar? _Ge exempel .

_Hur är det med jämställdheten på er skola?

_Vad kan bli bättre och hur ska ni jobba för att det ska bli bättre?

::: #152 ::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: solidaritet.

_Solidaritet är ett ord som betyder att ta gemensamt ansvar för något eller att hålla ihop. _Solidaritet kan uttryckas i en åsikt eller ett beslut, till exempel: "_I solidaritet med alla nötlagerker har vi bestämt att den här skolan ska vara helt fri

från nötter, både hasselnötter och jordnötter. _Man får inte längre äta eller ha med sig nötter på skolans område. "

_Det kan också vara att visa att man håller samman i handling. _Att stå upp för en kompis som blir utsatt för något dumt på skolgården till exempel .

_Klass #6_B har länge diskuterat vilken aktivitet de ska välja att göra tillsammans innan de går på sommarlov. _Nu har de enats om en dag på ett _Sommarland med

bassänger, hoppturn och karuseller. _En vecka innan avfärd skadar sig _Pavel på träning och bryter benet.

_Han blir gipsad och kommer varken kunna bada eller åka karusell.

_Några av klasskompisarna tycker att de borde diskutera ett nytt resmål som alla, även _Pavel, kan åka till och delta aktivt i. _Hur tycker du att klassen ska göra?

_Kan de visa sin solidaritet med

_Pavel på olika sätt?

_I vår del av världen har vi det väldigt bra. _Vårt sätt att leva får konsekvenser i andra delar av världen. _När vi köper mat, prylar eller reser långt med flyg kan det innebära miljöförstöring eller livsfarlig arbetsmiljö för människor i andra länder. _Vi vet också att många människor är fattiga, är på flykt eller svälter. _Hur kan vi visa solidaritet med dem? _Går det?

=== _Bildtext/beskrivning =====

_I Ghana sorterar man ut de saker som går att återvinna bland elektroniksopor från västvärlden.

_Resten eldas upp och bildar då giftig rök.

_Bildbeskrivning

_Foto av en kille som sitter i en stor hög med elektroniskrot. _Han har på sig shorts och sandaler och han jobbar med bara händer och en skruvmejsel.

=====

_Bröderna _Lejonhjärta

"_Det finns saker man måste göra, även om det är farligt _Annars är man ingen människa utan bara en liten lort".

_Det säger _Jonathan till sin bror _Skorpan i _Astrid _Lindgrens bok _Bröderna _Lejonhjärta. _Det där att visa solidaritet och våga visa den även i handling kräver ibland mycket mod. _Att säga till ett gäng på skolgården som mobbar en elev kan kännas farligt och obehagligt. _Tänk om de ger sig på

mi g i stäl l et?

_Många gånger vågar vi i nte göra det vi tror är rätt även om vi skul l e vi l j a.

_Fundera på vad det kan vara för saker som är "far l i ga", men vi kti ga att våga göra el l er säga.

_Di skuttera

_Är det l ättare att vara sol i dari sk med männi skor som fi nns nära en sj ä l v, än männi skor som bor l ångt borta? _Moti vera och ge exempel .

::: #153 ::

_Religiön och etik

::: ::

_Viktiga ord: den gyllene regeln,

buddism, hinduism, judendom,

kristendom, islam.

_Alla religioner har idéer om rätt

och orätt och vad det är att leva ett

bra liv. _En sådan idé är det som

brukar kallas den gyllene regeln.

_Den finns i lite olika former i alla

de stora världsreligionerna:

_Gyl l ene regel n

_Buddi sm: _Pl åga i nte andra med
det som pi nar di g sj ä l v.

(_Udanavarga #5: #18)

_Hi ndui sm: _Detta är summan av
pl i kterna: _Gör i nte mot andra
något som skul l e vå l l a di g
smärta, om det gj ordes mot di g.

(_Mahabharata #5: #17)

_Judendom: _Det som är di g sj ä l v
förhatl i gt, skal l du i nte göra
mot di n nästa. _Detta är hel a
_Torahn. _Det övri ga är
förkl ari ngar. _Gå och l äs!

(_Hi l l e l)

_Kri stendom: _Al l t vad ni vi l l att
mä nni skorna ska göra för er, det
ska ni också göra för dem

(_Matteus #7: #12)

_I sl am: _I ngen är rättrogen förrän
han ä l skar si n broder som si g
sj ä l v. (_Hadi therna)

_Man kan fundera över varför de ol i ka
rel i gi onerna tänker så l i ka om hur vi
mä nni skor bör vara mot varandra?

_I nom j udendomen och kri stendomen
fi nns också de ti o budorden som
handl ar om hur mä nni skor ska vara mot

_Gud och varandra. _I områden där judendom och kristendom varit stora religioner har de tio budorden påverkat vad människor tycker är rätt och fel. _Vissa menar att budorden också har påverkat lagarna i dessa länder.

_Religiösa regler

_Religionerna har regler som hjälper de som tillhör religionen att leva ett gott och rätt liv. _Inom judendomen finns det, förutom de tio budorden, regler kring hur man ska fira sabbat, vad man ska äta och hur

maten ska tillagas. _I hinduismen finns många regler om hur man ska tvätta sig eller rena sig för att till exempel bli av med sina synder.

_De flesta hinduer är också _vegetarianer eftersom de anser att allt levande är heligt. _Islam har också regler om till exempel vilken mat som är tillåten och inte. _Inom islam delar man in handlingar i tillåtet, halal, och otillåtet, haram.

_Religiösa människor kan också läsa i de heliga skrifterna för att få råd

om hur de ska leva. _De religiösa
ledarna eller lärarna kan också ge
svar på olika etiska frågor.

_De flesta som tillhör en religion
tycker att religionen hjälper dem att
leva rätt och gott. _Men ibland
kanske religionen också gör det extra
svårt. _Det är inte bara människor
som blir arga och besvikna när man
gjort något fel utan också guden
eller gudarna.

=== _Bildtext/beskrivning =====

_De flesta hinduer är vegetarianer eftersom de anser att allt levande är heligt. _Kor är ett vanligt inslag i stadsbilden.

_Bildbeskrivning

_Foto av en gatukiosk. _Framför luckan står en ko och tittar in.

=====

_Diskutera

_Känner du till något land som är starkt påverkat av religionen?

::: #154 ::

_Att göra gott och leva ett gott liv
::

_Ett gott liv? _Vad är det? _Svaret
blir naturligtvis olika beroende på
vem du frågar. _För den som är svårt
sjuk är ett gott liv att vara frisk.

_För den som älskar att spela
dataspel skulle ett gott liv kanske
vara att få jobba som spelutvecklare.

_För den som inte har tillräckligt
med mat är ett gott liv att kunna äta
sig mätt varje dag.

_I _Sverige har de flesta av oss
det vi behöver: mat, kläder och ett

hem att bo i. _Kan ett gott liv då
vara att göra gott för andra? _Många
tycker det. _En del menar till och
med att det är en skyldighet att
hjälpa, dela med sig och jobba för
att andra ska få det bättre.

_En del menar att vi människor bli
gladare om vi hjälper varandra.

_Många engagerar sig i olika
hjälporganisationer för att hjälpa
människor i _Sverige och andra länder
med mat, läkarhjälp, kläder,
utbildning och många andra saker. _De
gör det för att det känns

meningsfullt och viktigt. _Det känns skönt att göra något, för att förändra sådant som är dåligt och orättvist.

_Att göra något bra av det som varit dåligt kan också vara ett sätt att skapa mening och hjälpa andra.

_Sara _Damber startade #1997

organisationen _Fri ends som jobbar med att stoppa mobbing i svenska

skolor. _Sara hade själv varit mobbad

i skolan. _I dag jobbar _Fri ends med

att utbilda bland annat elever och

lärare om hur man kan arbeta mot

mobbing.

_Malala _Yousafzai från _Pakistan blev i oktober #2012 skjuten när hon var på väg till skolan. _Hon hade retat upp talibaner som styrde i det område hon bodde genom att öppet prata om och kämpa för flickors rätt till utbildning. _Trots att hon visste att hon var hotad till livet fortsatte hon prata om det hon tyckte var viktigt. _Malala blev svårt skadad och flögs till _England för vård. _Hon överlevde och fortsätter sin kamp för flickors rätt till

utbildning. _Malalas budskap och mod
har fått mycket uppmärksamhet. _År
#2014 fick hon _Nobel s fredspri s,
bara sjutton år gammal .

=== _Bildtext/beskrivning =====

_Malala är ett exempel på en
förebild som andra får inspiration
av. _Här är hon på besök i
_Trinidad _Tobago.

_Bildbeskrivning

_Foto av _Malala. _Runt henne står
många barn. _Malala har en sjal
över huvudet och axlarna.

=====

_Di skuttera

_Har man en skyl di ghet att arbeta för att andra ska få det bättre om man redan har det bra? _Varför/_Varför inte?

_Hur ska du göra och vara för att "göra gott" hemma och i skol an?

::: #155 ::

_De mänskliga rättigheterna

::: ::

_Viktiga ord: konventioner,

barnkonventionen, värdegrunden,

värde, värdering.

_Mänskliga rättigheter är regler som

tal ar om vi l ka rätti gheter al l a
männi skor har. _Länderna i __FN har
ti l l sammans kommi t överens om vi l ka
rätti gheter som är vi kti ga. _De fi nns
nerskri vna i __FN: s al l männa
förkl ari ng om de mänskli ga
rätti gheterna. _Där står bl and annat
så här:

é _Al l a männi skor är l i ka mycket
värda.

é _Al l a männi skor har rätt att l eva
och vara medborgare i ett l and.

é _Al l a männi skor har rätt att sj äl va
bestämna över si na l i v.

é _Alla människor har rätt att tycka
vad de vill, gifta sig med vem de
vill och ha vilken religion de
vill.

é _Länder ska kämpa mot fattigdom och
se till att människor har arbete
och bostad, kan äta sig mätta och
få lära sig läsa och skriva.

_De här punkterna har __FN sedan
gjort regler, konventioner, av. _De
länder som skriver på konventionerna
lovar att följa dem. _Sverige har
skrivit på många sådana konventioner.

_Det finns en speciell konvention

som handlar om barns rättigheter och rätt till inflytande. _Den kallas för barnkonventionen.

_Skolan i _Sverige ska undervisa om de mänskliga rättigheterna.

_Läroplanen styr skolans arbete. _Där lyfter man fram viktiga punkter som alla som undervisar och jobbar i skolan måste stå för. _Dessa punkter kallas värdegrunden. _Det påverkar vad du får lära dig i skolan om rätt och orätt.

_Värde eller värdering är en åsikt eller ett synsätt.

_Värdegrundens viktiga punkter

är:

é _Människors okränkbarhet

é _Individens frihet och
integritet

é _Alla människors lika värde

é _Jämställdhet mellan könen

é _Solidaritet mellan människor

__FN

=== _Bi l dbeskri vni ng =====

_Förenta _Nati onernas fl agga.

_Den är l j usbl å med en
världskarta.

_Runt kartan fi nns två
ol i vkvi star.

=====

_Förenta _Nati onerna är en
organi sati on som består av
sj äl vständi ga stater som gått
samman för att arbeta för fred och
för att alla länder ska utveckl as
posi ti vt.

_Ta reda på

_Vad betyder orden okränkbarhet,
integritet och solidaritet?

_Tycker du att de mänskliga
rättigheterna följs i _Sverige, på
den plats där du bor, i din skola?

_Ge exempel .

#6. _Varför tror du att vi i _Sverige har en värdegrund för skolan?

_Ordkunskap

_Skriv egna regler med hjälp av dessa ord.

#1. straff

#2. empati

#3. moral

#4. konsekvenser

#5. jämställdhet

#6. kränkning

_Vad är det att göra gott?

_Skriv och berätta om hur du tycker en god människa är.

_Vad gör en god männi ska? _Hur vill du vara för att vara en bra kompis?

::: #157 ::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Sammanfattning

::::::::::::::::::::::::::::::::::::::

_Viktiga ord: etik, moral, regler, normer, konsekvenser, straff, rätt, orätt, jämlikhet, solidaritet, gyllene regeln.

_Etik är ett ämne som handlar om hur vi tänker om vad som är rätt och orätt. _Eftersom vi har olika åsikter om rätt och orätt handlar vi olika.

_Våra handlingar utifrån vad vi tycker är rätt och fel kallas ofta

#157

#805

för moral. _Etiska frågor finns i nom
alla ämnen och områden i livet.

_Vi använder regler för att sätta
ramar kring hur vi ska umgås och vara
med varandra. _En del regler är
nerskrivna, till exempel reglerna på
en skola. _Andra regler är lagar och
gäller för ett helt land. _Normer är
oskrivna regler. _Det är sådant som
vi bara vet hur det ska vara utan att
det står någonstans, till exempel att
man ska ta av sig skorna när man
besöker någon. _Människor som bryter
mot normerna kan ibland känna sig

ensamma och annorlunda. _Det är viktigt att veta att alla har rätt att vara som de är.

_Om vi bryter mot normer och regler får det konsekvenser, följer. _Om man bryter mot en lag kan man få ett straff. _Det kan vara att få sitta i fängelse eller att få böta en summa pengar.

_När vi diskuterar etik använder vi ord som beskriver saker som har med just etiska problem och frågor att göra. _Exempel på sådana ord är; rätt och orätt, jämlikhet och solidaritet.

_Alla religioner har tankar om hur människor ska leva för att leva ett gott och rätt liv. _I alla de stora världsreligionerna finns den så kallade gyllene regeln. _Den handlar om att vi ska behandla varandra såsom vi själva vill bli behandlade.

_Religiösa människor får hjälp av sina heliga skrifter, religiösa regler och ledare att förstå vad som är rätt och fel enligt religionen.

_Vad det är att göra gott är olika för olika människor. _Många människor tycker att det är bra och

meningsfullt att göra bra saker för andra.

De mänskliga rättigheterna talar om vilka rättigheter alla människor har. I många länder är de mänskliga rättigheterna viktiga när man pratar om etiska frågor. I Sverige ska de mänskliga rättigheterna märkas i skolans undervisning genom skolans värdegrund.

_Kort sammanfattning

_Viktiga ord: etik, regler,
normer, rätt, orätt, mänskliga
rättigheter.

é _Etik är ett ämne som handlar om
tankar om rätt och orätt.

é _Regler och normer hjälper oss
att sätta ramar för hur vi ska
vara mot varandra.

é _Alla religioner har tankar om
rätt och orätt och vad det är
att leva ett gott liv.

é _Många männi skor tycker att det är viktigt och bra att göra bra saker för andra.

é _Mänskliga rättigheter är rättigheter som alla männi skor har.

#812

#157